

Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova
Institutul Național de Informații și Securitate
„Bogdan, Întemeietorul Moldovei”

Combaterea știrilor false
în condițiile provocărilor de securitate –
COVID 19

(Materialele Mesei Rotunde)

Chișinău, 2020

Această publicație conține materialele Mesei Rotunde „**Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19**”, desfășurată on-line la 20 mai 2020. Evenimentul științifico-practic a fost organizat de **Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”**.

Partenerii evenimentului – **Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice; Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative (Universitatea de Stat din Moldova); Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării (Universitatea de Stat din Moldova); Asociația Promo-LEX.**

Opiniile exprimate aparțin autorilor, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova nu poartă răspundere pentru conținutul acestora.

Design, procesare computerizată:

Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”, str. Șoseaua Balcani 7, mun. Chișinău, MD-2028

Email : inis@sis.md

Editor: Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova

Tipografia: SC Garomont Studio SRL

Coordonator: Diana Hîrbu-Bencheci

Redactor tehnic: Irina Salamaha

Apariție: Iunie, 2020

Distribuire gratuită.

Descrierea CIP a Camerei Naționalea Cărții

"**Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19**", masa rotundă (2020 ; Chișinău). Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19 : (Materialele Mesei Rotunde), 20 mai 2020 / coordonator: Diana Hîrbu-Bencheci ; experți: Vitalie Sîli [et al.] ; participanți: Vladimir Borș [et al.]. – Chișinău : Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova, 2020 (Tipogr. "Garomont Studio"). – 132 p. : fig., fot.

Antetit.: Serviciul de Informații și Securitate al Rep. Moldova, Inst. Naț. de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei". – Texte : lb. rom., engl. – Rez.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 75 ex.

ISBN 978-9975-3271-0-7.

CZU 070.1:351.746.1(082)=135.1=111

C 63

EXPERTI:

Vitalie SÎLI, dr., conf. universitar, rector, Institutul Național de Informații și Securitate,

Victor JUC, dr. habilitat, profesor cercetător, director, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Alexandru SOLCAN, dr., conf. universitar, decan, Facultatea Științe Politice și Administrative, USM

Georgeta STEPANOV, dr. habilitat, profesor universitar, decan, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM

Natalia ALBU, dr., conf. universitar, cercetător științific coordonator, ICJPS

Tatiana BUSUNCIAN, dr., Centrul Pro Marshall din Republica Moldova

Lilia ZAHARIA, coordonatoare editorial, Asociația Presei Independente

Mariana TACU, dr., conf. universitar, șefa Departamentului Teoria și Practica Jurnalismului

Natalia PUTINA, dr., prodecan FRIȘPA, USM

Tatiana VERDEȘ, dr., conf. universitar, grad didactic superior, director al Liceului de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”

Serghei SPRÎNCEAN, dr. habilitat, Secretar Științific ICJPS

Irina COROBCENCO, expert, Asociația Promo Lex

Eugen STRĂUȚIU, dr., profesor universitar, Universitatea ”Lucian Blaga,, Sibiu, România

Nicoleta Annemarie MUNTEANU, dr., profesor universitar, Universitatea ”Lucian Blaga,, Sibiu, România

Alexandra SITCH, Fundația „Civitas And Publica”, Franța / Olanda

Darius JASZCZ, membru fondator și coordonator proiecte ”Dialogue of opportunities”, Polonia

Vakhtang MAISAIA, dr. habilitat, profesor universitar, Caucasus International University (CIU), Georgia

Kristine VOSKERCHYAN, președinte, Centrul educațional și cultural „Future Bridges”, Armenia

David PIPOYAN, dr., șef al Centrului de evaluare a riscurilor lanțului alimentar, CENS, NAS, Armenia

PARTICIPANȚI:

Vladimir BORSȘ, dr., conf. universitar, Departamentul Științe Politice și Administrative, FRIȘPA, USM

Angela COLAȚCHI, dr., conf. universitar, Departamentul Științe Politice și Administrative, FRIȘPA, USM

Albert ANTOCI, dr., conf. universitar, Academia de Poliție ”Ștefan cel Mare”

Mariana IAȚCO, dr. în științe politice, FRIȘPA, USM

Radj CĂRBUNE, pro-decan, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene ”C. Stere”

Rodica SVETLICINÎI, dr., conferențiar FRIȘPA, USM

Tatiana TURCO, dr. în științe politice, FRIȘPA, USM

Veaceslav BERBECA, expert, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale ”Viitorul”

Victoria BEVZIUC, dr. în științe politice, FRIȘPA, USM

Olga BURDILA, drd, lector FRIȘPA, USM

Diana HÎRBU-BENCHECI, dr., conf. universitar, FRIȘPA, USM;
lector invitat INIS

CUPRINS

Prefață	7
Cuvânt înainte	11
Natalia ALBU Panică abstractă sau dezinformare privind implicațiile COVID–19 asupra securității statulu	18
Tatiana BUSUNCIAN Pericolul știrilor false asupra securității informaționale	27
Natalia PUTINA Dezinformarea și miturile COVID - 19. Cum le recunoaștem și le abordăm	36
Reprezentantul Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova Temeiurile instituțional-funcționale ale combaterii știrilor false de către Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova	47
Georgeta STEPANOV Știrile false în contextul situației pandemice	51
Mariana TACU Fenomenul fake news în spațiul virtual mediatic vs criza provocată de pandemia COVID – 19	55
Lilia ZAHARIA Campania Națională ”Stop Fals!”, produs al Asociației Presei Independente	59
Serghei SPRINCEAN Reconceptualizarea riscurilor securitare la adresa sănătății publice în contextul pandemiei COVID-19	65

Irina COROBCENCO

Discursul de ură și instigare la discriminare în spațiul public și
mass-media din Republica Moldova
în perioada pandemiei COVID-19 77

Tatiana VERDEȘ

Impactul știrilor false asupra actorilor educaționali în contextul
COVID-19 83

Victoria BEVZIUC, Ala MALÎ

Impactul știrilor false asupra securității naționale 87

Nicoleta Annemarie MUNTEANU, Eugen STRĂUȚIU

Fake-news în contextul pandemiei COVID-19 în România.
Politicile oficiale și implicarea societății civile 90

Vakhtang MAISAIA

Coronavirus geopolitics and fighting against its consequences
– why Georgia is successful story 109

Kristine VOSKERCHYAN

Experience of fighting against fake news on COVID-19 in Armenia 114

Dariusz JASZCZ

Experience of fighting against fake news on covid-19 in Poland 117

Concluzii și recomandări 119

Reflecții mediatice 123

**Masa Rotundă “Combaterea știrilor false în condițiile
provocărilor de securitate – COVID 19” în imagini** 129

PREFAȚĂ

Constituirea unei platforme de comunicare pe probleme de securitate în limitele competenței și ținând cont de specificul activității sale, în scopul transparenței și dezvoltării culturii de securitate în societate, constituie una dintre priorități pentru Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova în contextul prerogativelor sale de modernizare.

Institutului Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei” a lansat inițiativa de constituire a unei platforme de comunicare, discuții și dezbateri dintre societatea civilă, mediul științific și SIS RM pe subiecte de securitate și interes național.

Știrile false la subiectul COVID-19 constituie o provocare pentru securitatea informațională. Cetățenii nu sunt imuni la dezinformare, fiind pasibili vulnerabilității în fața anxietăților sociale, iar expunerea la știri false creează stări de panică. Constatăm, că în prezent, în scopul de a atrage cât mai multe vizualizări, spațiul public abundă de materiale ce promovează știrile false. Fie că sunt știri inventate în mod deliberat ori știri, care ar putea fi adevărate, dar inexacte – știrile false au un impact direct provocat de informații nefundamentate atât la nivel național, cât și individual.

Masa Rotundă „Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19” a constituit o primă activitate în formatul propus. Or, combaterea știrilor false și a mijloacelor de promovare a lor este o prerogativă atât a instituțiilor guvernamentale cu atribuții în domeniu, în special al *Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova*, ce are atribuția de a asigura securitatea informațională a statului – cât și competența *societății civile și a mediului științific*, care prin proiectele sale de dezvoltare și cercetare în domeniu promovează studii și politici anti-știri false.

*Institutul Național de Informații și Securitate
”Bogdan, Întemeietorul Moldovei”*

FOREWORD

In the context of the contemporary prerogatives, one of the priorities of the Security and Intelligence Service of the Republic of Moldova consists in creating a platform for communication on the security issues aimed at promoting transparency and security culture in the society taking into consideration the peculiarities of its activity and in the limits of its competences.

The National Institute of Intelligence and Security “Bogdan, the Founder of Moldova” has launched an initiative of creating a platform for communication, discussions and debates in the framework of the civil society, academia and the Security and Intelligence Service of the Republic of Moldova on the topics related to the security and national interests.

In light of COVID-19 fake news represents a provocation for the information security. The citizens are not immune to disinformation, being vulnerable to social anxieties while exposure to fake news creates a state of panic. It is worth mentioning that, at present, public space, in pursuit of more views, is flooded with fake news. Irrespectively of whether news is deliberately invented or might be true, but not exact, it has a direct impact provoked by the unconfirmed data both at the national and at the individual level.

The round table “Combating Fake News in the Context of the Security Challenge – COVID 19” is the first event in the suggested format. Combating fake news as well as means of its promotion is a prerogative both of the governmental institutions in the field, in particular, the Security and Intelligence Service, one of the main attributions of which is to ensure information security of the state, and a part of the civil society and academia, which via their research and practice in the area, promote anti-fake studies and policies.

*The National Institute of Intelligence and Security
“Bogdan, the Founder of Moldova”*

În condițiile pandemice actuale, promovarea știrilor false la subiectul expus reprezintă o reală provocare pentru securitatea informațională. Astfel, la 20 mai 2020, a fost organizată în format on-line masa-rotundă **COMBATEREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19**.

Evenimentul a fost organizat de către **Institutul Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei"**, în parteneriat cu *Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, Asociația Promo-LEX*.

Scopul evenimentului a fost lansarea unei platforme unice de dezbateri între mediul științific, guvernamental și asociativ privind măsurile necesare aplicabile combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale.

La eveniment au participat 15 experți/raportori și circa 13 participanți la discuții din șase țări (Moldova, România, Olanda, Polonia, Georgia, Armenia) printre care membrii comunității academice și științifice de la Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative (9 participanți) și Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării (2 participanți) ale Universității de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „C. Stere”, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, România, Universitatea Caucaziană din Georgia.

De asemenea, au fost prezenți experți și reprezentanți ai societății civile, precum Asociația Promo-LEX, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, Centrul Pro Marshall din Republica Moldova, Asociația Presei Independente, Fundația „Civitas and Publica” (Franța/Olanda), „Dialogue of opportunities” (Polonia), Centrul educațional și cultural “Future Bridges” (Armenia) CENS, NAS (Armenia), precum și organizatorii evenimentului Institutul Național de Informații și Securitate și reprezentantul Serviciului de Informații și Securitate.

Experții și-au propus drept obiective principale analiza situației cu privire la măsurile întreprinse pentru combaterea știrilor false despre evoluția COVID-19 și măsurile de protecție și prevenire a pandemiei; împărtășirea experienței altor state, în special, România, Franța, Olanda, Polonia, Georgia și Armenia în combaterea știrilor false, identificarea posibilităților de asigurare a unei înțelegeri comune a mediului guvernamental de securitate, științific și societatea civilă privind realizarea eficientă a măsurilor de combatere a știrilor false și elaborarea

de recomandări pentru actorii implicați în procesul de combatere a știrilor false, ținând cont de formele și metodele de activitate a acestora.

Subiectele principale puse în discuție au ținut să răspundă la următoarele întrebări: Care este pericolul știrilor false? Care sunt criteriile de identificare a știrilor false? Ce măsuri necesită a fi întreprinse pentru combaterea știrilor false? Care este impactul știrilor false asupra procesului educațional? Ce reprezintă riscurile de securitate la adresa sănătății publice în contextul pandemiei COVID-19? etc.

Sursa: <http://usm.md/?p=1051>

CUVÂNT ÎNAINTE

Vitalie SÎLI

**Rector, Institutul Național de Informații și
Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei"
Doctor în drept, conferențiar universitar**

Mult stimați participanți la masa rotundă "Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19"!

Acest eveniment științifico-practic este organizat de către Institutul Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei", în parteneriat cu Institutul Cercetări Juridice, Politice și Sociologice; Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative al USM; Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM și Asociația "Promo-LEX".

În context, aduc sincere mulțumiri partenerilor pentru implicare și suportul acordat la organizarea acestei mese rotunde.

Subiectul discutat se distinge prin actualitate și importanță incontestabilă, deoarece știrile false, transmise în spațiul public, pot genera pericole reale pentru unele segmente ale securității naționale, precum și la nivel individual, afectând încrederea în organele de stat, și, implicit, corectitudinea percepției unor situații, evenimente sau fenomene care devin ținta producătorilor de știri false și ai celor care le promovează. Totodată, prin răspândirea știrilor false are loc atât dezinformarea populației, cât și manipularea opiniei publice. Astfel, considerăm că pericolul unor informații denaturate, neveridice sau inexacte sporește considerabil în cazul unor situații excepționale cum este cea instituită în contextul combaterii pandemiei COVID-19.

Un alt aspect extrem de important, în contextul tematicii prezentei Mese rotunde vizează și necesitatea identificării unui coraport echitabil între dreptul persoanei de a fi informată și asigurarea protecției acesteia de știrile false.

Din acest motiv, pentru asigurarea succesului mesei rotunde au fost trasate un șir de obiective, printre care menționăm următoarele:

- Analiza situației obiective cu privire la măsurile întreprinse pentru combaterea știrilor false cu privire la evoluția COVID-19 și la măsurile de protecție și prevenire a pandemiei;
- Identificarea experienței altor state în combaterea știrilor false: din exemplul Franței, Olandei, Poloniei, României, Georgiei și Armeniei;
- Evaluarea procesului de comunicare strategică între sectorul de securitate al Republicii Moldova, mediul științific și societatea civilă;
- Asigurarea informării corecte și obiective prin intermediul mijloacelor de informare în masă și neadmiterea promovării știrilor false;
- Identificarea posibilităților de asigurare a unei percepți comune a mediului guvernamental de securitate, științific și societatea civilă privind realizarea eficientă a măsurilor de combatere a știrilor false;
- Elaborarea de recomandări pentru actorii implicați în procesul de combatere a știrilor false, ținând cont de formele și metodele de activitate ale acestora.

Realizarea obiectivelor trasate revine mult stimaților experți/raportori. Pentru a asigura perceperea multilaterală a subiectului acestei mese rotunde va veni cu discurs și un reprezentant al SIS RM.

În încheiere, urez succese participanților la masa rotundă organizată de către Institutul Național de Informații și Securitate ”Bogdan, Întemeietorul Moldovei” și Vă doresc ca într-o atmosferă colegială să se reușească elucidarea aspectelor combaterii știrilor false, precum și al identificării celor mai eficiente căi în acest sens.

Victor JUC

**Director, Institutul de Cercetări Juridice,
Politice și Sociologice, Doctor habilitat,
profesor cercetător.**

Vreau să salut asistența și să exprim înaltele mele aprecieri în adresa organizatorilor, dar și a participanților. Noi toți ne învățăm să lucrăm pe nou. Și cred eu, că în situația de criză, a perioadei pandemiei/post pandemie, chiar și instituțiile de stat vor desfășura un nou mod de activitate în contextul necesităților de optimizare și raționalizare.

Este foarte dificil de a organiza o manifestare științifică online, în contextul că sunt anumite dificultăți. *Dar, cu atât mai mult, eu țin la această inițiativă a INIS. Cred eu, că acele luări de cuvânt, cunoștințe, explicații și concluzii, care vor fi expuse, vor fi de bun augur și vom putea afirma că un parteneriat dintre mediul științifico-didactic și societatea civilă în susținerea eforturilor autorităților puterii de stat va aduce beneficii societății, statului și cetățenilor.*

Desigur că problema legată de știrile false nu este una nouă. Probabil aceasta este una dintre problemele eterne. Dar în contextul pandemiei, a incertitudinii, lipsei de cunoștințe, de înțelegere și de explicații, situația a devenit mult mai complicată și a devenit una propice pentru lansarea diferitor știri false.

Cunosc că anume în mediul virtual apar foarte multe știri false sau știri care este foarte dificil de a le verifica, fiind corecte doar parțial. În opinia mea, numai cunoașterea, înțelegerea și explicarea acestor trei fundamente ale științei vor putea să contribuie, într-o anumită măsură, la diminuarea impactului negativ al știrilor false. Pentru că sunt cazuri când un eveniment este trecut în lista pseudo-evenimentelor. Sau un pseudo-eveniment este tratat ca un eveniment pentru a distra atenția și am văzut că în ultimul timp chiar și unele situri respectabile, chiar și unele posturi TV, Radio, care pretind a fi echidistante și într-adevăr sunt, însă, uneori nimeresc în capcana știrilor false. Iar atunci situația devine alarmantă. Pescarii cunosc foarte bine, că într-o apă tulbure peștele se prinde mai ușor și mai mult. Iată de ce este foarte important ca acele concluzii, care vor fi făcute în urma rapoartelor prezentate de participanții acestui forum,

să-și găsească aplicabilitatea, pentru că problema securității informaționale este una determinantă alături de alte componente ale securității naționale.

Eu mă conduc în continuare de fundamentele studiilor clasice ale securității, pericolele împărțindu-le în vulnerabilități, riscuri și amenințări. Și consider că înlăturarea amenințărilor, adică a unui pericol real sunt foarte importante pentru a asigura securitatea persoanelor, societății și statului.

În acest context, vreau să doresc tuturor participanților ca să prezinte cele mai bune informații și ca noi, în ultimă instanță, să putem degaja concluzii, care să le transmitem structurilor de rigoare.

Succese tuturor!

Georgeta STEPANOV

**Decan, Facultatea Jurnalism și Științe ale
Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova
Doctor habilitat, profesor universitar**

Bună ziua tuturor!

Mai întâi de toate dați-mi voie să salut această frumoasă inițiativă a organizatorului pentru că și-a propus să pună în discuție un subiect pe cât de important, pe atât de actual nu doar pentru Republica Moldova, ci pentru întreaga omenire.

Astăzi fenomenul fake-news-ului depășește cu mult noțiunea de știri false. Știrile false au fost dintotdeauna. Probabil că au existat din cele mai vechi timpuri. Astăzi știrile false s-au transformat într-un fenomen, care stratifică și propaganda, și agitația, și manipularea, și dezinformarea directă. Astfel că noi avem de afaceră cu un fenomen care a depășit cu mult limitele și platformele sistemelor informaționale. Astăzi fenomenul de fake-news, prin efectele distructive pe care le generează, afectează toate domeniile vieții umane.

De aceea, această inițiativă de a uni pe această platformă exponenții diverselor instituții ale societății civile, ale statului, mass-mediei este salutabilă și eu mă bucur nespus de mult că mi-ați oferit posibilitatea să fiu alături de Dvs. Ați menționat foarte corect, că Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării este poate prima instanță, care încearcă să pună știrile false într-un context științific și să identifice acele stări și acele strategii, care pot combate fenomenul în sine, sau care pot diminua acest flagel.

Tocmai că aceste întruniri, aceste platforme sunt benefice. Ori un schimb de opinii ne oferă posibilități de a utiliza practicile colegilor noștri din alte state sau de a face schimb de aceste practici, așa încât să putem să le implementăm, pentru că știința are valoare și merită să fie continuată, dacă ea este integrată în practică.

Eu salut, încă o dată, această inițiativă și aduc felicitări sincere organizatorului cu inițiativa de a repeta astfel de activități periodice și permanente, continuitatea fiind foarte importantă în acest context. Ori doar o singură sesiune este prea puțin. Deci, este important ca astăzi, din acest moment noi să ne unim

forțele și să asigurăm continuitate acestui proiect. Pentru că astăzi știrile false impune anumite atitudini și comportamente sociale, care schimbă percepția lumii, vine să răspândească anumite doctrine pentru a obține mai mulți adepți, impune anumite sisteme de valori, idei, concepții, care nu întotdeauna corespund realității. Aici putem să spunem că fenomenul fake-news vine să facă bani, a devenit o industrie pentru mulți, care stau pe rețelele de socializare și au făcut din aceasta o meserie. Fenomenul a ieșit din cadrul mass-media și prin efectele pe care le generează, afectând profund toate fenomenele vieții, mai ales domeniul politic, acolo unde se duc cele mai crâncene bătălii.

Eu vă îndemn să avem o discuție sinceră, interesantă și împreună să identificăm căile, soluțiile care ar putea să diminueze acest fenomen și să ne facă viața noastră mai bună. Pentru că știrile bune fac calitatea bună a vieții fiecărui om în parte și asigură securitatea unui stat.

Să fie într-un ceas bun!

Alexandru SOLCAN

**Decan, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative,
Universitatea de Stat din Moldova
Dr., conferențiar universitar**

Stimate dle Rector, onorată asistență!

Mă bucur că FRIȘPA, USM face parte din acest format de colaborare, în acest proiect, în această platformă. Desigur, cred că nu este necesar să ne convingem cât de important este subiectul propus spre discuție în cadrul acestui eveniment științifico-practic.

Vreau să zic că aceste probleme sunt temele mai multor discipline la FRIȘPA. Multe din ele se încadrează într-o noțiune mai largă, care este abordată și se regăsește în programele de studiu. Mă refer la *războiul hibrid*. De aceea, desigur, că este o provocare a zilei, a lumii contemporane.

Este extraordinar că în această platformă participă reprezentanți ai structurilor statului, societății civile și mediului academic. Acest lucru este îmbucurător, ca și faptul că putem să facem cunoștință cu experiența internațională. Aplicarea unei metodologii comparate, sigur că aduce un plus valoare studiului. Mă bucură numărul participanților de la FRIȘPA, ceea ce denotă interes, pentru că lucrurile pot fi îmbunătățite numai prin efort comun.

Vă mulțumesc foarte mult pentru inițiativă,
penru participare și vă doresc succes.

PANICĂ ABSTRACTĂ SAU DEZINFORMARE PRIVIND IMPLICAȚIILE COVID-19 ASUPRA SECURITĂȚII STATULUI?

NATALIA ALBU

Doctor în științe politice, cercetător științific coordonator
Institut de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Conferențiar universitar
Academia Militară „Alexandru cel Bun”
Chișinău, Republica Moldova

Since the COVID-19 pandemic has changed the security agenda, as a priority for national and international policy has been discussed its implications. These can be viewed, at least, from two perspectives: some start from the fact that pandemics are no longer "a cold" and, after a limited period of a few months or a maximum of two years, the world will return to "normality", especially if vaccination is available worldwide. Others believe that we are facing a paradigm shift and the world will enter a "new era". Therefore, in this article, a general analysis of the impact of the pandemic on the security and the main challenges posed by the COVID-19 crisis including the implications of this crisis as an "agent of change" is carried out. Secondly, there are growing social, political, psychological and even economic implications in the context of spreading false news about the COVID-19 crisis. In conclusion, the need to ensure strategic communication is highlighted, especially since it is a crisis situation, and false news explores the vulnerable media space in this context.

Keywords: COVID-19, security, infodemia, misinformation, false news.

Implicațiile pandemiei de COVID-19 asupra securității. Izbucnirea crizei de sănătate COVID-19 în China, la sfârșitul anului 2019, și extinderea ulterioară a acesteia în majoritatea țărilor din lume, au dus la o criză de sănătate publică la scară globală cu urmări economice și sociale grave. De îndată ce focarul a fost făcut public, guvernele din întreaga lume au început să ia măsuri pentru a diminua răspândirea virusului și pentru a salva vieți. Deja, în scurt timp, a devenit ceva obișnuit constatarea potrivit căreia pandemia COVID-19 este mai mult decât o criză de sănătate, generând crize economice, sociale și chiar politice. Direct sau indirect, caracterul multidimensional al acestor consecințe au implicații asupra securității atât internaționale, cât și naționale, asupra securității statului și securității individului. De exemplu, se constată (-) accentuarea disputelor și rivalității dintre actorii globali; (-) pericolul de escaladare a unor conflicte locale; (-) implicații pe termen lung asupra securității naționale (crize financiare, creșterea instabilității politice, revizuirea politicilor de securitate, reorientarea practicilor de lucru).

Pentru a evalua implicațiile COVID-19 asupra securității statului, de fapt, conform legislației naționale „securitatea statului este parte a securității naționale” [6], și de a vedea dacă este vorba de o panică abstractă, vom încerca să structurăm articolul ținând cont de două aspecte: **în primul rând**, vom evidenția principalele provocări generate de pandemia de coronavirus și, **în al doilea rând**, vom încerca să trasăm niște viziuni privind consecințele pandemiei din perspectiva „agent al schimbării”.

Primul aspect se referă la faptul că statele trebuie să examineze o agendă extinsă de securitate ca urmare a magnitudinii crizei COVID-19, care a ridicat și un set de întrebări la nivel strategic cu consecințe foarte practice, dincolo de existența unor capacități de predicție. Mai mult, impactul crizei actuale asupra securității nu este un exercițiu ușor, având în vedere că (1) criza nu s-a încheiat (ca urmare numărul implicațiilor necunoscute poate fi imens) și (2) va afecta multe domenii pe termen lung ca urmare a interconexiunii dintre acestea.

În acest cadru, autoarea Andrea Gilli analizează unele dintre implicațiile crizei COVID-19 asupra sistemului internațional și identifică cinci consecințe principale, articulate în jurul ideii că niște micro-paraziți pot favoriza o epocă a „imensității” (age of „bigness”) [5, p. 2], de exemplu un mare salt tehnologic etc. În primul rând, trebuie să facem față la alegeri multiple și importante, aș adăuga, chiar determinante. Realmente, criza COVID-19 a afectat înțelesul fundamental al prerogativelor statului, precum și modul de viață al cetățenilor (cel puțin în timpul crizei în sine). În al doilea rând, este deja evident un mare decalaj în cadrul societăților noastre, inclusiv între cei care au acces la asistență medicală, tehnologii digitale și resurse financiare, și cei care nu au. Aceasta poate contribui la apariția anumitor consecințe asupra coeziunii societale. În al treilea rând, criza COVID-19 a subliniat în continuare importanța tehnologiei și necesitatea adaptării acestor tehnologii la nevoi mult mai mari, în beneficiul companiilor mari de tehnologie. În al patrulea rând, criza de sănătate va duce la o mare recesiune, precum și va contesta unele dintre premisele globalizării; în consecință, statul ar putea crește în importanță. În cele din urmă, criza ar putea duce la „marea retragere” a suportului extern cu implicații directe nu numai asupra economiei, dar și asupra apărării, deoarece țările occidentale ar trebui să se concentreze mai mult pe problemele interne.

Cele menționate mai sus nu ar trebui să provoace panică, deoarece unele dintre constatări ar putea fi evitate în contextul adoptării unor politici relevante. Plus că pandemiile, ca amenințări la adresa securității statelor, nu sunt noi, de exemplu gripa spaniolă (1918-20) sau moartea neagră din secolul al XIV-lea, iar în ultimii 40 de ani, HIV / SIDA sau Boala cu virusul Ebola (EVD) au fost

epidemii care au afectat percepțiile noastre despre amenințări, alături de amenințările asimetrice sau cele cu caracter hibrid. Însă criza actuală, creată de COVID-19, a plasat pandemiile de la categoria „eventuale situații” la „realitate”, care, la sfârșitul lunii aprilie 2020, a ucis aproximativ de 70 de ori mai mulți oameni în Europa și America de Nord decât terorismul, între 2002 și 2018 [3]. În același timp, se constată o noțiune nouă, care este utilizată în mai multe state (Franța, Marea Britanie, SUA) – „război împotriva COVID-19”. Toate acestea au impact asupra prioritizării amenințărilor și politicilor de securitate, și generează discuții privind caracterul acțiunilor de asigurare a securității umane.

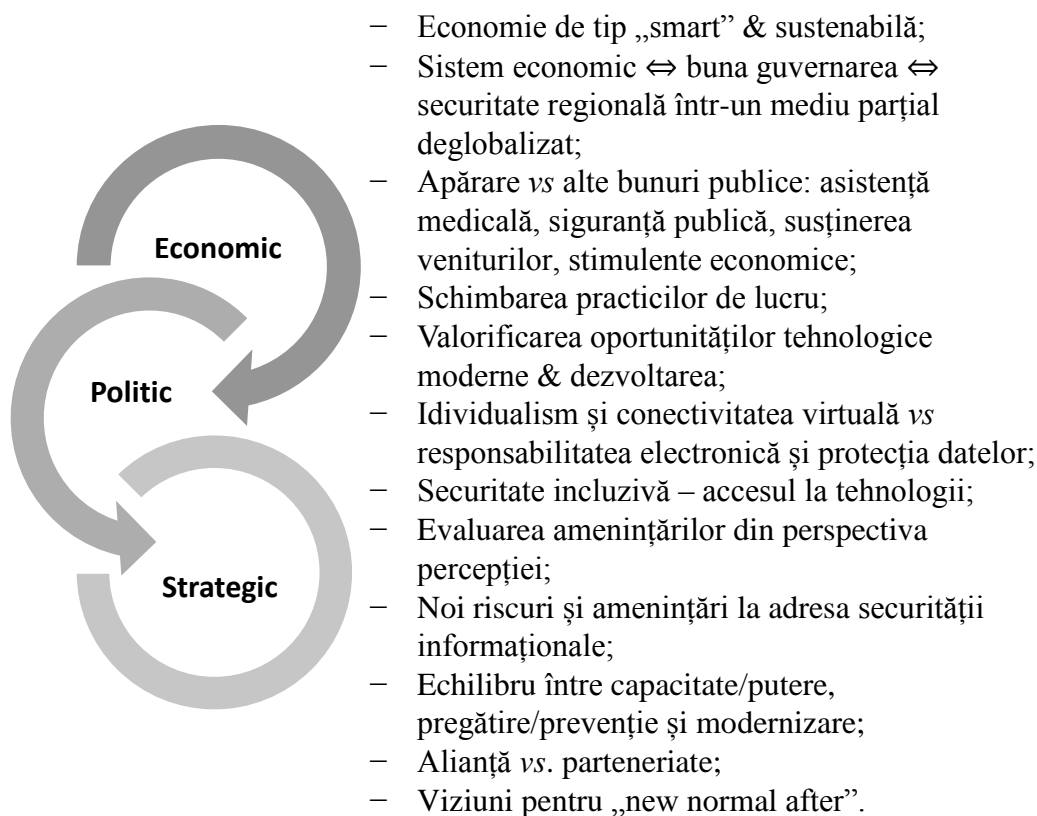
Astfel, unele probleme din domeniul studiilor de securitate în epoca crizei COVID-19, precum și post-COVID-19 pot fi structurate în două seturi de considerații politice, care deja se contrazic în ceea ce privește drepturile cetățenilor. O problemă se referă la gradul de control al statului asupra libertăților civile și a drepturilor omului într-o situație de instabilitate economică și socială crescută și cu potențial ridicat de reapariție a virusului. Cu cât situația este mai critică, cu atât este mai probabilă abordarea „stato-centrică” sau chiar sunt posibile răspunsuri autoritare. Dincolo de acestea, se evidențiază o gestionare diferită a pandemiei, precum și a altor situații de criză, reieșind din regimurile politice diferite ale statelor. Pentru democrații, criza este un „test politic”, în timp ce pentru autoritarism și dictatură, criza este „o amenințare la legitimitatea regimului” [7]. În al doilea rând, pe termen lung, și presupunând că criza nu va dura prea mult, orice lecție învățată ar putea oferi mai multe credite securității umane decât problemelor de apărare strict definite. În mod special, vor fi dezbateri nu numai privind securitatea sănătății sau securitatea alimentară, dar și reziliența sau protecția civilă.

Totodată, în pofida creșterii urgenței de a răspunde nevoilor de sănătate, umanitare și economice, se constată consecințe multiple privind știrile false sau dezinformarea pe timp de COVID-19. Astfel, nu putem neglija discursul directorului general al OMS, Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus în cadrul Conferinței de securitate de la München din 15 februarie 2020, care a declarat: „Nu luptăm doar împotriva unei epidemii; luptăm împotriva unei infodemii. Știrile false se răspândesc mai rapid și mai ușor decât acest virus și sunt la fel de periculoase”. Aceste aspecte le vom dezvolta mai jos.

În, general, este cert, criza COVID-19 are implicații multiaspectuale care încă nu sunt clare în totalitate, dar se conștientizează că aceasta va schimba modul în care trăim. De aceea, deja, COVID-19 este abordat și ca „agent al schimbării” sau, mai curând, este vorba de a accepta schimbarea. Într-un context de adaptare rapidă, această schimbare poate fi apreciată din trei perspective:

economică, politică (politici precum căi multidimensionale de dezvoltare) și *strategică* (atât la nivel de politici, cât și apărare) (**Figura 1**). Schimbările majore imediate, aduse de criza COVID-19, se referă la tehnologii. Pandemia respectivă a evidențiat atât modul în care tehnologiile moderne pot ține societățile și economiile împreună - prin interacțiunea digitală, - cât și modul în care acestea pot ajuta la abordarea noilor situații de urgență, prin oportunitățile pe care le oferă, de exemplu geo-localizarea persoanelor infectate. De asemenea există și un alt aspect, până în prezent tehnologiile digitale erau o oportunitate, odată cu criza, au devenit o necesitate.

Fig. 1. Implicațiile COVID-19 din perspectiva schimbării

Dincolo de constatările expuse mai sus, este important să evidențiem că succesul combaterii efective a unei crize, precum pandemia de COVID-19, depinde de câteva aspecte simple: necesită adoptarea unei decizii în timp util, acțiune timpurie a autorităților, comunicare onestă și fiabilă. Mai multe țări au demonstrat că unitatea clasei politice, eliminând diviziunile anterioare, ajută la

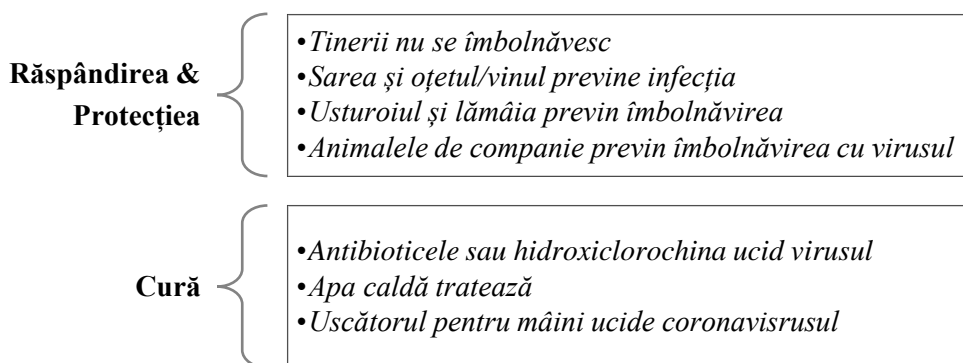
succesul protecției împotriva COVID-19. Plus, disponibilitatea țărilor de a învăța din exemplul altora a contribuit cu succes la modul în care a reacționat clasa politică, oferind exemplu în ceea ce privește respectarea măsurilor de protecție. De exemplu, Slovacia a preluat experiența Cehiei și astfel a câștigat timp prețios pentru a reacționa pe măsură ce pandemia a evoluat. În Cehia, autoizolarea a început în timp util, cu șase zile înainte de prima moarte din cauza COVID-19. În momentul în care noul cabinet a fost închis, toată lumea purta mască, iar președintele țării a susținut în public aceste măsuri, armonizând masca cu rochia de inaugurare.

Dezinformarea pe timp de COVID-19 sau de ce „infodemie”? Guy Berger, directorul UNESCO pentru politici și strategii de comunicare și informare, a explicat că falsurile legate de toate aspectele COVID-19 au devenit ceva obișnuit, deoarece „într-o perioadă cu-n nivel ridicat de frică [...] există un teren fertil pentru fabricarea înfloririi și exagerării. Marele risc este că orice minciună [...] poate nega semnificația unei stări de fapte adevărate” [4]. Iar până ce o minciună este dezmințită, alte zeci pot apărea. Astfel, din cauza numărului ridicat de așa-numite „infodemii”, Organizația Mondială a Sănătății a adăugat la pagina sa privind consilierea online, secțiunea „vânători de mituri”/„myth busters” [2]. Căci o „infodemie” este o supraabundență de informații, unele corecte și altele nu, ceea ce îngreunează oamenii să găsească surse de încredere sau îndrumări fiabile atunci când au nevoie”. COVID-19 ne-a schimbat obiceiurile, rutinele zilnice și viața, plus că transformarea industriei de știri (tehnologie digitală, platforme sociale etc.) a contribuit la răspândirea știrilor false. Iar emoțiile negative rezultate din astfel de știri pot fi contagioase, iar frica poate face ca amenințările să pară mai iminente.

Cu toate acestea, tehnologiile informaționale și comunicațiile joacă un rol esențial în educarea publicului larg și în schimbul de informații esențiale între guverne, comunitatea științifică și presa. Principiile de deschidere și de interconectare care sunt în centrul internetului au permis ca acesta să fie un instrument-cheie pentru exercitarea dreptului fundamental de acces și distribuire a informațiilor. Acest drept este deosebit de important în momentele de incertitudine cauzate de situații de urgență publică. Se consideră, și deja sunt unele studii, că diseminarea rapidă a informațiilor de încredere – identificarea transparentă a cazurilor, schimbul de date, comunicarea nepermisă și cercetarea revizuită de la egal la egal – este cea mai necesară în această perioadă de incertitudine. Deși la moment nu există modalități suficiente de a preveni o pandemie de tip COVID-19 în acest timp globalizat, însă informațiile verificate sunt cele mai eficiente prevenții împotriva *panicii* (de ex. panică alimentară).

Dezinformarea și informarea insuficientă nu sunt unicele care contribuie la criza COVID-19, dar există și diferite platforme online sau pagini personale, cum ar fi cele ale statelor sau ale liderilor politici. De exemplu, liderii populiști încearcă, de obicei, să diminueze importanța problemei și, prin urmare, nu iau măsuri rapide sau nu alocă resurse adecvate în timp util. Iar în contextul unei crize de sănătate fără precedent, dezinformarea, precum știrile false cu privire la pandemie (**Fig. 2**) reprezintă un risc grav pentru sănătatea publică, precum și pentru acțiunea publică.

Figura 2. Narative ale știrilor false privind protecția și tratamentul.

În acest context, pentru noi este relevant studiul profesorului Kate Starbird, de la Universitatea din Washington, cu privire la „informarea de criză” [8]. Studiul respectiv se referă la modul în care informațiile sunt răspândite în situații de criză, în special pe rețelele de socializare, ca urmare autorul evidențiază consecințele unei astfel de crize, cum ar fi COVID-19, din perspectiva impactului asupra comportamentului uman:

- generează niveluri de incertitudine ridicată, care contribuie la creșterea anxietății;
- determină oamenii să caute modalități de soluționare a incertitudinii și de reducere a anxietății prin căutarea informațiilor despre amenințare, unele dintre informațiile găsite pot fi de încredere, dar multe dintre acestea nu vor fi;
- există actori care manipulează platformele pentru câștig economic, promovând anumite produse sau practici, sau în scopuri ideologice;
- oamenii încearcă să înțeleagă o situație confuză prin promovarea unor glume inocente, de exemplu, o fotografie cu rafturile goale dintr-un supermarket local poate declanșa o panică artificială, crescând consumul excesiv sau accesul inegal la produse alimentare.

Pentru a identifica răspunsuri eficiente la știrile false în contextul crizei COVID-19 trebuie să avem în vedere două aspecte:

- I. Corelația dintre impactul știrilor false asupra populației și credibilitatea/încrederea față de factorii de decizie. De exemplu, dezinformarea într-un mic orășel ucrainean (Novi Sanzhary) a creat două zile de haos și revolte și a ilustrat ce se poate întâmpla atunci când oamenii nu au încredere în guvernul lor, dar cred în zvonuri și dezinformarea răspândită pe social media [1].
- II. Părerile diferite ale factorilor de decizie sau ale demnitarilor publici pot duce la polarizarea opiniei sau creează premise pentru o „propagandă de stat controlată” și are implicații asupra populației, creând crize politice sau limitează libertățile de exprimare sau cele politice.

Astfel, așa cum susține Christophe Deloire (Reporters Sans Frontières), pandemia COVID-19 agravează „factorii negativi care amenință dreptul la informații fiabile” într-un context de criză geopolitică, criză tehnologică, una democratică și de încredere, și o criză economică în același timp. Acest fapt creează fundamente pentru narative ale știrilor false precum:

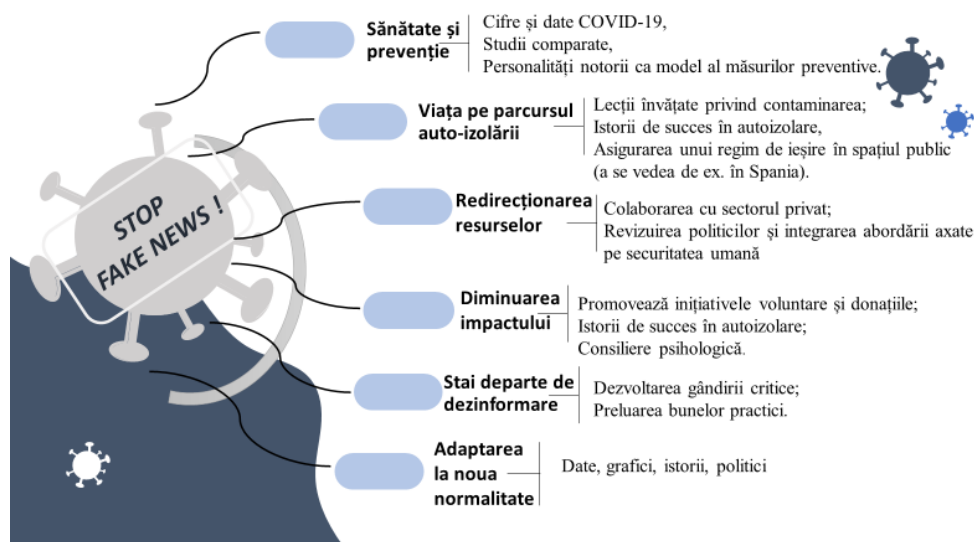
- Elitele mondiale doresc să micșoreze numărul populației;
- NATO/SUA au creat o armă biologică (promovate în Moldova [9] și Ucraina [10], la fel);
- Pandemia va duce la destrămarea NATO/UE (Platforme precum „southfront.org” sau „RT” și „Sputnik” sunt deseori citate de UE ca inițiatori și multiplicatori ai acestor mesaje);
- SUA dorește să instaureze o hegemonie mondială sub umbrela pandemiei;
- COVID-19 nu există sau e o răceală simplă;
- Prin vaccine se dorește introducerea cipurilor în oameni ca să poată fi controlați;
- Legătura directă dintre tehnologia 5G și răspândirea pandemiei.

Astfel în contextul combaterii dezinformării privind pandemia de COVID-19, și respectiv asigurării securității naționale, statele adoptă anumite măsuri de propagandă guvernamentală, cenzură și restricționare a accesului la informații (de ex. în SUA, UE, Republica Moldova etc.). Cu toate acestea, măsurile respective nu sunt suficiente, căci spațiul liber pentru știrile false sau lipsa informației din prima sursă, oficială și credibilă îi motivează pe cetățeni să utilizeze surse alternative. Iar scopul dezinformării este răspândirea neîncrederii printre cetățeni față de instituțiile naționale și internaționale. Plus, lipsa de informații duce adesea la o atitudine lipsită de îngrijorare, care poate afecta negativ pregătirea pentru a face față acestor provocări. Impactul pandemiilor sunt adesea intense, ceea ce poate afecta negativ bunăstarea mentală a populației.

Frica și anxietatea legate de epidemii și pandemii influențează, de asemenea, comportamentul oamenilor din comunitate.

Concluzii. Opiniile privind implicațiile pandemiei de COVID-19 variază: unii pornesc de la faptul că pandemiile nu sunt mai mult decât „un sughiț” și, după o perioadă limitată de câteva luni sau maxim doi ani, lumea va reveni la „normalitate”, în special dacă vaccinarea va fi disponibilă la nivel mondial. Alții sunt de părere că ne confruntăm cu o schimbare de paradigmă și lumea va intra într-o „nouă eră”. Situația se complică atunci când incertitudinea este exploatată de dezinformare sau știrile false, indiferent de caracterul acestora, intenționale sau neintenționale. Știrile false pe timp de COVID-19 au un caracter complex, deoarece statele trebuie să facă față știrilor cu această tematică, precum și știrilor care explorează spațiul mediatic vulnerabil în acest context, promovând, în cazul Republicii Moldova, polarizarea societății. De aceea, în acest context, este important de dezvoltat un proces adecvat de comunicare strategică, mai ales că este vorba de o situație de criză (Fig. 3).

Fig. 3. Recomandări: valorificarea *practicilor bune* – de la „*terapie*” și „*profilaxie*” la *StratCom*.

În fine, colaborarea dintre mass-media și instituțiile statului ar fi o soluție, pentru a comunica o informație corectă, articulată, coerentă, astfel încât cetățenii să aibă încredere că ceea ce se întâmplă și cum este gestionată situația este în regulă. Ori, în lipsa unei strategii, a unor mesaje credibile, se pot

evidenția anumite contradicții dintre oficiali, iar în aceste fisuri se infiltrează cu succes „**teoriile conspirației**”, sau chiar se pot activa cultele religioase și companii cu remedii fanteziste (de exemplu, apa miraculoasă de la Coral Group). Pentru a controla spațiul informațional, cum ne sugerează practica altor state, instituțiile trebuie să implice în comunicarea cu publicul, experți din domeniul sănătății care să explice clar starea lucrurilor. Pro activ și preventiv – măsuri de consolidare a securității cibernetice, ca urmare a transferului vieții la nivel online.

BIBLIOGRAFIE:

1. A Small Town Was Torn Apart By Coronavirus Rumors. <https://www.buzzfeednews.com/article/christopherm51/coronavirus-riots-social-media-ukraine>. (accesat la 19.05.2020).
2. Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: Myth busters. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters> (accesat la 18.05.2020).
3. Coronavirus Resource Centre, Johns Hopkins University and Medicine. <https://coronavirus.jhu.edu/map.html> (accesat la 18.05.2020).
4. During COVID-19 pandemic „fake news is putting lives at risk: UNESCO. <https://www.medicircle.in/during-covid19-pandemic-fake-news-is-putting-lives-at-risk-unesco> (accesat la 18.05.2020).
5. Gilli A. Microparasites and the age of bigness. În: COVID-19: NATO in the Age of Pandemics. NATO Defense College “NDC Research Papers Series”, 2020, pp. 7-12.
6. Lege Nr. 618 securității statului aprobată de Parlamentul Republicii Moldova la 31-10-1995. Publicat: 13-02-1997 în Monitorul Oficial Nr. 10-11 art. 117.
7. Shlomo Ben-Am. Why democracies are better at managing crises. În: The Strategist, May 20, 2020. <https://www.aspistrategist.org.au/why-democracies-are-better-at-managing-crises/>(accesat la 18.05.2020).
8. Starbird K. Research on Crowds and Crises. <http://faculty.washington.edu/kstarbi/research-on-crowds-and.html> (accesat la 19.05.2020).
9. О чем молчит правительство: Молдову опутывает сеть опасных проектов под эгидой США. <https://bloknot-moldova.md/news/o-chem-molchit-pravitelstvo-moldovu-oputyvaet-set--1088865>(accesat la 19.05. 20).
10. США признали наличие на Украине секретных биологических лабораторий. <https://enews.md/publicatsia/ssha-priznali-nalichie-na-ukraine-sekretnykh-biologicheskikh-laboratorii>(accesat la 19.05.2020).

PERICOLUL ȘTIRILOR FALSE ASUPRA SECURITĂȚII INFORMAȚIONALE

Tatiana BUSUNCIAN

doctor în politologie, lector universitar

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

Universitatea de Stat din Moldova

Director, Centrul Pro Marshall din Republica Moldova

The information space offers enormous opportunities, but it also involves real threats to internal security, data, electronic systems and privacy. There are a lot of possibilities to create enough misinformation in order to contaminate the media space and prevent people from understanding what is happening in reality.

Misinformation can have serious consequences for society and democracy. It can influence the way decisions are made in political, financial and economic context, and can jeopardize the protection of the environment, health, national and international security.

The pandemic crosses borders and threatens economic stability at the national, regional and international levels. The Republic of Moldova has not remained immune to the pandemic and “infodemic” declared by the World Health Organization. It is becoming increasingly clear that an enormous amount of information about COVID-19 is circulating during the pandemic period.

The functioning of a single multi-stakeholder platform for debate between science, government and civil society on the necessary measures to combat fake news in the current pandemic situation requires long-term state and financial support through international programs and/or projects that Republic of Moldova benefits.

Keywords: *information security, national security, cyber threats, fake news, COVID-19, collaboration, communication*

Transformările secolului XXI au demonstrat că protejarea informațiilor extrem de sensibile și a infrastructurii critice sunt cele mai importante aspecte ale securității informaționale. Volumul de informații fără precedent face imposibilă cenzurarea permanentă. Protecția datelor și disponibilitatea non-stop a sistemelor de comunicații au devenit probleme de supraviețuire în secolul XXI. Spațiul cibernetic oferă oportunități enorme, dar aceasta implică, de asemenea amenințări reale la adresa securității interne, a datelor, sistemelor electronice și a vieții private. Există o multitudine de posibilități pentru a crea o dezinformare suficientă pentru a otrăvi spațiul media și a împiedica oamenii să înțeleagă ce se întâmplă.

La moment, în contextul pandemiei, ne aflăm într-o situație fără precedent, pericolul știrilor false asupra securității informaționale au un impact păgubos

pentru securitatea națională și cea internațională. Dezinformarea și propaganda fac parte din șirul de amenințări și riscuri, identificate în urma analizei mediului strategic de securitate, la nivel internațional, regional și național, menționate în Strategia Națională de Apărare [2].

Dezinformarea poate avea consecințe grave asupra societății și democrației. Aceasta poate influența modul în care se iau decizii în context politic, economic, financiar și poate pune în pericol protecția mediului, a sănătății, a securității personale, a securității naționale și internaționale. Astfel, prin dezinformare are loc polarizarea societății pe diferite subiecte, cum ar fi subminarea procesului de dezvoltare (procesul de integrare europeană) sau procesul democratic punând la îndoială această direcție de dezvoltare. Prin urmare, se pune la îndoială posibilitatea și pregătirea instituțiilor statului de a ține piept acestor riscuri și amenințări. Se dă impresia că instituțiile statului nu întreprind suficiente măsuri pentru asigurarea securității, aceasta influențând transparența în procesul decizional atât în domeniul securității naționale, cât și a politicii externe. Astfel, fiind diminuată încrederea în instituțiile statului.

Metodele de răspândire a informațiilor false în condițiile pandemiei sunt diferite. Informațiile mediului online transmise au scopul de a genera panică, tensiuni ori conflicte sociale, a răspândi neîncrederea în scopul afectării unui grup țintă. Principalele informații oferite de site-urile de tip "fake-news" afectează securitatea informațională, sugerând că virusul COVID-19 ar fi fost produs de oameni ca armă biologică creată de Occident, că populația va fi cipizată și vaccinată forțat și multe altele. Astfel de informații au fost distribuite masiv în rețeaua globală Internet de către anumite site-uri informaționale anonime.

Lupta împotriva propagandei și știrilor false la momentul actual constituie un factor principal în procesul de asigurare a securității informaționale și necesită noi abordări și soluții. Știrile false sunt la fel de periculoase ca virusul. La baza dezvoltării societății actuale stă comunicarea. Situația mondială curentă demonstrează că încă nu există o comunicare eficientă din punct de vedere al acțiunilor majore, nici măcar în cadrul unui stat și nici între statele din regiune.

Pandemia traversează granițele și amenință stabilitatea economică la nivel național, regional și internațional. Evident că Republica Moldova nu a rămas imună în fața pandemiei, dar și în fața infodemiei care a fost declarată de către Organizația Mondială a Sănătății. Devine tot mai evident faptul că în perioada pandemică circulă o cantitate enormă de informații despre COVID-19. Adesea această informație este neverificată și nesigură și nu oferă posibilitatea ca cetățenii să înțeleagă, care este impactul acestei pandemii și ce este dezinformare și ce nu.

Dezinformarea afectează capacitatea cetățenilor în luarea deciziilor corecte, inducând neîncredere, astfel grupul afectat este copleșit cu informații contradictorii. Aceasta presupune consecințe grave, cum ar fi, amenințări la adresa siguranței cetățenilor, deteriorarea încrederii în guverne și în mass-media, subminarea influenței globale. Riscul nesiguranței, dezinformarea sau zvonurile afectează întregul proces epidemiologic, coeziunea socială, dar și răspunsul pe care ar trebui statul să-l aibă în cazul pandemiei.

Este de remarcat faptul că contextul pandemiei a contribuit cu siguranță și la subminarea reputației și încrederii cetățenilor în sistemul informațional, determinându-i astfel să se bazeze pe anumite surse de informații alternative, care adesea nu sunt adevărate și nu sunt calificate pentru a veni cu un răspuns sau o informație veridică. Este extrem de importantă înțelegerea acestor dinamici și caracteristici ale sistemului informațional, inclusiv cel digital.

Misiunea de bază în asigurarea securității informaționale în Republica Moldova revine conducătorilor autorităților și instituțiilor publice. Coordonarea generală a activității și controlului măsurilor privind protecția informațiilor se realizează de către Serviciul de Informații și Securitate a Republicii Moldova. Conform Concepției Securității Informaționale a Republicii Moldova [4], Serviciul de Informații și Securitate a Republicii Moldova este desemnat ca autoritate coordonatoare și responsabilă de monitorizarea și coordonarea procesului de implementare a Planului de Acțiuni al Strategiei Securității Informaționale a Republicii Moldova pentru anii 2019-2024 [1]. De asemenea, autoritățile Republicii Moldova stabilesc, pentru domeniile lor de activitate și responsabilitate, structuri și măsuri proprii pentru coordonarea și controlul activităților legate de protecția informațiilor. Alături de această instituție, Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică, Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei și Infrastructurii, Agenția de Guvernare Electronică, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Ministerul Justiției, Procuratura Generală, Autoritățile administrației publice, Centrul Național Anticorupție, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, Academia de Științe a Moldovei, Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare, Consiliul Audiovizualului, organizații neguvernamentale, au competențe și atribuții la domeniul informației, comunicării și tehnologiilor informaționale. Serviciul de Informații și Securitate are scopul de a corela juridic, de a integra sistemic domeniile prioritare cu responsabilități și competențe de asigurare a securității informaționale la nivel național, fiind bazat pe reziliența cibernetică, pluralismul multimedia și

convergența instituțională în materie de securitate, destinate protejării suveranității, independenței și integrității teritoriale a Republicii Moldova [1].

Raportul de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei Securității Informaționale a Republicii Moldova pentru anii 2019-2024 prezintă o evaluare a nivelului de implementare a acțiunilor incluse în Planul de Acțiuni. Astfel, acest raport de monitorizare încearcă să cuantifice nu numai succesele autorităților publice în implementarea fiecărei acțiuni în parte, dar și să ofere unele răspunsuri clare, ce ar minimiza impedimentele în buna realizare a Strategiei.

Misiunea instituțiilor de drept public și privat, care sunt parte a societății informaționale, inclusiv și a celor care direct sau indirect au competențe și atribuții la domeniul informației, comunicării și tehnologiilor informaționale este de a asigura orientări practice în ceea ce privește inițiativele, care necesită acțiune, identificarea factorilor interesați și perioada de timp în acest scop.

Criza la care asistăm nu a putut fi prevăzută în planurile noastre de acțiuni. Cei care atacă spațiul informațional sunt capabili să afecteze securitatea informațională la nivel național, regional și internațional. Nu tot ce este informație înseamnă și dezinformare și nu tot ce înseamnă acțiune de natură periculoasă este apanajul statelor. Mai sunt și entități non statale, care încearcă să profite de această perioadă. Există factori de complicare și amplificare a situațiilor de criză, în deosebi, în zonele atacurilor cibernetice, de război hibrid, un fel de amplificare și malaxor de informații diverse, care creează vulnerabilități la nivel de societate și instituții publice. Republica Moldova aflându-se într-o astfel de zonă, are nevoie de acțiune și susținere. Evident că este nevoie de ajutor calificat pentru a ține piept acestor provocări. Este extrem de complicat de făcut o delimitare dintre dezinformare, neadevăruri, știri false, teorii ale conspirației și încercări de a amplifica prin mijloace cibernetice și hibride acest tip de informații cu alt tip de acțiuni. În ultima perioadă asistăm la o escaladare al atacurilor cibernetice de tip fraudă din partea unor actori nestatali, grupuri de hacker, care încearcă să folosească această perioadă pentru a extrage avantaje financiare și pentru faptul, că foarte multe informații în acest moment sunt transferate prin metode de natură telemuncă.

Este necesar să se facă o distincție foarte clară între ce înseamnă acțiuni de dezinformare și acțiuni de amplificare a unor probleme imaginare și a celor, care sunt de acces propriu sau acțiunea unor grupuri cu activități agresive, uneori chiar și criminale. Misiunea primară a autorităților în astfel de situații este de a veghea ca o criză de sănătate să nu se transforme într-o criză de securitate. Vigilența este foarte importantă, cel mai bun mijloc de a lupta cu minciuna este

adevărul. De menționat este faptul, că în această situație complicată, mulți jurnaliști independenți și de bună credință, depun o muncă asiduă pentru a-și face treaba cu seriozitate, verifică minuțios sursele și sunt căutați de cititori pe care îi preocupă informația autentică și astfel sporesc solidaritatea și securitatea, ripostând astfel în fața știrilor false în contextul situației pandemice actuale.

Astfel, trebuie să menționăm faptul că, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova constată situația alarmantă la nivel național și internațional, privind această pandemie. În contextul declarării de către Parlamentul Republicii Moldova a stării de urgență [3], COVID-19 a ajuns subiect al unor știri prin care sunt lansate campanii de alterare a conținutului informațiilor vehiculate în spațiul public (prin manipulare, dezinformare, tănuirea sau falsificarea informației), având scopul de a genera panică, tensiuni ori conflicte sociale, distribuite masiv în rețeaua globală de Internet de către anumite site-uri informaționale anonime. Serviciul atestă că, administratorii anonimi ai site-urilor de tip fake-news urmăresc scopul de a proiecta unele activități subversive în spațiul informațional, care în perioada de criză sunt capabile să afecteze securitatea informațională a Republicii Moldova cu provocarea urii sociale, dezordinii în masă și subminarea securității Republicii Moldova.

Pe durata pandemiei Serviciul de Informații și Securitate a identificat un șir de surse cu conținut online, care promovează știri false cu privire la evoluția COVID-19. Prin ordine și dispoziții speciale ale Serviciului s-au luat măsuri de protecție și prevenire, au fost blocate în jur de 59 site-uri care promovează știri false cu privire la evoluția COVID-19 [6].

Inventivitatea infractorilor cibernetici care vin cu noi modalități de a profita de breșele de securitate în detrimentul cetățenilor, întreprinderilor și guvernelor, depășesc granițele jurisdicțiilor naționale. Astfel, sunt necesare o multitudine de instrumente și mecanisme ce țin de capacitatea și infrastructura, care să permită depistarea, investigarea și urmărirea în timp util a conexiunilor informatice și a posibilelor legături cu alte forme de activitate infracțională.

Expunerea cetățenilor Republicii Moldova la dezinformare la scară largă este o provocare majoră pentru securitatea statului. Serviciul de Informații și Securitate, care are atribuția de a asigura securitatea informațională în stat [5] depune efort pentru a pune în aplicare un set clar, cuprinzător și larg de acțiuni pentru a combate răspândirea și impactul dezinformării online în țară și pentru a asigura protecția valorilor și sistemelor democratice. Astfel, prin măsurile executorii privind înlăturarea cauzelor și condițiilor ce contribuie la realizarea amenințărilor securității informaționale, Serviciul de Informații și Securitate al

Republicii Moldova întreprinde acțiuni, modalități de depășire și posibilități de soluționare, combatere și prevenire a consecințelor actualei crize pandemice.

Puterea legislativă a Republicii Moldova încearcă să pună în aplicare cele mai efective mecanisme și instrumente de identificare a răspândirii informațiilor/știrilor false. Numai o conlucrare eficace poate schimba o decizie în domeniul securității informaționale, un curs de acțiune, o politică a statului. Îmbunătățirea mecanismelor de implementare a legislației în combaterea știrilor false va contribui la înlăturarea lacunelor cadrului legislativ și va exclude un șir de impedimente în aplicarea corespunzătoare a prevederilor legale, în vederea expunerii mai clare a rezultatelor acțiunilor, a indicatorilor de progres și atingerii rezultatelor finale.

Colaborarea, comunicarea și coordonarea privind înlăturarea cauzelor și condițiilor ce contribuie la realizarea amenințărilor securității informaționale este absolut obligatorie pentru înalții funcționari, oamenii politici, funcționarii publici și societatea civilă, care se realizează în baza unor decizii imposibil de ignorat. Să pună în aplicare cele mai efective mecanisme și instrumente pentru combaterea știrilor false și a mijloacelor de promovare a acestora, să ajungă în timp real la cei, care vor putea contracara în modul cel mai efectiv acest flagel. Numai o conlucrare eficace poate consolida inițiativele politice de combatere a știrilor false și a răspândirii dezinformării online.

Protejarea informațiilor extrem de sensibile și a infrastructurii critice este cel mai important aspect al securității interne. Societățile moderne depind de acestea pentru a funcționa bine. Protecția datelor și disponibilitatea non-stop a sistemelor de comunicații au devenit probleme de supraviețuire în secolul XXI. Spațiul informațional oferă oportunități enorme, dar aceasta implică, de asemenea amenințări reale la adresa securității interne, a datelor, sistemelor electronice și a vieții private.

*Elucidarea problemei date ne-a permis să formulăm următoarele **concluzii**:*

1. În urma analizei riscurilor și amenințărilor privind combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19 am constatat, că acestea sunt potențate atât de vulnerabilități interne ale acestora, cât și fenomene asociate globalizării. Potențarea și maximizarea acestor factori de risc se realizează în condițiile în care Republica Moldova, stat aflat în tranziție, se confruntă cu o veritabilă disoluție a puterii, cu incapacitatea reală a structurilor de reacție a instituțiilor statului, ceea ce duce la sporirea insecurității interne și externe a statului.

2. Întregul complex de măsuri de protecție și prevenire, coordonarea generală a activității și controlului privind protecția informațiilor constituie o barieră serioasă în ameliorarea comunicării interne și externe pentru a combate răspândirea și impactul dezinformării online în țară pentru a asigura protecția valorilor și sistemelor democratice. Găsirea metodelor în colaborarea și conlucrarea efectivă dintre instituțiile statului reprezintă un element extrem de necesar și eficient în rezolvarea situației, fapt ce evidențiază maturitate, înțelepciune și respect.
3. Dezvoltarea unei colaborări strânse la nivel regional și internațional constituie una dintre prioritățile majore în prevenirea și combaterea știrilor false prin depistarea, investigarea și urmărirea în timp util a conexiunilor informatice și a posibilelor legături cu alte forme de activitate infracțională. Nici un stat din lume nu poate acționa fără a ține cont de consecințe, nici răspunde de sine stătător amenințărilor și vulnerabilităților la adresa securității lor.
4. Analiza cadrului normativ, politico-juridic și instituțional accentuează necesitatea perfecționării și armonizării cadrului legislativ/normativ cu legislația europeană și internațională privind sancționarea penală sau contravențională pentru comunicarea sau răspândirea prin orice mijloace a știrilor false. Concomitent, colectarea probelor, analiza materialelor obținute, colaborarea cu organele legislative și schimbul de informații este de o importanță vitală pentru stat.

*Pentru atingerea scopului propus privind combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19, care confirmă actualitatea și importanța evenimentului, se trasează următoarele **recomandări**:*

1. Referindu-ne la reprezentanții autorităților responsabile, considerăm important ca aceștia să acționeze în unison, să dea dovadă de o puternică solidaritate pe plan intern, să adopte o poziție unitară și unanimă, să vorbească cu o singură voce. La fel, recurgând la o abordare strategică în plan intern și extern, să amelioreze comunicarea internă și externă în materie de gestionare a situației în condițiile pandemiei COVID-19, în măsură să recurgă atât la instrumente din sfera civilă, cât și cea militară, în caz de necesitate.
2. Efectuarea unei evaluări suplimentare a legilor, reglementărilor privind structura, organizarea, mandatele, politica de luare a deciziilor, capacitățile instituționale și independența instituțiilor beneficiare; delimitarea competențelor instituțiilor care stabilesc, pentru domeniile lor de activitate și

responsabilitate, structuri și măsuri proprii pentru coordonarea și controlul activităților legate de protecția informațiilor.

3. Elaborarea unui program coerent de dezvoltare cu un plan operațional bine pus la punct împotriva dezinformării va crește încrederea în instituțiile statului și va consolida cooperarea interinstituțională prin creșterea gradului de conștientizare al populației cu privire la dezinformare și îmbunătățirea rezistenței societății.
4. Spre atingerea scopului privind măsuri necesare aplicabile combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale, autoritățile Republicii Moldova se vor consolida pentru a găsi soluții de ieșire din criza. Se vor solidariza contra pandemiei, vor veni cu alocări noi pentru a reface economia, pentru a putea răspunde la situații economice și sociale și pentru a impune măsuri coerente de disciplină și respectare a legilor țării.
5. Cooperarea cu platformele social media cu scopul de a elimina postările de pe rețelele de socializare semnalate ca false de către persoane/organizații independente ar contribui la reducerea riscului expunerii cetățenilor la dezinformări.
6. Colaborarea cu organizațiile de verificare a faptelor (fact-checking), care și-au intensificat eforturile pentru a combate dezinformarea, vor oferi, de asemenea, programe educaționale cu privire la identificarea știrilor false și consolidarea gândirii critice. Aceste programe vor permite o comunicare deschisă și veridică cu societatea civilă despre verbalizarea fake-news-urilor.
7. A nu impune restricții asupra libertății de exprimare, care poate dăuna rolului esențial al unei presei independente, ci recunoaște jurnalismul ca o putere împotriva dezinformării. E necesară asigurarea echilibrului între combaterea dezinformării și asigurarea libertății de exprimare prin intermediul unui dialog cu toți actorii interesați în proces (stakeholders).

BIBLIOGRAFIE:

1. Hotărârea Nr. 257 din 22-11-2018 privind aprobarea Strategiei securității informaționale a Republicii Moldova pentru anii 2019–2024 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 13-21 din 18-01-2019.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111979&lang=ro
(vizitat: 19.05. 2020).
2. Hotărârea Nr. 134 din 19-07-2018 pentru aprobarea Strategiei naționale de apărare și Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2018–2022 Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 285-294 din 03-08-2018.

- https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110013&lang=ro
(vizitat: 19.05. 2020).
3. Hotărâre Nr. 55 din 17. 03. 2020 privind declararea stării de urgență, Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 86 din 17. 03. 2020. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120817&lang=ro
(vizitat: 19.05. 2020).
 4. Legea Nr. 299 din 21-12-2017 privind aprobarea Concepției securității informaționale a Republicii Moldova. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 48-57 din 16-02-2018.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105660&lang=ro
(vizitat: 19.05. 2020).
 5. Măsuri executorii privind înlăturarea cauzelor și condițiilor ce contribuie la realizarea amenințărilor securității de stat
<https://sis.md/ro/content/m%C4%83suri-executorii-privind-%C3%AEn%C4%83turarea-cauzelor-%C8%99i-condi%C8%9Biilor-ce-contribuie-la-realizarea> (vizitat: 19.05. 2020).
 6. Un site care publică informații false despre Covid-19 va fi sistat.
<https://www.sis.md/ro/content/un-site-care-public%C4%83-informa%C5%A3ii-false-despre-covid-19-va-fi-sistat> (vizitat: 19.05. 2020).

DEZINFORMAREA ȘI MITURILE COVID-19: CUM LE RECUNOAȘTEM ȘI LE ABORDĂM

Natalia PUTINA

doctor în științe politice, prodecan

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative

Universitatea de Stat din Moldova

Chișinău, Republica Moldova

As stated by the WHO, the COVID-19 outbreak and the response to it has been accompanied by a massive infodemic: an overabundance of information – some accurate and some not – that makes it hard for people to find trustworthy sources and reliable guidance when they need it. Infodemic refers to a large increase in the volume of information associated with a specific topic and whose growth can occur exponentially in a short period of time due to a specific incident, such as the current pandemic. The COVID pandemic has served as a breeding ground for fake news outlets, as well as for the so-called alternative media to consume and widely distribute these products.

The fact that humanity has resized its life, activity, communication in the online environment, has led to the increased number of false news published and distributed online during the pandemic. We can talk about fake news during COVID-19, which exploits old themes, as well as fake news, which has as its central or tangential theme - COVID 19.

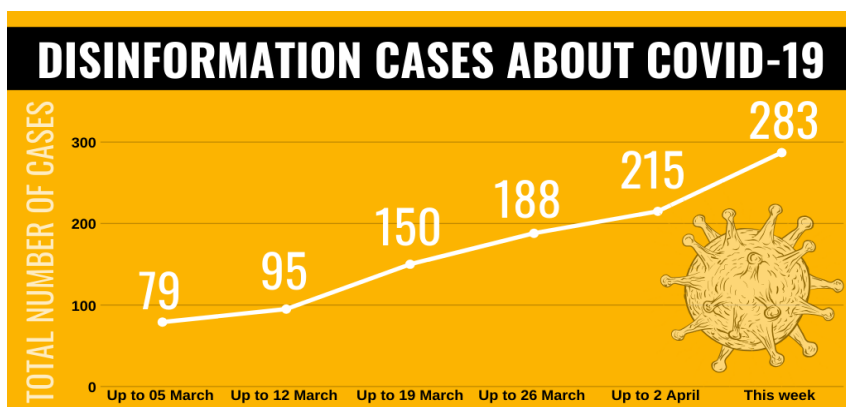
Many of the false news had as basic narratives conspiracy theories, adapted to the context of the pandemic, which led to the creation and popularization of a new pandemic myth COVID-19, which addressed false treatments, misinterpretation of statistics and data, declaring the pandemic as a fake invented etc. The article focusses on some important problems of infodemic issues as the specifics of false news, actions taken by social media to combat misinformation, popular narratives in the Covid-19 infodemia etc.

Keywords: *infodemic, fake news, conspiracy theories COVID-19, narratives*

Odată cu izbucnirea COVID-19, am văzut proliferarea unor cantități semnificative de știri, mituri și dezinformări despre aceasta, provenind din diverse surse, atât în interiorul, cât și în afara Uniunii Europene. **Organizația Mondială a Sănătății** a declarat că izbucnirea și răspunsul la COVID-19 au fost însoțite de o campanie "infodemică" masivă, pe care OMS o descrie ca o supra-abundență de informații – unele exacte și altele nu – făcând dificilă găsirea unor surse de informații de încredere și a unor orientări fiabile pentru cetățenii simpli.

Faptul că omenirea și-a redimensionat viața, activitatea, comunicarea în mediul online, a făcut ca numărul de știri false apărute și distribuite online pe

perioada pandemiei să crească. Putem vorbi despre știri fake pe timp de COVID-19, care exploatează teme vechi, precum și știri fake, care au drept tema centrală sau tangențială – COVID 19.

Sursa: *Repeating a Lie Does not Make it True*, Disinfo Rewiews, April 09, 2020 – Issue 191, <https://euvsdisinfo.eu/repeating-a-lie-does-not-make-it-true/>

Ațiunile platformelor de social-media pentru informare și anti-dezinformare în timpul pandemiei.

Atât guvernele naționale, cât și autoritățile din domeniul sănătății la nivel internațional încearcă să furnizeze informații veridice despre COVID-19, iar platformele de social-media caută modalități eficiente de promovare a acestui conținut. Printre acțiunile realizate de companiile de social-media pentru informarea pe timp de pandemie, putem menționa **Facebook** [13], care e o resursă suplimentară [17] în fluxul de știri prin care se direcționează utilizatorii către pagina **Centers for Disease Control despre COVID-19**. Deși ar părea o acțiune minoră, aceasta reprezintă o abatere semnificativă de la abordarea uzuală a companiei de a gestiona News Feed [20]. CEO-ul Mark Zuckerberg a declarat, că compania va acorda credite de publicitate gratuite nelimitate Organizației Mondiale a Sănătății pentru a promova informații exacte despre criză. El a declarat că compania va elimina, de asemenea, afirmațiile false și teorii ale conspirației, care vor fi semnalate de către organizații de conducere la nivel mondial din domeniul sănătății, precum și vor bloca conturile persoanelor, care încearcă să exploateze situația și publică tratamente false pentru Corona virus.

Twitter a implementat măsuri similare. Căutarea de știri COVID-19 din Twitter ne duce la o pagină, care prezintă istorii recente de la organizațiile de sănătate publică și surse de știri/mainstream credibile. De asemenea, Twitter a spus că, ar fi nevoie de o „abordare de toleranță zero în ceea ce privește

manipularea platformei și orice alte încercări de a abuza serviciile acestei platforme în perioada pandemiei”. De asemenea, **Twitter** acordă credite publicitare organizațiilor de sănătate publică și altor organizații non-profit [20].

Google a făcut un pas pentru a facilita viața celor, cărora li se cere să lucreze sau să studieze de acasă, oferind instrumente de streaming avansate tuturor clienților săi. **Microsoft** a făcut un pas similar, oferind servicii gratuite de probă pentru șase luni a produsului său **Teem**, care facilitează munca la distanță prin videochat și text [20]. **Pinterest** a încetat să returneze rezultatele pentru căutările legate de vaccinări, un pas drastic despre care compania de social media a declarat că are drept scop reducerea răspândirii dezinformării, dar una care demonstrează puterea companiilor tehnologice de a cenzura discuțiile referitoare la problemele cu buton rapid [16].

Totuși, în același timp, multe dintre sursele social-media și mass-media pot distribui și conținutul nesigur, ulterior acesta fiind catalogat drept unul parțial sau total fals. Campaniile de dezinformare implică producerea și/sau difuzarea intenționată a unui conținut fals verificabil, răspândite fie din motive politice, fie financiare.

Scopul știrilor false

Unii fac acest lucru **pentru profit**, probabil *pentru a putea vinde produse* sau *pentru a atrage mai mulți vizitatori pe paginile lor web*, obținând, astfel, mai multe venituri din reclame. La moment este foarte populară așa strategie de marketing – *”clickbait”*. Conceptul de *clickbait* este înrudit cu strategiile de marketing, datorită faptului că țintește promovarea unui conținut. Deseori, creează frustrare în rândul publicului țintă, pentru că se dorește promovarea unui conținut, folosind **un titlu atrăgător** atașat unui articol de pe un website sau chiar unui video de pe **YouTube** mult mai puțin interesant decât titlul respectiv. În funcție de trendul în mediul social online se orientează și *clickbait-ul*. Cei care folosesc metoda *clickbait* exploatează la maximum speculațiile și curiozitatea oamenilor, și *pun titluri și imagini atractive*, chiar dacă articolul are legătura cu ele într-o proporție foarte mică. Mai pe scurt, nu contează relevanța și corectitudinea, ci mai degrabă generarea de vizitatori și bani din publicitate. Se poate recunoaște foarte ușor fiind deseori folosit de publicațiile de știri pentru promovarea articolelor pe Facebook, prin faptul că titlul conține cuvinte care să stârnească curiozitatea sau revolta de genul „*Incredibil*”, „*Trebuie neaparat sa citești asta*” sau „*Este strigator la cer*” etc [3].

Potrivit unui raport al echipei speciale anti-dezinformare a UE [6], *unele afirmații false vin de la forțe politice specifice, precum China și Rusia*. În

aceste cazuri, obiectivul este politic: acela de a submina influența/stabilitatea unor state (inclusiv UE) sau de a declanșa schimbări politice.

Multe persoane răspândesc dezinformarea *pentru că cred în acele zvonuri*, fără a intenționa să facă rău.

Particularități ale știrilor false [10]:

- Din motive de ordin economic sau ideologic, **știrile false recurg adesea la emoții pentru a capta atenția și a genera clicuri;**
- Știrile manipulate sunt greu de identificat, chiar și de către tinerii, care cunosc bine mediul digital. Ele pot utiliza adevăruri parțiale, care sunt manipulate, rupte din context sau raportate la alte perioade de timp sau alte situații;
- La accesarea unui site, cititorul poate vedea doar titlul și imaginea „știrii”, iar pentru a citi conținutul integral trebuie mai întâi să-l distribuie în rețelele sociale;
- Unele site-uri de falsuri se maschează ca fiind „de pamflete”;
- Pe site-uri nu pot fi accesate datele de contact ale echipei redacționale;
- Nici o instituție media credibilă nu a publicat informații la această temă.

Este semnificativ faptul **că șase din zece știri difuzate pe platformele de comunicare socială nu sunt nici măcar citite** de către utilizatorul, care le distribuie mai departe [23]. Aproximativ 85 % dintre europeni consideră știrile false drept o problemă în propria lor țară, iar 83 % drept o problemă pentru democrație în general [7].

Unele rapoarte [18] indică asupra implicării Rusiei și serviciilor speciale în producerea de știri false și dezinformare. Outleturi rusești finanțate de stat RT și Sputnik sunt renumite pentru campania internațională de dezinformare a Kremlinului. RT are o rețea de opt canale TV în șase limbi, cu peste un miliard de vizualizări pe YouTube, în timp ce Sputnik operează site-uri „știri” în 30 de limbi [5].

Deși mesajele de dezinformare pro-Kremlin despre acțiunile UE ca răspuns la COVID-19 și solidaritatea UE continuă să circule, cel puțin outleturi pro-Kremlin în limba engleză au redus numărul de articole conexe COVID-19, începând cu a doua jumătate a lunii aprilie, comparativ cu sfârșitul lunii martie și începutul lunii aprilie. Unul dintre aceste puncte de desfacere, „Frontul de Sud”, a eliminat chiar și o secțiune dedicată COVID-19 de pe site-ul său web [4]. Conform rapoartelor recente din mass-media olandeză, Serviciul General de Informații și Securitate al Olandei [15] a stabilit că narațiunile ruse despre COVID-19 au fost împărtășite într-un număr de grupuri de social media în limba olandeză. Narațiunile au subliniat presupusa lipsă de solidaritate europeană în domeniul

COVID-19. Astfel de constatări sunt în mare măsură compatibile cu relatările proeminente de dezinformare pro-Kremlin despre COVID-19, raportate de EUvsDisinfo.eu.

Narativele dezinformării în COVID 19

Sursa: *Repeating a Lie Does not Make it True*, Disinfo Rewiews, April 09, 2020 – Issue 191, <https://euvsdisinfo.eu/repeating-a-lie-does-not-make-it-true/>

Știrile false apărute în spațiul media în țările UE și Europa de Est au avut drept principale subiecte în jurul cărora au creat alte știri false, precum tratamente pentru COVID-19, teoriile conspirației, pandemia este un fals, narațiunea laboratoarelor secrete etc. În continuare vom enunța cele mai populare narrative de fake news COVID – 19, precum și outleturile media, care le-au fabricat, raportate de către echipa euvsdesinfo.eu [23]:

a) Revendicările de tratament sau tratament fals pentru COVID-19.

Aceste tipuri de fake-news au avut un impact semnificativ asupra percepției oamenilor despre COVID-19 și a comportamentului pe care ar trebui să îl adopte pe timp de pandemie, pentru a combate răspândirea virusului sau asupra eficienței/respectării acțiunilor/deciziilor instituțiilor de resort pentru a gestiona criza pandemică. Exemple de narrative:

- Spălarea frecventă a mâinilor nu vă protejează de COVID-19 (Sputnik, Germania, RT Germania);
- Nu avem nimic de pierdut, folosind hidroxiclorochina pentru a trata COVID-19 fără testare (RT);
- Zincul ar putea ajuta la uciderea coronavirusului (RT arab);
- Presa occidentală din descoperirile Big Pharma ignoră tratamentul cu succes al COVID-19 cu vitamina C în China (South Front).

b) Pandemia este un fake/farsă.

Prin aceste știri false se sugerează că pandemia este o farsă, de exemplu, spunând că rata mortalității este una exagerată. Majoritatea mesajelor cu acest

narativ se concentrează frecvent pe încercarea de a submina încrederea în instituții și guverne, susținând că folosesc pandemia ca scuză pentru a exercita puteri și control nejustificat asupra cetățenilor lor. Exemple:

- Pandemia coronavirusului este exagerată pentru a transforma țările în dictaturi ale igienei fasciste (Sputnik, Germania);
- Guvernele se bat cu numerele pentru a exagera numărul morților coronavirusului (One World, MB)
- Criza COVID-19 este fabricată de mass-media (South Front)
- Este prea devreme pentru a afla dacă vor muri oameni în plus din cauza COVID-19 (RT englez)
- Cifrele mortalității coronavirusului sunt ne semnificative (Sputnik ceh);

c) *Narațiunea "laboratoarelor secrete"* s-a dovedit a fi o direcție bună pentru distragere și dezinformare. Încurajați de aparentul succes al mass-mediei pro-Kremlin, alți actori au început să o folosească și ei, consolidându-se reciproc și legând mai multe fire de dezinformare într-o teorie a conspirației îngrijită: *laboratoarele secrete explică izbucnirea coronavirusului; izbucnirea coronavirusului dovedește existența laboratoarelor secrete.*

Mai multe media pro-Kremlin au susținut că SUA se teme de scurgerea de substanțe infecțioase pe propriul teritoriu, așa că a construit laboratoare biologice militare clandestine în "țări colonizate", adică **Ucraina, Georgia și, de asemenea, Moldova**. Insinuarea din spatele acestor mesaje este că epidemiile încep "lângă aceste facilități", fără a exclude posibilitatea ca COVID-19 să fi fost fabricat într-unul din laboratoarele din Ucraina. Astfel de teorii ale conspirației au primit un impuls suplimentar după ce ediția rusă a RTR a citat îngrijorări ale oficialilor chinezi cu privire la presupusele activități secrete ale laboratoarelor biologice americane din fostele republici sovietice.

Teoriile conspirației în timpul pandemiei COVID/19: scopul și impactul lor

Sursa: *Vaccine Hesitancy and Pro-Kremlin Opportunism*, *Disinfo Review*, April 16, 2020, Issue 192, <https://euvsdisinfo.eu/vaccine-hesitancy-and-pro-kremlin-opportunism/>

Pe măsură ce COVID-19 s-a răspândit în vecinătatea estică a UE, în urma sa au urmat teorii ale conspirației, informații înșelătoare și dezinformare. Pentru mass-media pro-Kremlin, pandemia oferă noi oportunități de a se baza pe narațiunile existente de dezinformare și de a roti altele noi:

- Vaccinarea forțată și injectarea nano-cipurilor;
- Bill Gates vrea să introducă vaccinarea obligatorie pentru a controla lumea;
- COVID-19 este o acțiune de răzbunare a anglo-saxonilor pentru birocrații de la Bruxelles;
- Un raport Canadian indică asupra SUA că ar fi răspândit coronavirusul;
- COVID 19 este o invenție a mass-mediei etc.

Cercetători de la Universitatea din Münster [1] au analizat mai îndeaproape modul în care funcționează teoriile conspiraționiste ale extremei drepte în timpul pandemiei de COVID-19. Din ianuarie până în martie 2020, ei au examinat aproximativ 120.000 de postări pe Facebook operate de diverse companii media germane. S-a constatat și o înmulțire a postărilor efectuate de așa-numita "presă alternativă", adică de publicațiile de extremă dreaptă, care vor deliberat să se disocieze de media mainstream și de elita politică. "Media alternativă" relatează în principal despre aceleași fapte verificabile, dar ornează relatările cu speculații de genul "coronavirusul a fost produs într-un laborator" sau "virusul este mai puțin periculos decât pretind politicienii și presa sistemului". Acest fenomen a fost numit "populism de pandemie". Pentru a fi mai convingători teoreticienii conspirației amestecă pandemia cu subiecte cunoscute, cum ar fi schimbările climatice sau problema refugiaților, Angela Merkel, activista pentru mediu Greta Thunberg, în cele din urmă, orice este interconectat cumva cu orice altceva. Chiar dacă acest "populism de pandemie" se referă doar la o mică parte din totalul relatărilor privind coronavirusul, "media alternativă" a reușit să-și dezvolte propriul cadru de referință [8].

Mai multe studii demonstrează rolul teoriilor conspirației în procesul de elaborare a politicilor din Rusia. Jurnalul de Studii Strategice [14] a publicat în ianuarie un raport despre modul în care instituțiile militare ruse și serviciile secrete tolerează și răspândesc teorii ale conspirației nefondate. BBC Russian Service [22] a raportat un caz în care Ministerul Afacerilor Externe al Rusiei a publicat o teorie a conspirației cu sufletul la gură pe "cine se află în spatele COVID-19".

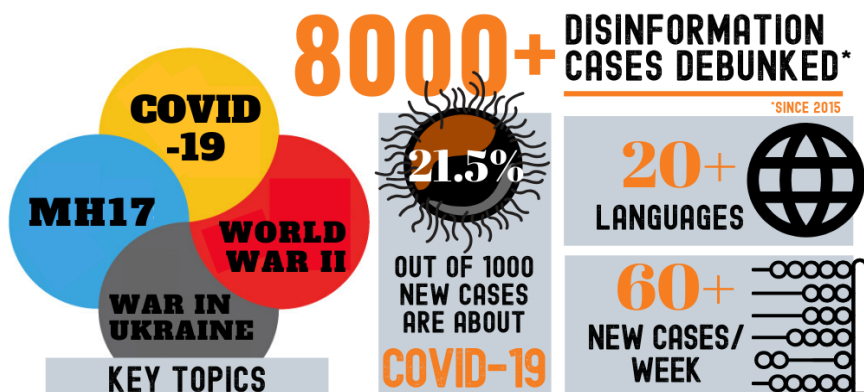
De la global la local - dezinformarea a găsit publicul său [19]

Peste tot în lume, pandemia COVID-19 a produs teren fertil pentru dezinformarea legată de sănătate și proliferarea 5G, anti-vax și alte teorii ale conspirației. Multe dintre acestea și-au găsit drumul în sfera informațională a țărilor Parteneriatului Estic. De exemplu, o teorie a conspirației, care face runde în mass-media în limba franceză, susținând că virusul coronavirus cu unele particule HIV adăugate în el, a fost amplificată de Sputnik în Azerbaidjan. Teoriile conspirației, care îl vizau pe Bill Gates au fost traduse în limba georgiană și în alte limbi mai puțin populare.

Cu toate acestea, este evident că mesajele de dezinformare nu sunt pur și simplu copiate în diferite regiuni, acestea sunt adaptate contextelor locale. În **Belarus**, Organizația Mondială a Sănătății este acuzată de *semnarea panicii*; în **Armenia**, *de a dezvolta vaccinuri cu scopul de a reduce populația globală*. În mod similar, numeroase mesaje de dezinformare, care îl înfățișează pe George Soros ca o amenințare în adresa Armeniei pot fi întinse un pic mai departe, pentru a-l implica și în crearea COVID-19. **Ucraina**, în ochii dezinformării pro-Kremlin, este întotdeauna în pragul dezintegrării și, astfel, poate fi ușor descrisă ca *prăbușindu-se sub povara COVID-19*.

Chiar și dezinformarea despre "cure miracol" a fost adaptată la contextele locale. Verificatorii de fapte georgieni au remarcat un site de "știri alternative" care susținea, fără nici o bază, că sângele georgian este unic, deoarece conține particule care pot lupta împotriva COVID-19 și că acest "leac" a fost folosit în spitalele germane. Iar pentru cei care s-ar putea îndoi de proprietățile vindecătoare ale sângelui georgian, punctele de vânzare a dezinformării au oferit o alternativă – un remediu homeopatic, care conține sânge de crocodil.

Un studiu recent realizat de rețeaua globală de activiști online Avaaz a observat că, în ciuda eforturilor noi ale companiilor de social media, **dezinformarea online continuă să se prolifereze, în special pe piețele media mai mici**. Acesta este, de asemenea, cazul în țările Parteneriatului Estic [9]. Recent, Facebook a preluat conturile mai multor piețe de desfacere pro-Kremlin, care operează din Crimeea și răspândesc dezinformare în regiune, precum și a publicului internațional. *News Front* și *South Front*, ajutate de indivizi din Rusia și Donbas, au împărtășit teorii ale conspirației nu **numai despre COVID-19, ci și despre Ucraina, NATO și alte probleme** [23].

Sursa: *Figure of the Week: 8000, Disinfo Review*, April 07, <https://euvsdisinfo.eu/figure-of-the-week-8000-2/>

Concluzii și recomandări:

Republica Moldova, la fel ca și majoritatea statelor nu a rămas imună la infoedemia de fake news. Știrile false pe timpul pandemiei au diminuat și mai mult încrederea cetățenilor în instituțiile publice și Guvern, (unele dintre ele fiind emise drept decizii sau anunțuri false din partea autorităților); au creat confuzie/panică în rândul cetățenilor și instituțiilor, deoarece răspândeau informație cu conținut contradictoriu, persoana fiind nesigură de care dintre decizii/informație este falsă și care corectă; au zădărnicit respectarea legilor și regulilor impuse pe timpul stării de urgență și după, în condițiile în care cultura juridică și așa este una slabă. O tehnică des folosită în știrile false este crearea de ordonanțe/anunțuri alte documente false ale unor instituții sau autorități în așa fel sporindu-le credibilitatea. Această tehnică a dus în eroare nu doar cetățenii, dar și mass-media, care a contribuit la răspândirea lor.

Deaceia, este important de educat cetățenii, dar și instituțiile mass-media cât de important e să se bazeze pe surse oficiale atunci când caută ultimele date despre epidemia de COVID-19. E necesar să urmeze recomandările autorităților de sănătate publică din țara și să consulte site-urile organizațiilor internaționale și ale UE relevante: European Centre for Disease prevention and Control <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic> și OMS <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> și să fie foarte atenți la informația pe care o diseminează pe socia-media, să nu distribuie conținut neverificat sau din surse dubioase.

Instituțiile publice cu competențe în domeniul securității informaționale, în parteneriat cu instituțiile media independente și societatea civilă să colaboreze la identificarea surselor de dezinformare și știri false, să încurajeze și să promoveze sursele oficiale pentru informarea cetățenilor, precum și să

penalizeze conform legislației în vigoare (sau se propună modificări ale legislației), conținutul care se dovedește fals sau înșelător și să șteargă conținutul ilegal și pe cel, care ar putea dăuna sănătății sau integrității fizice a oamenilor, fără a încălca normele constituționale și drepturile omului la libera exprimare.

BIBLIOGRAFIE:

1. Boberg Svenja, Quandt Thorsten, Schatto-Eckrodt Tim, Frischlich Lena, Pandemic Populism: Facebook pages of alternative news media and the Corona crisis - a computational content analysis. Tehnical Report nr. 1., University of Münster, https://www.researchgate.net/publication/340461108_Pandemic_Populism_Facebook_pages_of_alternative_news_media_and_the_Corona_crisis_-_a_computational_content_analysis
2. Case Studies of Serbia and Estonia, Stuttgart, 2018, <https://ifa-publikationen.de/en/Periodicals/ifa-Edition-Culture-and-Foreign-Policy/Understanding-Russian-Communication-Strategy.html>, p 11
3. Ce înseamnă clickbait și de ce este folosit, <https://technologywebbrowsing.wordpress.com/2017/03/24/ce-inseamna-clickbait-si-de-ce-este-folosit/>
4. Disinformation and propaganda around COVID-19, <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>
5. Disinformation Tools & Tactics, <https://euvsdisinfo.eu/reading-list/>
6. EEAS Special Report: Disinformation on the coronavirus – short assessment of the information environment, <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-disinformation-on-the-coronavirus-short-assessment-of-the-information-environment/>
7. Eurobarometru Standard 90, <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/index#p=1&instruments=STANDARD&yearFrom=1974&yearTo=2018&search=fake%20news>
8. Hans Pfeifer, Germania: Populismul de pandemie și teoriile conspiraționiste, Deutche Welle, din 27.04.2020, <https://www.dw.com/ro/germania-populismul-de-pandemie-%C8%99i-teoriile-conspira%C8%9Bioniste/a-53261183>
9. Here is a Secret American Biological Laboratory in Moldova, <https://euvsdisinfo.eu/report/there-is-an-american-secret-biological-laboratory-in-moldova/>
10. How to spot fake news, <https://www.dw.com/en/how-to-spot-fake-news/av-43794954>; Cum putem identifica știrile false; <https://stopfals.md/ro/article/cum-putem-identifica-stirile-false-180015>,

11. <https://medium.com/dfrlab/top-takes-suspected-russian-intelligence-operation-39212367d2f0>; Between overt disinformation and covert practice
12. Barthel Julia, Stefanov Ruslan, Vladimirov Martin, Understanding Russian Communication Strategy, RT, Sputnik and targeted disinformation, The Policy Institute at King's College London
13. Keeping People Safe and Informed About the Coronavirus, <https://about.fb.com/news/2020/05/coronavirus/>
14. Kragh Martin, Andermo Erik, Makashova Liliia. Conspiracy theories in Russian security thinking, in: Journal of Strategis Studies, published online: 31 Jan 2020, <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/01402390.2020.1717954?scroll=top&needAccess=true>
15. Ollongren: Rusland verspreidt in Nederland desinformatie over coronavirus [Ollongren: Rusia răspândește dezinformarea cu privire la coronavirus în Olanda], <https://www.nu.nl/tech/6051154/ollongren-rusland-verspreidt-in-nederland-desinformatie-over-coronavirus.html>
16. Pinterest has a perfect response to harmful misinformation, <https://www.theverge.com/interface/2019/2/21/18234052/pinterest-bans-anti-vaccination-search-results-youtube>
17. Resursă suplimentară: ghid global despre coronavirus pentru partenerii media, <https://www.facebook.com/facebookmedia/solutions/coronavirus-resources>,
18. RT, SPUTNIK, AND THE RUSSIAN MEDIA ECOSYSTEM, <https://euvsdisinfo.eu/reading-list/>; Top Takes: Suspected Russian Intelligence Operation, Gordon Ramsay, Sam Robertshaw, Weaponising news
19. Secret Labs and George Soros: COVID-19 Disinformation in the Eu Eastern Partnership Countries, News and Analysis, May 18, 2020, <https://euvsdisinfo.eu/secret-labs-and-george-soros-covid-19-disinformation-in-the-eu-eastern-partnership-countries/>
20. Tech companies are getting more aggressive to fight COVID-19 hoaxes, <https://www.theverge.com/interface/2020/3/5/21164683/covid-19-tech-response-facebook-google-twitter-microsoft-youtube-whatsapp>
21. The Russian special services' game, <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/point-view/2019-03-28/between-overt-disinformation-and-covert-practice>
22. "Чи уши торчат": теории заговора о Covid-19 в российских ведомственных СМИ, 9 апреля 2020, <https://www.bbc.com/russian/news-52235498>
23. **Site-uri utile:**
www.euvsdesinfo.eu
www.stopfals.md
<https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic>
<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

TEMEIURILE INSTITUȚIONAL-FUNCȚIONALE ALE COMBATERII ȘTIRILOR FALSE DE CĂTRE SERVICIUL DE INFORMAȚII ȘI SECURITATE AL REPUBLICII MOLDOVA

Reprezentantul Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova

Online platforms and other Internet services have opened up new possibilities for connecting, debating and collecting information. However, the spread of news that intentionally misleads the people, affects their ability to understand the reality.

Thus, the emergence of the new type of coronavirus declared worldwide a pandemic, has been the subject of false news both globally and nationally. In this sense, the information space of the Republic of Moldova, as well, has become a field for spreading false news related to the evolution of the pandemic.

The Security and Intelligence Service of the Republic of Moldova, analyzing the current situation and the legal framework referring to fake news, suggested supplementing the Contravention Code with a new article introducing penalty for facilitating the spread of epidemic diseases.

Keywords: *The Security and Intelligence Service of the Republic of Moldova, online platforms, social media, pandemic, fake news.*

Platformele online și alte servicii din internet au deschis noi posibilități de conectare, dezbateră și colectarea a informației. Însă, răspândirea de știri, care induc în eroare publicul în mod intenționat invocă probleme tot mai mari pentru funcționarea corectă a democrațiilor, afectând capacitatea publicului de a înțelege realitatea.

Astfel, apariția noului tip de coronavirus declarat la nivel mondial drept pandemie, a constituit subiect de creare a știrilor false atât la nivel mondial, cât și național. În acest sens, spațiul informațional al Republicii Moldova, la fel, a devenit un teren de răspândire a știrilor false legate de evoluția pandemiei.

Având în vedere că apariția știrilor false a generat opinii contrare opuse realității, inclusiv pozițiilor oficiale ale autorităților de stat implicate în procesul regimului stării de urgență, declarată și aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 55/2020, s-a impus necesitatea de a interveni și la capitolul combaterii surselor cu conținut online care promovează știri false cu privire la evoluția COVID-19 și la măsurile de protecție și prevenire.

De altfel, în baza pct. 11-13 a Dispoziției nr. 3 din 23 martie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, a fost stabilit mecanismul de combatere a știrilor false pe dimensiunea evoluției COVID-19.

În acest sens, în conformitate cu prevederile Indicației Executorii *privind înlăturarea cauzelor și condițiilor care contribuie la realizarea amenințărilor securității de stat nr. 1/2 - 129 din 19.03.2020 și a Ordinului directorului SIS cu privire la blocarea surselor cu conținut online care promovează știri false cu privire la evoluția COVID-19 și la măsurile de protecție și prevenire*, s-a dispus ca furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice, să sisteze accesul utilizatorilor de Internet din Republica Moldova la site-uri cu știri false și/sau cu conținut tendențios, iar executarea prevederilor prenotate a fost pusă în sarcina Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației (ANRCETI). Sistarea accesului de pe teritoriul Republicii Moldova, la site-urile vizate a fost efectuată prin blocarea numelui de domeniu și nu a adresei – IP aferente acestuia, deoarece după o adresă IP pot figura un număr nelimitat de site-uri, care nu ar avea tangență cu obiectivul urmărit.

Conform datelor telemetrice obținute ca rezultat al studierii site-urilor vizate, s-a stabilit că acestea sunt găzduite:

- în Statele Unite ale Americii – 33,33%;
- în Australia – 17,54%;
- în Franța – 5,26%;
- în Federația Rusă – 3,5%;
- în Germania – 3,5%;
- în Marea Britanie – 1,75%;
- în Regatul Țărilor de Jos - 1,75%;
- în Japonia - 1,75%;
- în Polonia - 1,75%;
- Inactive - 29,87%.

Identificarea posesorilor site-urilor de fake news legate de evoluția Covid-19 este destul de dificilă, deoarece toate sunt create pe domenii ce pot fi procurate de către oricine la prețuri derizorii (exem. *.xyz poate fi procurat cu 0.99 euro pe an și cu 3.50 euro pot fi ascunse informațiile personale ale domeniului*), totuși acest indiciu poate servi la calificarea paginii web ca fiind una creată la diseminarea informațiilor false.

Este de evidențiat că, în prezent în Republica Moldova nu există sancțiuni penale sau contravenționale pentru comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace de știri false. Pe când Codul Penal al României, în articolul 400 reglementează că comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals

al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea națională, se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 1 la 5 ani.

Totuși cadrul legal al Republicii Moldova permite atragerea la răspunderea penală a administratorilor site-urilor, aflați în jurisdicția Republicii Moldova, care difuzează în spațiul public anumite informații de interes social, doar pentru *chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova*, acțiuni prevăzute la art. 341 din CP, inclusiv *acțiunile intenționate îndreptate spre ațâțarea vrajbei, diferențierii sau dezbinării naționale, etnice, rasiale sau religioase*, prevăzute la art. 346 din CP.

În privința persoanelor, care administrează anumite resurse informaționale aflate sub jurisdicția Republicii Moldova, pot fi aplicate și sancțiuni contravenționale, pentru difuzarea unor informații, care cad sub incidența art. 70 „*Calomnia*” din Codul Contravențional.

Totodată, legislația națională prevede sancțiuni pentru difuzarea în spațiul Internet a informațiilor cu caracter extremist, care sunt prevăzute la art. 7, 9-10 din Legea nr. 54 din 21.02.2003 privind contracararea activității extreme, ce prevede *suspendarea, pe un termen de până la un an, a activității unui mijloc de informare în masă* pentru difuzarea prin mijloace de informare în masă a materialelor cu caracter extremist și desfășurarea de către acestea a activității extreme.

Suplimentar conform pct. 5.5, 5.6 din Regulamentul nr. 196 din 19.02.2001, cu privire la gestionarea numelor în domeniul de nivel superior .md, *dacă administratorul portalului cu domeniul superior .md comite fapte de difuzare a informațiilor ce defăimează Republica Moldova sau alte state, cheamă la violență sau, pot aduce prejudicii imaginii Republicii Moldova pe plan internațional, cât și pentru utilizarea lor în scopuri și activități interzise de legislație și convențiile internaționale*, sub-domeniul respectiv poate fi lichidat de către registratorul național fără posibilitatea restabilirii.

În concluzie, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova analizând situația actuală și cadrul juridic, care se referă la știrile false a înaintat o completare a Codului contravențional cu un articol nou ce ține de sancționarea *facilitării răspândirii bolilor epidemice*:

„Articolul 76². Facilitarea răspândirii bolilor epidemice

- (1) Distribuirea sau punerea în alt mod la dispoziția publicului a unui mesaj cu intenția de a instiga sau cunoscând că un astfel de mesaj poate instiga la nerespectarea măsurilor de profilaxie, prevenire și/sau combatere a bolilor epidemice sau poate crea pericol pentru sănătatea publică,

se sancționează cu amendă de la 450 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 1000 la 1500 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

- (2) Distribuirea sau punerea în alt mod la dispoziția publicului a unui mesaj despre recunoașterea practicii de nerespectare a măsurilor de profilaxie, prevenire și/sau combatere a bolilor epidemice sau a altor acțiuni ce creează pericol pentru sănătatea publică ca fiind justă, care necesită a fi susținută sau este demnă de urmat,

se sancționează cu amendă de la 450 la 500 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 1000 la 1500 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.

- (3) Distribuirea sau punerea în alt mod la dispoziția publicului a unor informații, despre care se știe cu certitudine că sunt false, privind răspândirea, măsurile de profilaxie, prevenire sau combatere a bolilor epidemice,

se sancționează cu amendă de la 400 la 450 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 800 la 1200 de unități convenționale aplicată persoanei juridice cu sau fără privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate pe un termen de la 3 luni la un an.”

În vederea prevenirii și contracarării răspândirii/distribuirii știrilor false și/sau a conținutului tendențios al acestora, Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova mizează pe sprijinul societății și a organizațiilor guvernamentale/nonguvernamentale, ori doar prin consolidarea eforturilor comune vom putea combate acest fenomen.

ȘTIRILE FALSE ÎN CONTEXTUL SITUAȚIEI PANDEMICE

Georgeta STEPANOV,

doctor habilitat, profesor universitar, decan,
Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării
Universitatea de Stat din Moldova

The phenomenon of false news, despite being a relatively new concept for our society, is an imminent threat to the security of every citizen, in particular, and for the security of the entire state, in general. Nowadays, false news is widely used to damage the public image and compromise competing social individuals: businessmen, civil servants, high-ranking dignitaries and ordinary people. Defamation and denigration in order to marginalize or even totally exclude them from public space have become strong "arguments" in settlements of accounts and in economic, social, ethnic, cultural "wars", etc. Moreover, fake news has become a very effective tool in the fight against political opponents and / or opposing political parties, becoming a real danger to democracy in the Republic of Moldova.

Keywords: *fake news, democracy, state, public space, public image.*

Fenomenul știrilor false, în pofida faptului că este un concept relativ nou pentru societatea noastră și un mediu puțin folosit până nu demult, reprezintă o amenințare iminentă pentru securitatea fiecărui cetățean, în particular, și pentru securitatea întregului stat, în general. Or, în prezent, știrile false sunt folosite pe larg pentru a deteriora imaginea publică și a compromite indivizii sociali concurenți, fie aceștia oameni de afaceri, funcționari publici, demnitari de rang înalt sau oameni de rând. Calomnierea, defăimarea și denigrarea în vederea marginalizării sau chiar excluderii totale a acestora din spațiul public au devenit „argumente” forte în reglările de conturi și în „războaiele” economice, sociale, etnice, culturale etc. Mai mult, știrile false au devenit instrumente foarte eficiente de luptă cu oponenții politici și/sau cu formațiunile politice adversare, devenind un pericol real pentru democrația din Republica Moldova.

Nocivitatea știrilor false rezidă nu atât în faptul că ele deformează anumite lucruri și realități, ci mai curând pentru că ele ajung foarte repede în medii foarte diferite și foarte îndepărtate, la un număr extraordinar de mare de oameni, influențându-i în același timp pe toți laolaltă. Difuzarea operativă, spațiul extins de diseminare, numărul mare de receptori (care în orice moment se pot transforma în emițători), influența sincronă și costurile de producție relativ mici transformă știrile false în instrumente foarte eficiente de răfuială economică, socială, dar, mai ales, politică. Datorită acestor particularități, știrile false

influențează percepțiile indivizilor sociali, creând o opinie publică deformată, care la rândul ei, contribuie la materializarea unor comportamente iraționale, greșite, asociale, agresive.

Nocivitatea fenomenului știrilor false rezidă și în faptul că acesta se stratifică prin manipulare, propagandă, dezinformare, ideologie și bani. Or, acesta este orientat spre:

- a impune anumite atitudini și comportamente sociale;
- a răspândi o anumită doctrină pentru a câștiga adepți;
- a impune un anumit sistem de idei sau concepții;
- a face bani.

De menționat că fenomenul știrilor false, de regulă, se intensifică și ia amploare îndeosebi în circumstanțele de forță majoră și în cele de criză. Anume în aceste situații sunt concepute și implementate campanii întregi de știri false, orientate spre a aduce atingere imaginii unor actori sociali/politici/economici, a submina autoritatea unor instituții și să semene neîncredere, a pune în lumină falsă ceva sau pe cineva. Mai mult acestea au menirea să genereze neîncredere, confuzie, frică și panică în rândul maselor, infestând mințile indivizilor grupurilor și categoriilor sociale, în particular, și societăților, în general.

Perioada de criză, provocată de virusul COVID-19, nu a fost o excepție, or, știrile false cu referire la acest subiect au inundat atât rețelele sociale, cât și spațiul mediatic din Republica Moldova, afectând semnificativ proiectarea publică a acesteia. Știrile false, puse în circuitul informațional autohton în perioada **crizei provocate de virusul covid-19, pot fi clasificate în două mari categorii, prima categorie având ca țintă guvernării, iar cea de-a doua – oponenții lor politici.** Diferența dintre acestea rezidă nu doar în scopul și obiectivele urmărite, ci și în strategiile, tehnicile și tacticile aplicate în parcursul campaniilor inițiate.

Știrile false din prima categorie au fost distribuite în spațiul public prin intermediul diferitor instituții, inclusiv mediatice, care susțin, deschis sau camuflat, forțele politice din opoziție. Ulterior, acestea au fost redistribuite pe rețelele sociale de către oponenții puterii și/sau de către simpatizanții opoziției. Ele au fost orientate spre decredibilizarea și/sau discreditarea forțelor aflate la guvernare, care au conceput măsurile de luptă cu pandemia și au gestionat procesele din sistemul de medicină.

Știrile false din cea de-a doua categorie își au originea în instituțiile, inclusiv mediatice, afiliate deschis sau camuflat forțelor care se află la guvernare. Ulterior, acestea au fost redistribuite pe rețelele sociale de către adepții și susținătorii puterii. Menirea lor a fost să decredibilizeze și/sau să

discrediteze pe cei care au criticat politicile în domeniu, deciziile guvernului și practicile operaționale aplicate de factorii de decizie în vederea securizării sănătății publice și limitării extinderii pandemiei și diminuării efectelor acesteia.

În perioada respectivă, știrile false din prima categorie au apărut într-un număr mult mai mare decât cele din categoria a doua, având și un caracter mult mai agresiv. Acestea au folosit prioritar următoarele tehnici:

- distribuirea zvonurilor și livrarea informațiilor trunchiate, care nu au putut fi verificate, dar care au devenit credibile, întrucât au indus sentimentul de acces privilegiat la conținutul lor;
- distribuirea etichetelor negative în scopul discreditării iremediabile a acțiunilor puterii;
- distribuirea imaginilor în scopul descalificării factorilor de decizie și persoanelor implicate în gestiunea situației de criză;
- de înlocuire a faptelor cu interpretări și presupuneri;
- distragerea atenției de la evenimentele cu valoare socială reală;
- distribuirea acuzațiilor nefondate în adresa guvernanților;
- promovarea scepticismului etc.

Știrile false din cea de-a doua categorie, în pofida faptului că au apărut într-un număr relativ mai mic decât cele din prima categorie, au avut efecte nu mai puțin nocive pentru omul de rând. Acestea au folosit prioritar următoarele tehnici:

- distribuirea imaginilor favorizante pentru persoanele implicate în monitorizarea și gestionarea crizei în scopul demonstrării succesului intențiilor și acțiunilor acestora;
- ignorarea criticilor aduse de oponenții politici și de reprezentanții societății civile;
- distribuirea clișeele în vederea apropierii de convingerile maselor, or, folosirea clișeele bine sedimentate în conștiința publică conferă acțiunilor întreprinse credibilitate.

Indiferent de categoria din care au făcut parte, știrile false au intoxicat considerabil spațiul public din Republica Moldova și au deformat grav percepțiile publicului în raport cu situația de criză provocată de virusul *covid-19*. Ele au indus în eroare indivizii sociali, au format viziuni diametral opuse asupra acestui subiect și au deformat contururile reale ale crizei propriu-zise.

Concluzii. Fenomenul știrilor false este la fel de vechi, precum omenirea, doar că în era digitală acesta a obținut valențe noi, care configurează noi tipuri de riscuri și amenințări la adresa securității umane.

Știrile false adesea sunt folosite ca instrumente eficiente de dezinformare, manipulare și propagandă în lupta politică dintre putere și opoziție.

Știrile false cu privire la anumite secvențe din realitatea cotidiană influențează procesul de proiecție publică a imaginii întregii realități. Ele intoxică mințile și habitatele umane, determinând deformarea percepțiilor personale și a opiniei publice.

Efectele știrilor false cresc în intensitate îndeosebi în situațiile de criză, întrucât ele pot genera confruntări social-politice, care pot ajunge până la răsturnări de guverne, destabilizând și mai mult lucrurile.

Recomandări. Fenomenul știrilor false poate fi diminuat cu suportul și prin efortul comun al instituțiilor statului, al mediului științific, al celui mediatic și al societății civile, orientat, pe de o parte, spre reglementarea și monitorizarea permanentă a spațiului informațional, iar, pe de altă parte, spre educarea și instruirea maselor în vederea formării culturii consumului de produse informaționale. Acest obiectiv poate fi realizat prin intermediul mai multor activități sociale, cele mai relevante, în opinia noastră, fiind: 1) campaniile sociale anti-știri false, organizate la nivel național, care să educe masele și să contribuie la formarea imunității sociale în raport cu acest fenomen negativ și 2) sesiunile periodice de dezbateri între mediul științific, sectorului guvernamental și cel neguvernamental, organizate cu scopul de a identifica cele mai noi și mai eficiente practici operaționale de identificare a știrilor false și de combatere a acestora.

FENOMENUL FAKE NEWS ÎN SPAȚIUL VIRTUAL MEDIATIC VS CRIZA PROVOCATĂ DE PANDEMIA COVID – 19

Mariana TACU

doctor în științe politice, conferențiar universitar
Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării
Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău, Republica Moldova

New information technologies have transformed with the help of artificial intelligence, social networks, tools, that do not fail when it comes to influence personal or group opinions. The lack of space-time barriers in the virtual environment creates unlimited possibilities for the dissemination of false information.

The digital era and the emergence of social networks have definitely changed the way of information and forms of communication. The degree of responsibility of those who pass the information has increased considerably. Thus, functional legislative framework, efficient at both national and international level and, obviously, security information systems based on algorithms that would stop this phenomenon could guarantee information security.

Keywords: *information technologies, false information, fake news, communication, state.*

Fenomenul *Fake news*, are la bază un concept vechi, specific atât dezinformării, persuasiunii, cât și manipulării. Acesta a crescut exponențial odată cu explozia rețelelor sociale, care joacă un rol dublu:

- pe de o parte, favorizează răspândirea gândirii de alternativă, permițând dezvoltarea unor inovații și dinamici, dar și forme de democrație participativă;
- pe de altă parte, sporește răspândirea informațiilor false, cu efecte destul de grave, în anumite circumstanțe, pentru economie și democrație [1, p. 32].

Noile tehnologii informaționale au transformat cu ajutorul inteligenței artificiale, rețelele sociale, în instrumente ce nu dau greș atunci când vine vorba de influențarea opiniilor personale și/sau de grup. Lipsa barierelor spațio-temporale în mediul virtual crează posibilități nelimitate de difuzare a informațiilor false. Fiind la îndemâna oricui, unele „știri” devin virale în timp record. Un studiu publicat, în revista din Statele Unite ale Americii „Science” a dezvăluit că știrile false se răspândesc cu 70% mai rapid decât știrile veridice. Previziunile unor cercetători în domeniu, cu privire la fenomenul *Fake news*, se

rezumă la faptul că până în anul 2022 am putea citi, auzi și vedea mai multe știri false decât informații reale. Acest lucru ar putea provoca un fenomen pe care cercetătorii l-au numit „*vertijul realității*” (*reality vertigo*) [2] – în acest sens, computerele ar putea genera un conținut fals, atât de convingător, încât majoritatea oamenilor nu ar mai putea distinge realitatea de fals.

Acest *reality vertigo*, la moment este reprezentat de *deepfake*, considerat mai puternic decât *fake news-ul*, fiindcă cuprinde toate elementele unui produs media integrat. **Combinăția dintre inteligența artificială (*deep learning*) și fals (*fake*)** are la bază un concept numit *Generative Adversarial Network (rețea generativă adversarială)* ce poate fi folosit pentru a reproduce imagini video și sunet superficial-autentice pentru ochiul uman [3].

Perioadele de criză, reprezintă adevărate provocări, atunci când încercăm să identificăm sursele primare ale știrilor false. În prezent, criza provocată de pandemia COVID – 19 a atras după sine o „*infodemie*”, atât la nivel național, cât și internațional. Diverse organizații internaționale, din diverse domenii, dar și din domeniul mediatic, care luptă cu știrile false au prezentat topuri ale acestora. Cele mai frecvente s-au referit la:

- crearea virusului în laboratoarele din China, Wuhan sau NATO;
- destrămarea Uniunii Europene;
- pandemia un plan al elitei mondiale;
- tehnologia 5G a provocat răspândirea noului coronavirus.

Caracterul senzațional și teoriile conspiraționiste, au creat un tablou complet, în tot acest proces, care fără surse suplimentare de documentare și informare, devin în viziunea consumatorilor grăbiți, informații apreciate și suficient de credibile pentru a fi distribuite.

Partajarea informațiilor, imaginilor este o responsabilitate ce și-o asumă fiecare utilizator, în cazul știrilor false aceștia pot deveni „*ambasadori*” ai conținuturilor promovate de către cineva, cu anumite intenții. Distribuirea fake news-urilor, duce la pierderea credibilității, pune în pericol libertatea de gândire și acțiune.

Recent, Serviciul European de Acțiune Externă a publicat un articol dedicat dezinformării despre COVID-19 în țările Parteneriatului Estic, proiect al Uniunii Europene din care face parte și Republica Moldova. Una din concluzii e că mesajele de dezinformare sunt inclusiv adaptate contextelor locale. În Belarus, Organizația Mondială a Sănătății este acuzată de instaurarea panicii; în Armenia, de dezvoltarea vaccinurilor cu scopul de a reduce populația globală. Mai multe instituții media din Georgia susțin că Uniunea Europeană a abandonat Italia - toate acestea în contrast cu Rusia și China, care sunt întotdeauna gata să

întindă o mână de ajutor. Republica Moldova s-a alăturat grupului după ce Mitropolia Moldovei a emis o scrisoare în care se constata că tehnologia 5G ar fi stat la baza noului coronavirus, iar vaccinul care încă nu există ar urmări de fapt introducerea în corpul uman a unui nanoprocessor, astfel ca indivizii să fie controlați [4].

Începând cu luna martie și până în prezent, în Republica Moldova, au fost blocate de către Serviciul de Informații și Securitate peste 55 de site-uri care promovau știrile false, cu privire la Covid – 19 (printre acestea: Actual-news.site, portal-news.info, Societate.info, Stpfals.com, Newsmd24.com, Jurnal-stiri.site). Lista acestora a fost preluată și mediatizată de majoritatea instituțiilor media naționale, care susțin campania Stop Fals!

În contextul studierii fenomenului fake news în spațiul virtual mediatic este necesar crearea unui model, în parametri cărui se operează cu termeni, precum:

- *prevenție* (aplicarea unor măsuri care ar contribui la evitarea anumitor efecte în contextul în care veridicitatea informațiilor a fost pusă la îndoială);
- *deteție* (identificarea prezenței unor elemente dubioase și neclare);
- *răspunsuri* (argumente care ar putea fi considerate și soluții pentru situații similare din viitor).

Soluții viabile în lupta împotriva știrilor false, încercă să găsească și marile companii, precum Facebook, Google, Microsoft, care investesc sume enorme în crearea de algoritmi care ar ajuta la identificarea fake news-urilor.

În **concluzie**, menționăm că era digitală și apariția rețelelor sociale au schimbat definitiv modul de informare și formele de comunicare. Ritmul de transmitere și receptare a informațiilor este caracterizat de AICI și ACUM. Respectiv gradul de responsabilitate a celor care transmit informația a crescut considerabil. Ceea ce ar ganta securitate informațională ar fi un cadru legislativ funcțional, eficient la nivel național și internațional și evident sisteme informatice de securitate bazate pe algoritmi care ar stopa acest fenomen.

La nivel individual, putem ține cont de următoarele *recomandări*:

- Fiecare consumator ar trebui să verifice conținutul, confruntând anumite date;
- E obligatoriu să verificăm statutul instituției media sau portalului informativ;
- Este important să vedem cine este autorul textului, imaginii difuzate;
- E necesar să verificăm sursele de informare și documentare;
- Calitatea imaginilor este un indicator important în a oferi un plus de credibilitate unui material;
- Mai întâi trebuie să reflectăm după care să partajăm.

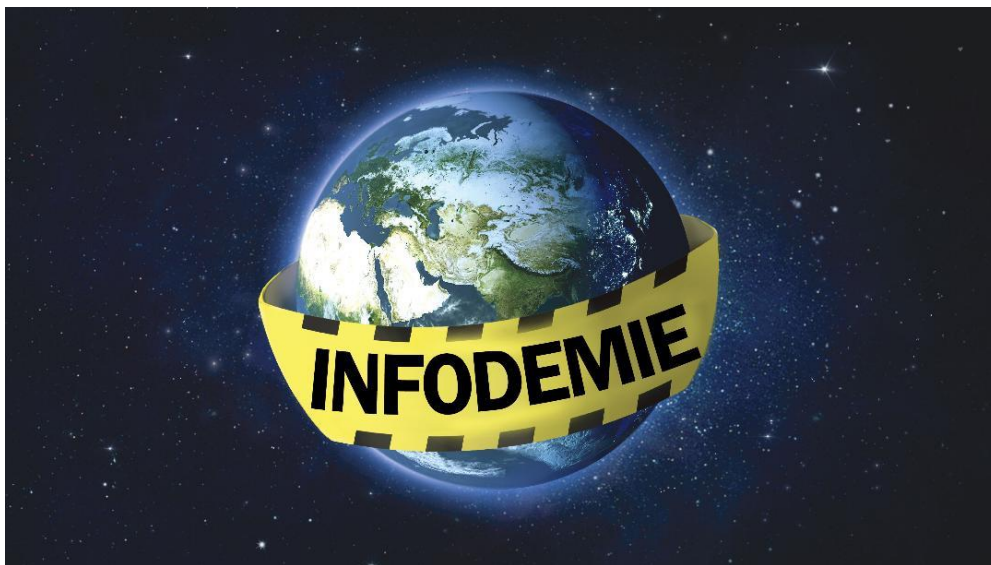
BIBLIOGRAFIE:

1. Colombo Furio, Web 2.0 e democrazia: un rapporto problematico. Roma: Dialoghi, 2014.
2. Manea Robert, Inteligența artificială: ajutor sau inamic în fenomenul știrilor false. Disponibil: _
3. Ce e fenomenul deepfake și cum ar putea afecta România. Disponibil: <https://romania.europalibera.org/a/ce-e-fenomenul-deepfake-si-cum-ar-putea-afecta-romania/30199564.html>.
4. „Infodemia” COVID – 19: vaccinarea, cipurile și tehnologia 5G. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/30626185.html>.

 CAMPANIA NAȚIONALĂ ”STOP FALS!”,
produs al Asociației Presei Independente

Lilia ZAHARIA

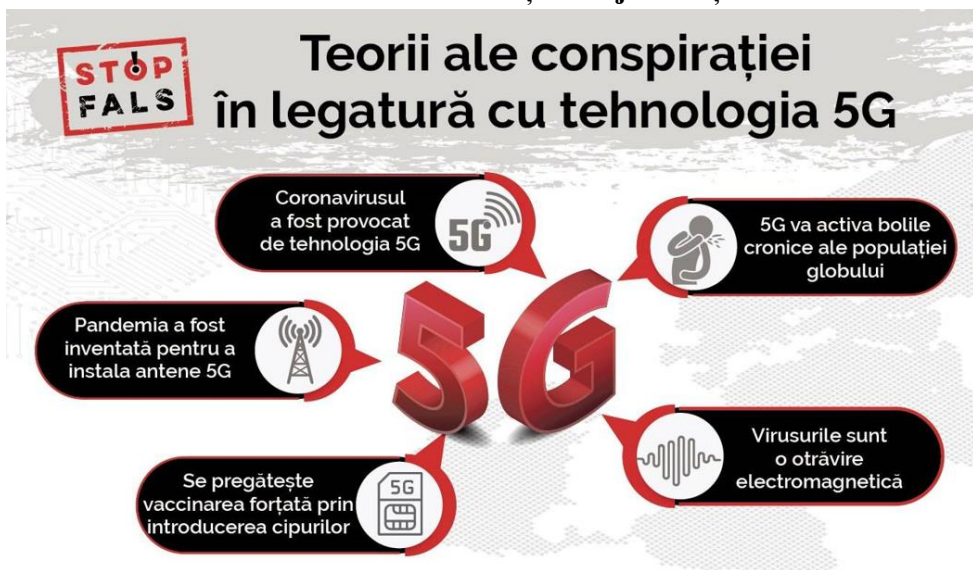
coordonatoare editorial, Asociația Presei Independente
Chișinău, Republica Moldova

Scopul Campaniei STOP FALS! constă în diminuarea efectelor și a impactului informației propagandistice și manipulatorii care distorsionează realitatea difuzate pe diferite căi de comunicare de către instituții mass-media și alte structuri controlate politic, și dezvoltarea capacităților cetățenilor de analiză critică a informației recepționate.

www.stopfals.md este o platformă online de informare privind fenomenul ”știrilor false”, demascare a informațiilor false și vădit tendențioase, de instruire și asistență privind verificarea faptelor și descoperirea tehnicilor de manipulare, cu rubrici interactive și module speciale prin intermediul cărora utilizatorii sunt încurajați să semnaleze falsuri în materialele jurnalistice, publicate de mass-media autohtonă sau din străinătate, să răspundă la întrebările sondajelor de opinie, să participe la dezbateri etc.

Dezinformări dezmințite de jurnaliști:

Acasă » Articole, COVID-19 » Fals: Termometrul non-contact și termoscanerul „marchează” oamenii

Fals: Termometrul non-contact și termoscanerul „marchează” oamenii

FLUX

Portal Național de Știri

VEZI MENIUL

16 MAI 2020

288

ARTICOLE, COVID-19

Nu acceptați termometrul cu laser pentru frunte! Mare atenție!

Cum ne protejăm de manipulare și dezinformare:

CUM NE PROTEJĂM DE MANIPULARE ȘI DEZINFORMARE

CE ÎMI OFERĂ MASS-MEDIA?

FAPTE – adică lucruri care s-au întâmplat, știri.

OPINII – ce cred alți oameni despre anumite fapte sau situații.

PUBLICITATE – adică cineva vrea să mă determine să cumpăr ceva.

DIVERTISMENT – produse care mă amuză sau îmi ocupă timpul liber.

SOCIALIZARE – legătura cu oameni pe care îi cunosc.

CUM TREBUIE SĂ FIE...

Faptele: CORECTE ȘI VERIFICABILE
 Îmi spun ce, când și unde s-a întâmplat.
 Îmi indică sursa informațiilor.
 O știre BINE FĂCUTĂ:

- ✦ îmi spune de la bun început CINE, CE a făcut, UNDE, CÂND și DE CE
- ✦ îmi indică SURSA informațiilor
- ✦ îmi prezintă puncte de vedere ale tuturor părților implicate.

Opiniile: ONESTE ȘI COMPETENTE
 Sunt emise de EXPERȚI în domeniul respectiv
 O OPINIE onestă:

- ✦ este asumată deschis, prin semnătura autorului
- ✦ are la bază fapte reale.

Publicitatea: ONESTĂ ȘI TRANSPARENTĂ
 Este marcată corespunzător: cu P pentru publicații, cu semnal sonor și vizual „PUBLICITATE” în audiovizual, sau în altă formă ușor de înțeles sau explicată de redacție.
 Îmi este clar cine a plătit publicitatea.

– Este o știre despre un conflict dintre două persoane, dar prezintă doar opinia unuia din ele. Și se caută în acest material opinia jurnalistului vostru?

CEL MAI PUTERNIC INSTRUMENT ÎMPOTRIVA MANIPULĂRII SUNT CHIAR EU!

Dacă judec produsele mediatice pas cu pas, nu voi putea fi manipulat/ă sau înșelat/ă.

LISTA DE VERIFICARE ANTI-MANIPULARE:

- ✓ Am verificat sursa de informație: publicația, locul unde a apărut, autorul/autoarea.
- ✓ Am citit mai mult decât titlul înainte de a disemina articolul pe rețelele sociale.
- ✓ Am verificat data la care a fost publicat articolul și m-am convins că este de actualitate.
- ✓ Am verificat informațiile și sursele citate din alte surse.
- ✓ Am verificat dacă nu cumva este o glumă sau satiră.
- ✓ Am verificat dacă nu cumva se apelează la emoțiile mele, nu la judecata mea.

www.stopfals.md

CA SĂ MĂ APĂR DE MANIPULARE, VERIFIC:

- ✦ Titlul are legătură cu articolul sau încearcă să mă inducă în eroare?
- ✦ Articolul are un autor asumat, pe care îl pot recunoaște după semnătură?
- ✦ Ilustrația are legătură cu articolul și are indicată sursa?
- ✦ Publicația/Canalul care îmi oferă informația are un responsabil editorial clar, o adresă fizică (stradă și număr) și detalii de contact (telefon, e-mail)?
- ✦ Publicația/Canalul au patroni pe care îi cunosc și ale căror alte interese de afaceri sau politice pot să le afli?
- ✦ Există alte surse media în care am încredere care confirmă informațiile respective?

LA FINAL, JUDEC:

- ✦ DE CE ar vrea autorul/publicația să îmi spună acele informații?
- ✦ Îmi trezește articolul FURIE, FRICĂ sau MILĂ, prezentând accentuat anumite aspecte?
- ✦ Nu cumva mi se spune CE VREAU să aflu?
- ✦ Ce argumente am ca SĂ CRED articolul respectiv?

Conținutul posterului este responsabilitatea exclusivă a Asociației Presei Independente (API) și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene.

5 INDICII ALE UNEI ȘTIRI ECHIDISTANTE ȘI PROFESIONISTE

1. RĂSPUNDE LA ÎNTREBĂRILE:

CE
CINE ? CUM
CÂND ? DE CE
UNDE

2. RELATEAZĂ PE SCURT UN FAPT SAU UN EVENIMENT

3. PREZINTĂ O NOUȚATE

4. CONȚINE CEL PUȚIN DOUĂ SURSE INDEPENDENTE

5. NU CONȚINE OPINIA JURNALISTULUI

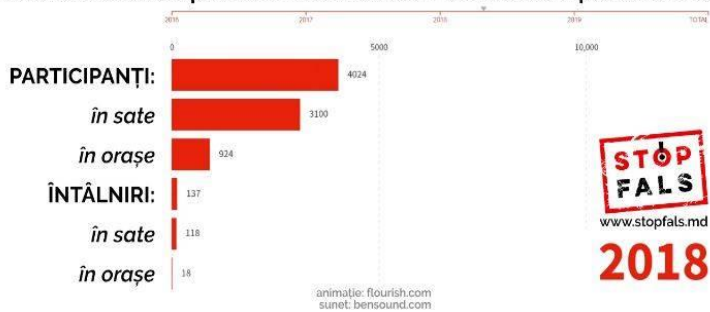
Portalul Stopfals.md prezintă o listă de site-uri care publică informații false.
Vă recomandăm să nu accesați aceste site-uri să nu distribuiți informațiile false publicate de ele.

- Ababix.info - (inactiv la data de 26.03.2020)*
- Acasaebine.site - (inactiv la data de 26.03.2020)*
- Ac-av.com - (inactiv la data de 26.03.2020)*
- Actualnews.info*
- Actual-news.xyz - (inactiv la data de 26.03.2020)*
- Actual-news.site*
- Add-news-ro.info*
- Aziacasa.info - (inactiv la data de 26.03.2020)*
- Breackingnews.xyz - (inactiv la data de 07.04.2020)*
- Burebista2012.blogspot.com*
- Directx-news.info - (inactiv la data de 26.03.2020)*
- Edu-news.website*
- Esti-informat.site - (inactiv la data de 19.05.2020)*

Campania STOP FALS! a ajuns în fiecare a treia localitate rurală din țară

Campania împotriva informației false și tendențioase STOP FALS!
Întâlnirile cu consumatorii de produse mass-media din R. Moldova în perioada 2016-2019

Training-uri pentru jurnaliști

Training-uri pentru studenți/elevi

GÂNDIM CRITIC ȘI ANALIZĂM!

RECONCEPTUALIZAREA RISCURILOR SECURITARE LA ADRESA SĂNĂTĂȚII PUBLICE ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19

Serghei SPRINCEAN

doctor habilitat în științe politice, conferențiar universitar,
I.P. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (1)
Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir” (2)
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (3)

The scientific community, scientists and researchers in various fields of science, are destined to work together to achieve a common goal in the foreseeable future - to develop a policy and strategy of sustainable and effective response of the human community to the Covid-19 pandemic in conditions of fake news attacks on public opinion. Thus, the dangers involving the biological and medical components become the central concern of contemporary biomedical scientists and healthcare systems across the entire world. The issue of human safety implies not only the defense of social equity and human rights, but also the elimination or significant reduction of human risks in the context of global changes that involve adequate reaction to immediate and latent bio-medical hazards by applying the principle of proportionality.

Keywords: security risks, public health, person's safety, human security, Covid-19, human rights

Se impune o analiză profundă a provocărilor securitare în corelație cu domeniul sănătății publice în contextul pandemiei maladiei COVID-19, generată de virusul SARS CoV-2, declanșată în noiembrie 2019 în China. Pandemia a ajuns să afecteze și Republica Moldova începând din 7 martie 2020, când a fost recunoscută în mod oficial de către autorități în contextul înregistrării primului pacient afectat de maladia Covid-19 pe teritoriul RM.

De la bun început vom aminti că Organizația Mondială a Sănătății (OMS), începând din 1946 a promovat următoarea definiție a stării de sănătate: „Sănătatea este o stare pe deplin favorabilă atât fizic, mintal cât și social, și nu doar absența bolilor sau a infirmităților”. Această definiție a sănătății a OMS a fost completată în 1978, prin Declarația de la Alma-Ata, precizându-se că sănătatea omului înseamnă și „capacitatea de a duce o viață productivă social și economic” [1, p. 7]. Această definiție este valabilă și în prezent. Prin urmare, sănătatea umană reprezintă rezultatul adaptării optime a organismului omului la mediul cotidian de viață. Aprecierea stării de sănătate nu înseamnă numai absența maladiei sau a suferinței. Din acest punct de vedere se impune

constatarea că sănătatea umană este condiționată de o serie de factori foarte individualizați, cum ar fi moștenirea genetică a persoanei, comportamentul individual, conduita sanogenă legată de respectarea normelor sanitare și a cerințelor pentru un mod sănătos de viață, dar și de factori exogeni, cum ar fi mediul în care trăiește persoana, condiții familiale, tradițiile și cutumele pe care le practică și care au un anumit impact asupra sănătății sale etc., factori sociali, ce țin de profesia practică și maladiile profesionale acumulate în perioada vieții, particularități spiritual-religioase ale vieții sociale a persoanei și altele [2, p. 63].

Preocupările societății umane pentru diversitatea aspectelor ce țin de asigurarea securității sănătății în contextul unei crize globale tot mai accentuate, devin tot mai evidente în contextul amplificării provocărilor, a riscurilor și pericolelor la adresa sănătății umane în sec. XX, mai ales cele ce țin de dezvoltarea tehnologiilor și a științelor ce comportă un grad înalt de risc în cazul în care sunt utilizate contra intereselor comunității umane [3, p. 149].

În acest context, domeniul bioeticii, fondat de Van Rensselaer Potter la sfârșitul deceniului al șaptelea al sec. XX, tot mai mult se impune în mediul public, în sfera dreptului, precum și în spațiul politic ca un element generator de schimbări profunde în condițiile crizei globale, la nivelul mentalității sociale și individuale, de modernizare a instituțiilor politice și a reconfigurării funcțional-sistemice a întregului domeniu responsabil pentru dirijarea socială, cel al politicului și guvernării [4, p. 14]. Bioetica, drept etică a viului, vizează îndeaproape asemenea subiecte precum depășirea crizei globale care poate deveni posibilă nu doar prin implicarea componentei spiritual-morale, dar și prin atragerea în procesul de combatere a numeroaselor laturi ale crizei globale pluridimensionale a unui șir de forțe sociale și profesionale, precum și numeroase mecanisme sociopolitice și tehnologice.

În contextul cercetării politicii de securitate, bioetica poate fi abordată dintr-un spectru mai vast de perspective. Astfel că, dintr-un anumit punct de vedere, bioetica se impune ca o continuare, o extensiune a eticii generale în cadrul raportului cu teoria și practica politică, perspectivă în care bioetica se remarcă drept o nouă abordare moral-filosofică a existenței și priorităților umanității referindu-se expres la necesitatea iminentă de depășire a crizei globale prin instituirea unui sistem viabil de asigurare a securității [5, p. 66]. Astfel, se evită degradarea nivelului de trai și a consecințelor catastrofale pentru omenire, abordare în cadrul concepției, politicul, atât sub aspectul disciplinei teoretice, dar și ca activitate socială aplicativă, de o importanță crucială pentru autoorganizarea societății umane, devine un element fundamental în promovarea dezideratelor de redimensionare a vieții sociumului în raport cu natura și mediul ambiant, cu

biosfera și viul în cel mai larg sens al termenilor, prin inițierea, implementarea și promovarea unor politici strategice specializate pe domenii înguste, centrate pe securizare, menite să apropie imperativul general-civilizațional de edificare a noosferei prin bioetizarea tuturor practicilor sociale fără vreo excepție.

Din perspectiva problematicii elaborării și implementării metodologiei de depășire a crizei globale multidimensionale se poziționează în contrafort cu bioetica potteriană, diminuând importanța și amploarea pericolelor și amenințărilor globale la adresa existenței omului pe planeta Pământ, dar promovând în schimb o strategie de bioetizare a sociumului cu pași mici, dar concreți, prin instituționalizarea și standardizarea bioetică a spațiului sociocivilizațional contemporan, concentrându-se cu precădere asupra edificării unui mediu de securitate și siguranță a individului uman în contextul progresului tehnologiilor și cunoștințelor științifice de avangardă care sunt capabile să deschidă în fața omenirii oportunități nemaivăzute, dar care vor vulnerabiliza societatea, dezarmonizând relațiile sociale [6, p. 85].

Acțiunea de asigurare a securității inevitabil existența unui context social, a unei rețele de relații și raporturi interumane, inter- și intrasocietale, este tot mai mult supusă unui proces de bioetizare din ce în ce mai intensivă, de rând cu alte aspecte ale politicului și sociumului. Natura și esența fenomenului bioetizării și securizării sferei sociopolitice ca manifestare logică și legică în sfera politicului, similar cu bioetizarea întregii vieți sociale, vor constitui, la fel, subiectul prioritar al analizelor din capitolul de față. Expresii ale bioetizării sferei securității pot fi extrem de diverse, inclusiv în Republica Moldova [7, p. 489].

Pe de altă parte, tot în sec. XX, s-a consolidat o nouă specialitate medicală: sănătatea publică. Potrivit OMS, domeniul sănătății publice este axat pe știința și arta prevenirii bolilor, prelungirii vieții și promovării sănătății prin eforturile organizate ale societății. În acest context, sănătatea publică are ca obiect de preocupare starea de sănătate a populației, corelată cu factorii care o influențează, pentru a reduce, la nivel populațional, disconfortul, boala, incapacitatea de muncă, inclusiv de a combate efectele dificile legate de invaliditate și handicap, dar și decesul prematur. Acest obiectiv major pentru societatea contemporană presupune un efort organizat al întregii colectivități pentru a se elabora și aproba legi, programe cu caracter preventiv, a fonda și a fortifica instituții și servicii specializate în domeniul sanitar, care ar presta servicii sociale, cu caracter educativ, mizând pe participarea întregii populații. Prin urmare, să mizează pe o dezvoltare a solidarității și coeziunii sociale în contextul identificării și combaterii riscurilor la adresa sănătății publice. De la începuturile apariției concepției cu

privire la sănătatea publică, acest domeniu a evoluat semnificativ, către o totalitate de elemente ce s-au constituit într-un sistem rigid și autoritar față de societate, față de libertățile cetățenești și drepturile fundamentale ale omului.

Unii autori consideră că este pe cale de a se cristaliza o abordare dictatorială față de securitatea societății, o dictatură medicală, potrivit unor autori, prin tendința de a limita drepturile individului în favoarea drepturilor colectivității, în disonanță cu concepția constructivistă a securității care favoriza persoana umană în fața colectivului și societății în ansamblu.

Regulamentele de sănătate publică privează individul de o serie de drepturi cum ar fi dreptul la liberă circulație, dreptul la autonomie, dreptul la respectul vieții private, dreptul la libertate etc. Un șir de metode preventive în sănătatea publică pot avea un asemenea efect. De exemplu, prin carantină strictă, prin internare și izolare obligatorie a persoanelor infectate, inclusiv prin alte metode coercitive și punitive față de cetățeanul care potențial poate fi un pericol pentru sănătatea publică, se promovează un model dictatorial de organizare a societății, în care primează interesul supraviețuirii nu atât a persoanei umane, cât a colectivității ca sistem sociobiologic. Așa sau altfel, teoria și practica domeniului sănătății publice afectează fundamental sensul tuturor principiilor bioetice fundamentale care se utilizează practica medicală și în cea socială [8, p. 275].

Spre exemplu, principiul bioetic al autonomiei este restructurat pe un nou fundament teoretico-metodologic, inversându-se prioritățile în soluționarea dilemei coraportului dintre obligatoriu și voluntar. Principiul bioetic al nădărnirii este înțeles diferit prin prisma măsurilor cu scopul de a genera sănătate și stare de bine, dar nu atât pentru pacient, cât pentru colectivitate prin limitarea pericolelor de sănătate și de alt tip pentru colectivitate ce pot fi cauzate de persoanele infectate, pentru a se păstra funcționalitatea colectivității cu pierderi umane minimale. Principiul binefacerii la fel este remodelat în funcție de o altă dilemă - bine pentru pacient sau pentru colectivitate, reieșind din obligativitatea și datoria medicului și a sistemului social și medical de a face bine.

Prin urmare, paradigma securitară și a riscurilor de securitate au necesitat o nouă reconceptualizare prin prisma imperativelor și specificului sănătății publice.

Exemplele de mai sus indică asupra aplicării procesului bioetizării societății, politicului și, în special, al domeniului securității.

Evoluția procesului de bioetizare a domeniului securității, proces care este amplificat de creșterea importanței sociale a comunicării publice, a mass-mediei în contextul războiului hibrid și informațional, tot mai mult relevă și subliniază caracterul pluralist al raporturilor de asigurare a securității. Activitățile

politice, printre care cele de guvernare, fiind în vizorul presei, devin mai vulnerabile la diverse influențe din afară și acest aspect este destul de prezent și în viața politică din Republica Moldova. Fenomenul dat este remarcat, de asemenea, de către profesorul V. Moraru care consideră că „... rolul exercitat de mass-media conferă o mai mare vizibilitate activității de guvernare, aceasta devenind mult mai susceptibilă de a fi supusă presiunilor.” [9, p. 8] Cu toate acestea, ridicarea la un nivel mai înalt a importanței normelor morale, și cu precădere ale celor bioetice, care se axează pe paradigma biosferocentristă și coevolutivă, conferă un grad mai mare de securitate sistemului, o stabilitate și viabilitate generală întregului sistem social, guvernarea fiind în cadrul acestui proces o componentă care devine mai flexibilă prin vulnerabilitate, generând chiar un nou tip de politică – cea a concordanței sinergetice cu scopul suprem de supraviețuire umană prin depășirea crizei globale.

Devine indubitabilă creșterea rolului politic al mass-mediei ca mecanism și factor de securizare în diverse conflicte informaționale odată cu transparentizarea, democratizarea proceselor decizionale în contextul bioetizării întregului socium, atunci când forțele sociale nu doar conștientizează pericolele la adresa lor, ci și se transformă prin acțiune și coordonare raționalizată în factori generatori de securitate în sistem. În sensul raționalizării acțiunii sociale în plan strategic acționează și mass-media. [10, p. 12]

Astfel, în condițiile bioetizării sferei securității, tocmai funcția de influență exercitată asupra procesului decizional a comunicării mediatice (prin publicitate, propagandă), pe lângă multe altele, devine una dominantă și decisivă în vederea eficientizării acțiunii sociale la cel mai general nivel, prin fortificarea rolului de conducător al politicului în procesul de transformare a sociumului și adaptării sale organice la necesitățile perioadei de criză. În această ordine de idei, cercetătorul V. Moraru amintește că „... mijloacele de comunicare pot fi privite drept vehicule ale ideilor și ale obiectivelor social-politice, promotori ai schimbărilor (ori agenți ai păstrării *status quo*-ului), asigurând pluralismul participativ.” [11, p. 3]. În așa fel, devine clar că sfera impactului sociopolitic al mass-mediei, ca promotoare a schimbărilor, reprezintă o arie vastă și un teren fertil pentru bioetizare, comunicarea mediatică transformându-se în epoca bioetizării într-un agent hiperactiv al acestui proces global.

În același context, se impune deducția conform căreia comunicarea mediatică se îmbogățește substanțial sub impactul procesului de globalizare atât funcțional, cât și ca valență sociopolitică, depășind considerabil condiția sa din perioada de până la declanșarea și agravarea crizei globale, de simplu

spațiu sau locație de confruntare a diverselor aspecte ale vieții contemporane precum menționa J. Lull: „Comunicarea este terenul de întâlnire conceptuală unde se intersectează relațiile interpersonale și inovațiile tehnologice, stimulentele politico-economice și ambițiile socioculturale, divertismentul ușor și informația serioasă, mediile ambiante locale și influențele globale, forma și conținutul, substanța și stilul” [12, p. 9].

În condițiile date, totuși mai multe tipuri de pericole securitare însoțesc creșterea rolului mass-mediei în perioada extensiunii procesului de globalizare echilibrat și contrabalansat de tendința la fel de globală de bioetizare a tuturor sferelor sociale, inclusiv a securității. Aici vom aminti de pericolul exagerărilor de diversă natură, printre care se evidențiază transformarea domeniului politic dintr-o suprastructură socială cu funcția sa de bază de dirijare a sociumului, în politică – spectacol, capabilă doar de manipulare, agitații și incitarea spiritelor sociale, fără a deține un control real asupra evoluției strategice a corpului social, fiind total sterilă în a propune, a convinge și a implementa politici în beneficiul comun, ci reducându-se doar la a antagoniza diversele tabere și grupuri sociale, a incita opinia publică, contribuind decisiv la destabilizarea în final a sociumului și, deci, a îndepărtării colectivităților umane de scopul lor de edificare a unui viitor acceptabil pe Terra prin salvagardarea valorilor umane universale [13, p. 78]. Din perspectiva metodelor specifice epocii bioetizării, utilizate tot mai mult de diverși factori care își propun transformarea sistemului social prin racordarea mass-mediei la procesele sociopolitice contemporane, se evidențiază un șir de abordări originale. Astfel, rezultă că scandalul reprezintă un propulsor eficace al bioetizării sociale și politice, precum și al domeniului securității, testat în mai multe sisteme politice avansate din punctul de vedere al racordării la principiile și prioritățile bioetice, prin dezvoltarea aspectelor juridice și a evoluției mentalității în societate în condițiile când progresul umanității se produce în salturi și depinde în mod crucial de reajustarea practicilor politice și juridice la necesitățile reale ale societății, inclusiv prin metode de securizare. Scandalurile în mass-media, amplificate prin diverse mecanisme sociale de transmitere a informației precum zvonul, pot fi mai eficiente în cazurile unor conflicte de interese, dar pot afecta stabilitatea, echilibrul și securitatea macro-sistemică.

Problematica alarmelor false în contextul planificării scandalurilor care pot fi capabile de declanșarea unor transformări profunde ale sistemului de relații clientelare și a racordării acestora la principiile, normele și prioritățile bio-morale promovate de bioetică, devine un aspect controversat în practica dezvoltării evolutive bazate pe logica scandalului în domeniile socialmente sensibile, precum dezvoltarea aspectelor regulatorii și juridice în diverse sfere

contradictorii și supuse unor pericole și amenințări de securitate umană, precum sfera eticii cercetării, a certificării și evaluării profesionale, a domeniului decizional în genere etc.

Alarmerle false, în condițiile necesității organice a scandalurilor pentru eficientizarea funcționalității sistemului pentru promovarea politicilor și strategiilor, constituie un segment vulnerabil al modelului de dezvoltare, bazat pe scandaluri declanșate și promovate prin mass-media ca mecanism de eliminare a elementelor ce denaturează și alterează sistemul din perspectiva corespunderii acestuia normelor democratice și priorităților securitare, generând ineficiență în activități și dezamăgire socială. Astfel, alarmerle false pot ajunge să submineze chiar ideea utilității acestei metode a scandalurilor de promovare a intereselor și politicilor, în așa fel impunându-se nevoia de combatere a cauzelor primare ale acestor alarmerle false la etapa inițierii scandalului social.

Fenomenul știrilor false (Fake News) este direct și organic conectat cu procesul de globalizare și cu rolul de o importanță fundamentală a mass-media în acest context. Este important de remarcat specificul fenomenului știrilor false (Fake News) care constă în capacitatea content-ului informațional, vehiculat în cadrul procesului, de a se auto-replica și auto-amplifica ca volum informațional. La fel, specificul de răspândire al acestui fenomen al știrilor false (Fake News) are particularitatea de a crește în viteză și în vederea anihilării impedimentelor într-un anumit mediu social, precum cel preponderent emotiv, empatic și cu o doză scăzută de rațional și gândire critică a maselor de consumatori al unor asemenea produse informaționale, într-un mediu social dominat de panică, dar, totodată, fenomenul „Fake News”, generează și are ca rezultat al manifestării sale, dar și ca scop al implementării sale ca tactică de manipulare a maselor, obținerea în timp al unor asemenea efecte în societate precum cele menționate anterior: panică, creșterea elementului emotiv și a emoțiilor în abordarea știrilor, scăderea gândirii critice colective și a abordării raționale a argumentării folosite în procesul de răspândire a știrilor false, creșterea elementelor iraționale în procesul de digerare și prelucrare ce societate a conținutului știrilor false.

Conexiunea organică și permanentă a fenomenului știrilor false (Fake News) cu domeniul securității este, la fel, o particularitate de luat în calcul în contextul studierii acestui fenomen. În acest sens este important de analizat întâietatea spre a fi promovate și coraportul dintre interesele individuale și cele colective (de stat) în cadrul procesului de asigurare a securității.

Conceptualizarea noțiunii de securitate, din perspectiva cercetărilor științifice contemporane a fost realizată din multiple perspective, aparținând unor

școli și direcții bine cristalizate și argumentate factologic în ultimele două secole. Școala tradițional-realistă, cea liberal-idealistică, behavioristă, constructivistă și altele au determinat evoluția conceptului de securitate de la stadiul de caracteristică a puterii de stat în relația cu alte entități statale pe arena internațională (în accepțiune tradiționalistă) la stadiul de stare sinergetică specifică tuturor tipurilor de sisteme: tehnice, sociale și biologice (în accepție post-neclasică), însemnând un echilibru, armonizare și prosperare, mai ales, la nivel individual al personalității umane ca măsură a lucrurilor și element de referință pentru toate tipurile de sisteme [14, p. 11].

Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române (1998), cuvântul securitate semnifică „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol; protecție, apărare”, ceea ce denotă o dată în plus dublul aspect (subiectiv-obiectiv) ale termenului în cauză. Acest aspect cu dublu sens se pliază cel mai natural pe concepția constructivistă de la sfârșitul sec. XX, precum că securitatea nu mai poate continua să fie percepută exclusiv în contextul intereselor naționale ale statului, ci trebuie să fie extinsă la nivelul individului uman. În acest context, B. Buzan, întemeietorul Școlii de la Copenhaga, în 1993, în opera sa „People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era”, remarcă deficiențele concepției realiste și a celei liberale a securității, precum și ambiguitatea termenului, considerând că percepția securității, ca produs al puterii în sens tradițional, fie ca o consecință a păcii în sens idealist, nu contribuie la o explicare deplină a noțiunii. Ilustrul cercetător susține că, în sens tradițional, securitatea reprezintă un concept ideologizat, politizat, limitat, căci, dacă ea este doar o consecință a puterii militare, nu are mijloace pentru a defini noile amenințări, fiind subordonată specificității studiilor strategice și devenind dependentă de evoluția tehnologiei [15, p. 84]. În viziunea lui B. Buzan, concepția securității devine una subiectivă, transpusă în plan social, dar edificată pe baza percepției unor date și fapte cu caracter obiectiv. Fondatorul Școlii de la Copenhaga a conceptualizat securitatea în perioada de după finalizarea „războiului rece”, a desființării tuturor clișeelelor și miturilor din acest domeniu. Împreună cu alți reprezentanți ai acestei Școli – O. Wæver și J. de Wilde, a combinat, în teoriile sale cu privire la securitate, diverse elemente specifice concepțiilor realismului, idealismului, dar, mai cu seamă, ale constructivismului, în efortul său de a redefini securitatea ca o preocupare complexă a fiecărui individ, a societății și a statului, de a asigura respectarea drepturilor persoanei și dezvoltarea umană în locul conceptului

vechi al securității centrat pe inviolabilitatea statului în fața amenințărilor externe și aspectul său militar [16, p. 183].

Sectorul securității, și mai ales cel al securității umane – termen de origine constructivistă, se află într-o relație de interdependență nemijlocită cu specificul personalității și potențialului intelectual și creativ al fiecărui membru al comunității, semnificativ din punct de vedere politic, de a transforma și converti interesele, ambițiile și orgoliile sale individuale expuse în spațiul politic, referitor la atitudinea sa față de viață, moarte, sănătate, față de ființele vii, biosferă, cât și față de componenta biosomatică a propriei sale existențe, față de propriul său corp biologic și necesitățile sale instinctuale, în interese general-sociale, vizând corelarea și coevoluția durabilă dintre natură și colectivitățile umane, societatea în întregime [17, p. 31].

Concluzii:

1. Pandemia recent declanșată, ce a apărut în orașul chinez Wuhan în noiembrie 2019 și ajunsă în Republica Moldova la începutul lunii martie 2020, și care este generată de coronavirusul SARS Cov-2, a funcționat ca o hârtie de turnesol pentru funcționalitatea sistemului contemporan al sănătății publice, precum și pentru viabilitatea modelului securitar pe care-l promovează, evidențiind derapajele sistemului sănătății publice, atât la nivel mondial, prin prestația defectuoasă a OMS, cât și la nivelul local și regional de organizare a sistemelor medicale și de ocrotire a sănătății, cu consecințe negative încă neevaluate în totalitate și în complex, asupra sănătății populației. În contextul crizei generate de pandemia Covid-19, specialiștii din domeniul sănătății publice, încadrați teoretico-aplicativ în paradigma securitară specifică în care interesele comunității pot dicta în detrimentul drepturilor și intereselor persoanei umane, în majoritatea cazurilor au acționat ca atare, dezvoltând noi curenți ale acestui model securitar. Dacă la o anumită etapă a evoluției pandemiei o astfel de abordare era justificată, apoi analiza generală a evoluției crizei demonstrează importante deficiențe ale concepției cu impact general negativ asupra stării societății în perioada de recuperare post-pandemică. A fost scos în evidență că gravitatea maladiei Covid-19 este mult mai mică decât a fost estimată de către OMS la momentul anunțării pandemiei, după o perioadă de ignorare aproape totală de către acest for internațional specializat a pericolului pandemic în pofida tuturor indicilor. La fel, se estimează că, dat fiind procentul mic al populației infectate și imunizate, se așteaptă, pe plan mondial, în decursul următorilor 2 ani, cel puțin 2-3 valuri cu infectări în masă de Covid-19, cu mici devieri

și particularități pentru diferite state și regiuni geografice în funcție de asemenea factori cum ar fi densitatea populației, capacitatea sistemului medical, nivelul de sărăcie a populației, nivelul culturii medicale, obișnuința de purtare a măștii de protecție, de păstrare a distanței sociale etc.

2. La nivel mondial, situația pandemică oficială de la sfârșitul lunii mai 2020, atunci când apar noi focare pandemice în Federația Rusă, Brazilia sau Africa, e următoarea: cazuri de îmbolnăviri – 5,5 mln., dintre care cazuri cu simptome ușoare - 98 %, cazuri critice - 2 %, decese - peste 350 mii oameni. În contextul în care există în mod oficial 2% cazuri critice, a fost blocată viața economică, socială, culturală și religioasă pe întreg Globul, fiind declanșată o panică globalizată și o psihoză colectivă, condiții în care se impune izolarea socială, s-au limitat, din motive de securitate, drepturile și libertățile civile în marea majoritate a statelor lumii, la recomandările experților oficiali în sănătate publică, a factorilor de decizie în situații de urgență sau a elitelor politice.
3. Măsurile adoptate de către majoritatea statelor, în mare parte, sunt fără un fundament științific solid, fiind adoptate într-o situație de panică și sub impactul atacurilor de Fake News. În acest context se impune critica inițiativei OMS de prelungire a acestor măsuri pe toată perioada existenței virusului în natură, cu toate că nu există niciun dubiu că virusul SARS CoV-2 va face parte din mediul de viață al omului mulți ani înainte, potrivit savanților, care constituie o nouă cauză de mortalitate ce reprezintă în prezent 0,6% din mortalitatea generală de pe Glob.

Recomandări:

1. Pentru sustenabilitatea demersului și abordării, analizei și evaluării riscurilor securitare în contextul pandemiei COVID-19 și a atacurilor cu știri false pentru a agrava situația generală, se impune să fie bine investigat impactul colateral al măsurilor luate în contextul pandemiei Covid-19, asupra stării generale de sănătate a populației, potrivit definiției date de OMS. Este important de luat în calcul, inclusiv în contextul întețirii atacurilor cu știri false (Fake News) pentru a agrava situația generală, în procesul de evaluare și adoptare a măsurilor de combatere și pe viitor a pandemiei Covid-19, asemenea aspecte precum: cu cât a crescut frecvența tulburărilor psihice legate de izolarea socială; cu cât s-a agravat situația legată de alte afecțiuni și maladii în societate; cu cât a crescut mortalitatea generată de alte afecțiuni; evaluarea consecințelor șomajului și a recesiunii economice asupra bunăstării

persoanei umane, dar și a colectivităților, al omenirii în general; impactul asupra calității învățământului în condițiile studiilor la distanță etc.

2. Se cere aplicarea universală a principiului securitar al proporționalității măsurilor de precauție. Strategiile și politicile ce se adoptă pentru adoptarea unui set de măsuri de combatere a pandemiei COVID-19 trebuie să fie proporționale cu gravitatea pericolului pe care îl reprezintă acesta. Aplicarea necondiționată a principiului proporționalității aplicării restricțiilor și a forței în contextul amplorii pericolelor și amenințărilor devine un mecanism de evitare a derapajelor referitor la încălcarea drepturilor omului și libertăților fundamentale. Pentru acest lucru e important de sporit metodologia de evaluare cu precizie a riscurilor și de menținere a unei monitorizări permanente a evoluției acestora, precum și a fluctuației amplorii pericolelor cel puțin în trei dimensiuni temporare: riscuri Vs amenințări Vs pericole imediate (pe termen scurt), a celor pe termen mediu, și a celor îndepărtate (pe termen lung).
3. Se impune, în mod imperativ, elaborarea, adoptarea și implementarea unei strategii eficiente de contracarare a atacurilor campaniilor mediatiche de știri false asupra opiniei publice în contextul pandemiei de COVID-19, care ar consta în implicarea plenară a expertizei, experților, apelarea la cunoștințe științifice veridice și general aprobate de către comunitatea științifică, prin utilizarea largă a date biomedicale, biostatistice, dar și a expertizei bioetice. Abordările riscurilor de securitate au suferit o diversificare și mai mare în contextul pandemiei actuale Covid-19 care, inevitabil, va conduce către o necesitate a societății umane de mâine, a specialiștilor din domeniul protecției și securității, de a sistematiza din nou și de a re-organiza în mod radical și drastic cunoștințele cu privire la securitate și studiile securitare în viitorul cel mai apropiat, pentru a câștiga în eficiență.

BIBLIOGRAFIE:

1. Cioca Valerica Luminița, *Organizația Mondială a Sănătății – obiectivele și viziunile pentru sănătate și pentru sănătatea publică în secolul XXI*. În: Acta Medica Transilvanica. Vol. II, 2011, nr. 2 (1), p. 6-7.
2. Sprincean Serghei, *Securitatea umană și bioetica. Monografie*. Chișinău: F.E.P. ”Tipografia Centrală”. 2017, 304 p.
3. Sprincean Serghei, *Cultura securitară ca fundament al bunăstării societății*. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. 2019, nr. 2 (35), p. 148-153.
4. Поттер Ван Ренселер, *Биоэтика: мост в будущее*. / Под ред. С.В. Вековшиной, В.Л. Кулиниченко, Киев: Видавец В. Карпенко, 2002. 216 p.

5. Спринчан Сергей, *Биоэтика и публичные политики в контексте постдемократии*. În: Материалы Четвертого Национального Конгресса по биоэтике с международным участием. 20-23 сентября 2010 года, Киев Украина. / ред. Ю.И. Кундиева [et al.]. Киев, 2010, p. 66-67.
6. Sprincean Serghei, *Conceptual, Methodological and Bioethical Perspectives of Strengthening Human Security in the Republic of Moldova*. In: Cross Border Journal for International Studies / University „Dunărea de Jos” Galați, Romania. Vol. 2, no. 4, 2017, p. 81-94.
7. Sprincean Serghei, *Asigurarea securității umane și modernizarea sociopolitică a Republicii Moldova*. În: Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale. Chișinău: "Artpoligraf", 2019, p. 487-500.
8. Sprincean Serghei, *Filosofia supraviețuirii: repere și perspective*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice. 2019, nr. 3 (181), p. 274-277.
9. Moraru Victor, *Puterea, mass-media și constituirea spațiului public*. În: Victor Moraru (coord.). Societatea și comunicarea în tranziție. Chișinău: ULIM, 2008, p. 6-18.
10. Moraru Victor, *Mass-media și politica*. Chișinău: USM, 2001. 206 p.
11. Moraru Victor, *Dezvoltarea mass-media ca factor al bunei guvernări*. Chișinău: IPP, 2002. 23 p.
12. Lull James, *Mass-media, comunicare, cultură. O abordare globală*. Oradea: Samizdat, 1999. 208 p.
13. Moraru Victor, *Politica-spectacol și securitatea națională*. În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul geopolitic european. Program. Rezumate. Conferința științifică internațională. Chișinău, 8 octombrie 2010. Chișinău: „Print-Caro” SRL, 2010, p. 78-79.
14. Sprincean Serghei, *Unele stringențe și imperative în studiile contemporane de securitate*. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. Partea a III. / Republica Moldova în contextul provocărilor interne și externe la adresa securității naționale / ICJPS. Chișinău: Tipografia Centrală, 2019. Cap. 1, p. 5-20.
15. Buzan Barry, *Popoarele, statele și teama. O agendă pentru studii de securitate internațională de după războiul rece*. Chișinău: Cartier. 2000. 386 p.
16. Buzan Barry, Wæver Oliver, Jaap de Wilde, *Securitatea. Un nou cadru de analiză*. Cluj-Napoca: CA Publishing. 2011, 306 p.
17. Sprincean Serghei, *Imperativele securitare ale societății contemporane*. În: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației. Vol. VI, Partea 1, 6 iunie 2019, Cahul, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, 2019, p. 29-33

DISCURSUL DE URĂ ȘI INSTIGARE LA DISCRIMINARE ÎN SPAȚIUL PUBLIC ȘI MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA PANDEMIEI COVID-19

Irina COROBCENCO

Asociația Promo-LEX

Chișinău, Republica Moldova

In recent years, the use of prejudices and stereotypes against various groups in the public speeches of opinion leaders, journalists, religious actors and politicians has become a norm in the Republic of Moldova.

Since 2017, the Promo-LEX Association has attracted the attention of the public opinion to the high level of use of hate speech in public space and in the media. In 2018, following the monitoring, 368 cases of hate speech were identified.

The COVID-19 pandemic period was only a new platform for the use and manifestation of hate speech from incitement to discrimination. And, the media continued to be the most important source of spreading intolerance. In April 6-10, 2020 alone, 17 online sources wrote 183 news stories about COVID-19 that generated 455 comments of hatred, incitement to hatred or discrimination.

Keywords: *discrimination, hate speech, Promo-LEX, public opinion.*

În ultimii ani, folosirea prejudecăților și stereotipurilor împotriva diverselor grupuri în discursurile publice ale liderilor de opinie, jurnaliștilor, actorilor religioși și politicienilor a devenit o normalitate în Republica Moldova.

Din anul 2017, Asociația Promo-LEX a atras atenția opiniei publice asupra nivelului ridicat de utilizare a discursului de ură în spațiul public și în mass-media. În anul 2018, în urma monitorizării au fost identificate 368 de cazuri de discurs de ură. În anul 2019, din cele 835 de cazuri de discurs de ură identificate, 455 de cazuri au vizat femeile [1, p. 21], acesta fiind cel mai afectat grup.

Perioada pandemiei de COVID-19 a reprezentat doar o nouă platformă pentru utilizarea și manifestarea discursului de ură și instigare la discriminare. Iar, mass-media a continuat să fie cea mai importantă sursă de răspândire a intoleranței. Doar în perioada 6-10 aprilie 2020, 17 surse online au scris 183 de știri despre COVID-19 care au generat 455 de comentarii de ură, instigare la ură sau discriminare.

Discursul public care promovează sau susține intoleranța poate lua diverse forme, în funcție de modul în care se manifestă, grupul afectat, scopul urmărit sau impact. În limbajul uzual, termenul ”discurs de ură” (eng: hate

speech) este utilizat într-un sens larg, care înglobează atât incitarea la ură, cât și îndemnul la violență, instigarea la discriminare, discursul antisemit, rasist sau sexist, homofobia și alte forme de intoleranță exprimate public.

Din punct de vedere juridic, discursul care instigă la ură, de asemenea, este definit diferit, în funcție de regiune, contextul istoric și social, actorii care îl definesc, dar și nivelul de dezvoltare al democrației ca atare. Este important să menționăm faptul că discursul de ură presupune ciocnirea a două drepturi fundamentale: egalitatea și demnitatea (protecția împotriva discriminării), pe de o parte, și libertatea de exprimare, pe de altă parte.

Una din provocările principale în definirea juridică a acestui fenomen este identificarea echilibrului dintre libertatea de exprimare și neadmiterea discriminării sau încălcării altor drepturi.

La nivel național, Constituția Republicii Moldova recunoaște pe de o parte, principiile dreptului internațional și ale Declarației Universale a Drepturilor Omului (a se vedea articolul 4) și, pe de altă parte, reglementează standardele în domeniul egalității și libertății de exprimare [2]. Diferența dintre Articolul 16 din Constituție și reglementările similare ale tratatelor internaționale este lista închisă a criteriilor din Constituția Republicii Moldova, care limitează aplicabilitatea garanției grupurilor sociale.

Chiar dacă legislația națională oferă o definiție specială a discursului de ură, noțiunea este incompletă deoarece nu corespunde realității și nici nu oferă claritate în ceea ce înseamnă discursul de ură. De asemenea, definiția are o listă limitată de criterii protejate.

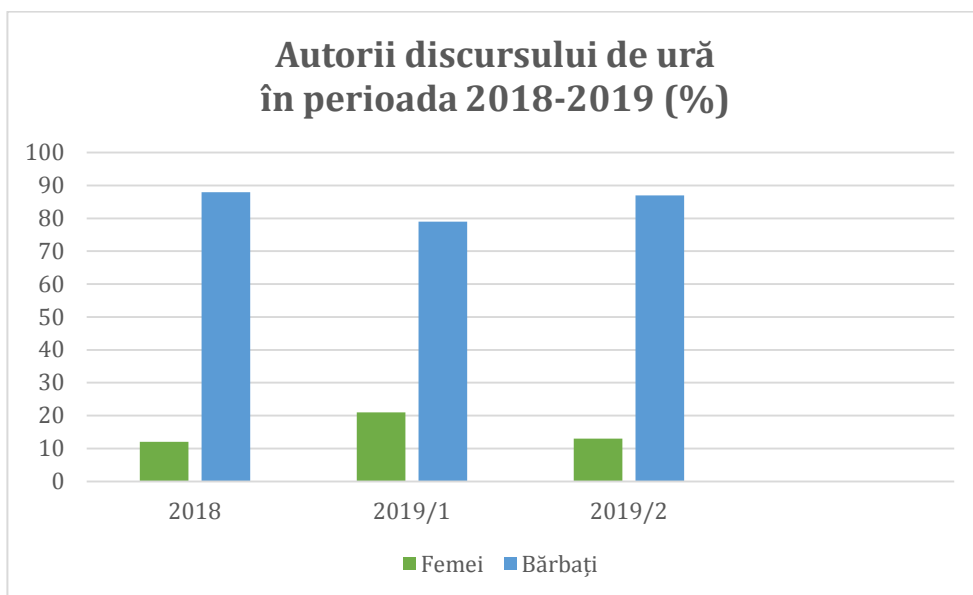
Cu toate acestea, discursul de ură trebuie înțeles ca orice formă de exprimare (mesaje scrise, verbale, imagini, desene etc.) care răspândește, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță față de o categorie de oameni în bază de rasă, culoare, religie, apartenență politică, sex, orientare sexuală, dizabilitate sau alt criteriu similar.

Iar, acest tip de discurs este periculos pentru că determină coalizarea unui grup împotriva unei alte persoane sau a altui grup și se construiește pe prejudecăți, stereotipuri, conflicte sau tensiuni pe care le exploatează sau le amplifică.

Autorii discursului de ură și grupurile afectate.

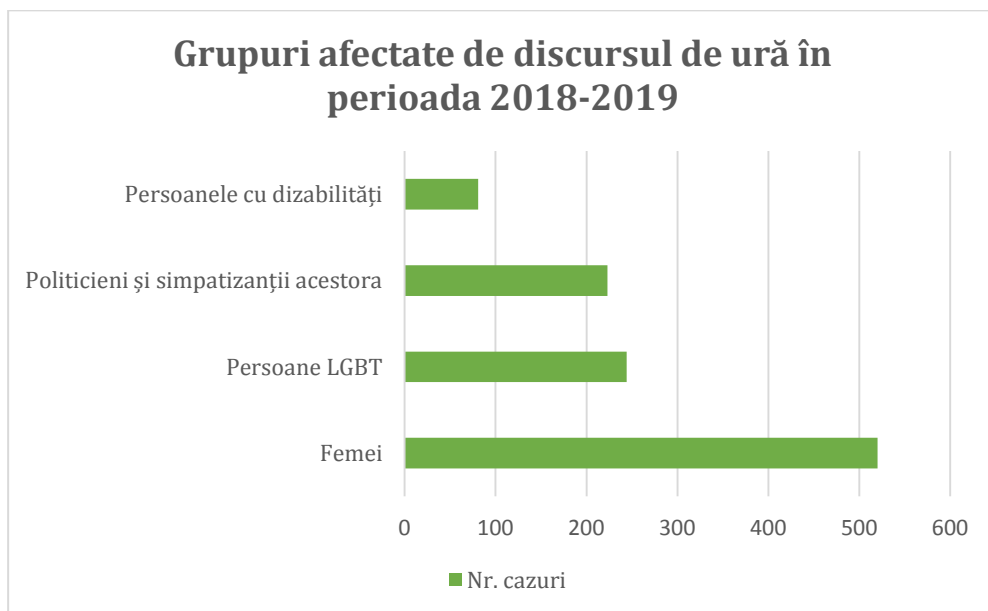
Datele generale cu privire la discursul de ură în spațiul public și în mass-media obținute în urma monitorizării realizate de Asociația Promo-LEX, din perioada 2018-2019, au evidențiat faptul că autorii acestui tip de discurs sunt în mare majoritate a cazurilor bărbații, în medie 84,6% (a se vedea Graficul nr. 1). În perioada pandemiei de COVID-19, tendința a rămas aceeași.

Graficul nr. 1

În ceea ce privește grupurile afectate, trebuie să menționăm faptul că în perioada 2018-2019, cele mai afectate grupuri de discursul de ură și instigare la discriminare au fost: femeile, persoanele LGBT, politicienii și simpatizanții acestora și persoanele cu dizabilități (a se vedea Graficul nr. 2).

Graficul nr. 2

În perioada pandemiei, cei mai afectați de acest tip de discurs au fost persoanele afectate/infectate de COVID-19, cetățenii din diaspora, politicienii și simpatizanții acestora și romii.

Este important să menționăm faptul că discursul de ură și instigare la discriminare se manifestă preponderent în context politic și religios. În ambele contexte, acest tip de discurs se regăsește nu doar în știrile "reale", dar și în cele false.

De exemplu, în contextul campaniei pentru alegeri prezidențiale din 2016, a fost lansată o știre falsă despre "30 000 de sirieni" care ar fi urmat să vină în Republica Moldova și care a produs o întreagă avalanșă de noutăți, articole, evenimente, reacții și manipulări ale opiniei publice, bazate pe știri false și dezinformare. Aceasta a fost asociată cu un candidat electoral și a contribuit la răspândirea intoleranței în rândul societății față de acest grup.

În contextul pandemiei de COVID-19, discursul de ură și instigare la discriminare s-a declanșat pe fondul declarațiilor reprezentanților autorităților publice cu privire la primul caz de COVID-19 înregistrat și confirmat pe teritoriul Republicii Moldova (7 martie 2020), dar și a știrilor de la nivel național despre acest caz.

Cel mai des acest tip de discurs vizează persoanele infectate/afectate de COVID-19, iar tendința este de a le asocia mai curând cu cetățenii Republicii Moldova din diaspora. Un exemplu de stigmatizare este replica deputatului din partea Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, Bogdan Țârdea, dată unui alt deputat, în cadrul unei emisiuni TV: *"Care propuneri, concret, spuneți-mi vă rog, care propuneri. Să aduceți moldoveni bolnavi de COVID în Moldova"*[3].

În același timp și politicienii sunt afectați de discursul de ură în contextul pandemiei. Pe de o parte, acest tip de discurs generat de politicieni se referă la alți politicieni, de obicei oponenții lor, iar pe de altă parte, discursul de ură adresat politicienilor este generat din exterior. În acest caz, paginile din rețelele de socializare monitorizare abundă în imagini care transpun politicieni asociați cu COVID-19 și nu numai.

Dacă în primul caz, stigmatizarea persoanelor cu COVID-19 contribuie la apariția unor tratamente discriminatorii în grupurile sau comunitățile din care aceștia provin, dar și la creșterea riscului de a refuza adresarea la medic din cauza fricii de a nu fi asociate cu acest virus sau de a nu fi blamate de comunitate. Atunci, în cel de al doilea caz, se creează un circuit închis al intoleranței, în care ura produce ură, iar oamenii sunt cei care consumă din punct de vedere mediatic acest proces.

În perioada de pandemie, izolarea a venit la pachet cu un consum mult mai mare de știri. Oamenii au fost foarte atenți la ce s-a scris și la ce au spus decidenții politici, iar de ambele părți, tendința a fost de a identifica un țap ispășitor, care nu face decât să crească nivelul de intoleranță în spațiul public.

Concluzii și Recomandări:

Discursul de ură și instigare la discriminare în mass-media din Republica Moldova este într-o continuă creștere. Astfel, dacă în anul 2018 au fost înregistrate în medie 2 cazuri de discurs de ură pe zi, în anul 2019, numărul acestora a ajuns la o medie de 4,2 cazuri/zi.

În același timp, mass-media rămâne a fi principala sursă de răspândire a discursului de ură în spațiul public. Spre exemplu, doar în anul 2019, cele 835 de cazuri de discurs de ură identificate au fost distribuite, în medie, de 730 de surse, iar numărul total de vizualizări ale acestora a fost de 10 288 614, în medie 48 303 vizualizări pe zi.

În anul 2020, după decretarea stării de urgență, s-au înregistrat mai multe cazuri de discurs de ură în raport cu diaspora (cetățenii Republicii Moldova care au ales să revină în țară în perioada pandemiei), persoanele infectate/afectate de COVID-19, politicienii, susținătorii acestora și romii. Iar autorii discursurilor de ură au fost preponderent politicienii. Desigur, impactul mesajelor de ură sau cele discriminatorii care îi au ca autori pe politicieni au un impact mult mai mare asupra societății, și în special asupra grupurilor afectate. Iar efectul imediat este răspunsul cetățenilor la acestea, care la rândul lui este la fel de toxic și reprezintă mesaje de ură, discriminare și chiar instigare la ură.

În acest sens, în contextul asigurării unui spațiu informațional fără știri false și discurs de ură, Asociația Promo-LEX recomandă următoarele:

1. Dezvoltarea unei strategii naționale care să aducă împreună autoritățile, societatea civilă și mass media în vederea dezvoltării și implementării unor acțiuni pe termen lung care să permită prevenirea discursului de ură.
2. Creșterea nivelului de educație în domeniul drepturilor omului a cetățenilor, prin implicarea instituțiilor mass-media.
3. Implicarea instituțiilor mass-media, precum și a companiilor de social media în procesul de combaterea a știrilor false, precum și a discursului de ură.
4. Adoptarea proiectului de lege nr. 301/2016 cu privire la infracțiunile motivate de prejudecată de către Parlamentul Republicii Moldova.

BIBLIOGRAFIE:

1. Discursul de ură și instigarea la discriminare în spațiul public și mass-media din Republica Moldova. Raport 2019. Promo-LEX.
https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/12/A4_hate_ro_II_web.pdf,
https://promolex.md/wp-content/uploads/2019/07/A4_hate_ro_web.pdf
2. Constituția Republicii Moldova, Art. 16. în Monitorul Oficial Nr. 78 art Nr : 140 din 29.03.2016. Intrat în vigoare la 27.08.1994
3. Emisiunea ”Politica”, TV8, 31.03.2020

IMPACTUL ȘTIRILOR FALSE ASUPRA ACTORILOR EDUCAȚIONALI ÎN CONTEXTUL COVID-19

Tatiana VERDEȘ

Doctor în științe filologice, conferențiar universitar, grad didactic superior
Director, Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”
Chișinău, Republica Moldova

What is known is that we are programmed to believe what we see and make sense of the words we hear. Therefore, everyone is vulnerable to believe.

The phenomenon of fake news is not new and has been used since ancient times to create chaos and mistrust. The spread and dissemination of false information through traditional or social media, TV, newspapers or social networks, is becoming more common, the purpose being the same. False news has become a powerful tool for manipulating the general public, with virtual space facilitating the process of influencing. People directly receive information, which has not passed the filters of truthfulness. Respectively they can easily fall victims to disinformation, because of the lack of time and general knowledge,.

Keywords: *fake news, information, disinformation, social media, manipulation*

Ceea ce vedem și auzim este ceea ce credem.

Știut este faptul că suntem programați să credem ceea ce vedem și să dăm sens cuvintelor pe care le auzim. Prin urmare, toată lumea e vulnerabilă să creadă.

Fenomenul știrilor false (din eng. **fake news**) nu este unul nou și a fost utilizat din cele mai vechi timpuri pentru a crea haos și neîncredere. Răspândirea și difuzarea informațiilor false prin mass-media tradițională sau prin social media, TV, ziare sau rețele de socializare, devine tot mai frecventă, scopul fiind același. Știrile false au devenit instrumente puternice de manipulare a publicului larg, spațiul virtual facilitând procesul de influențare. Oamenii primesc informația direct, fără ca aceasta să treacă filtrele veridicității, din lipsă de timp și din lipsă de cunoștințe generale, ușor poți deveni prada dezinformării.

În literatura de specialitate *dezinformarea* este definită drept o încercare organizată de a convinge pe cineva să facă sau să creadă ceva, folosind informații sau date false. **Fake news-ul** e făcut intenționat, cu rolul de a polariza și a manipula, influențând modul de gândire. În contextul pandemiei COVID-19, influențarea modului de gândire are consecințe mult mai grave.

Bineînțeles că, criza pandemică a afectat și educația din Republica Moldova. Peste noapte, întreg sistem educațional a trecut la o altă formă de organizare, învățământul la distanță. Diferit au reacționat și actorii educaționali, elevii s-au bucurat la început, profesorii și părinții s-au alertat, dar din necesitate s-au adaptat.

În EDUCAȚIE pandemia COVID-19 a fost și este asociată cu învățământul la distanță, educația online care nu era reglementată pentru învățământul general. În termeni rapizi, Ministerul Educației Culturii și Cercetării a asigurat cu un cadru normativ pentru toate treptele de școlarizare, *Metodologia privind continuarea învățământului la distanță în condiții de carantină*, facilitând implementarea procesului educațional la distanță.

Totuși, actorii educaționali, atât elevii, cadrele didactice, cât și părinții, au fost supuși multor încercări:

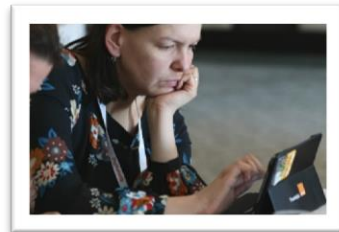
Constrângeri tehnologice

- Lipsa unei platforme educaționale instituționale;
- Resurselor digitale insuficiente;
- Tehnică de calcul insuficientă;
- Lipsa abilităților digitale etc.

Constrângeri profesionale

- Perfecționismul;
- Lipsa de experiență (în educația online);
- Timp restrâns;
- Lipsa resurselor educaționale digitale;
- Cunoștințe limitate (educația la distanță) etc.

Constrângeri morale

- Surprindere;
- Nereseriozitate;
- Dezechilibru emoțional;
- Oboseală;

- Efecte negative/ Dezinteres;
- Atacuri de panică;
- Surmenaj;
- Nervozitate;
- Depresie etc.

Iar știrile false în acest context, al învățământului la distanță, pot spori ineficiența, dezichilibrul emoțional, stres etc.

Exemple concludente în acest sens ar fi știrile false cu privire la neachitarea salariilor profesorilor, recuperare orelor în vacanța de vară sau în toamnă etc., care au adus panică în rândul actorilor educaționali, bulversând societatea și provocând reacții.

Psihoneurolingviștii susțin că omului îi place fake news-ul „pentru că apasă pe două butoane: noutate și emoție”. Societatea reacționează la noutățile false pentru că acestea trezesc interes, curiozitate și provoacă anumite emoții. Revenind la aforismul *Ceea ce vedem și auzim este ceea ce credem*, concluzionăm că societatea va crede inconștient în ceea ce aude și vede. Iar probabilitatea de a crede o dezinformare crește cu cât ea este ambalată mai frumos sau distribuită de prieteni și oameni de încredere.

În pandemie, știrile sunt așteptate mai mult decât obișnuit, iar titlurile acestora ușor pot afecta emoțional și induce panică. Deseori, la accesarea site-ului, cititorul poate vedea doar titlul și imaginea „știrii”, iar pentru a citi conținutul integral trebuie mai întâi să-l distribuie în rețelele sociale, astfel promovăm și distribuim știri fără să reușim a verifica veridicitatea acestora.

Unele site-uri de falsuri de maschează ca fiind „de pamflete” sau pe site-uri nu pot fi accesate datele de contact ale echipei redacționale, uneori imaginile care însoțesc informațiile nu au legende, altele nu sunt din țara noastră, textele sunt lipsite de acuratețe, conțin multe greșeli gramaticale și stilistice - toate aceste sunt indicii că știrea este una falsă.

În vederea educării tinerilor de astăzi cu privire la identificarea știrilor false, în luna martie, anul curent, *U-Report Moldova*, un proiect dezvoltat de UNICEF și implementat de Consiliul Național al Tineretului din Moldova, a lansat o campanie *#CyberHygiene*, care are ca scop implicarea tinerilor în spulberarea miturilor și combaterea dezinformării despre COVID-19.

În decurs de o lună, ambasadorii U-Report au postat în mod activ bloguri pe platformele de socializare, prezentând informații de încredere pe această temă.

Campania a implicat mai mult de 8,000 persoane și a abordat subiecte precum: protecția personală, distanțarea, modalitățile de răspândire a virusului,

zvonuri etc. În același timp, tinerii au fost invitați să se alăture campaniei #MoldovaStaAcasa, pentru a împărtăși cu colegii lor ce fac în timpul carantinei, cum petrec timpul, ce îi îngrijorează și sfaturi pentru a depăși frustrarea.

Meritorie este și activitatea platformei www.stop.fals.md, care promovează cititorul cult și informat și dezvoltă spiritul de observație și gândire critică.

În acest sens, o constatare a experților este că în mediul digital suntem cei mai expuși fake news-ului. Iar în pandemie, actorii educaționali petrec și mai mult timp în spațiul virtual.

Alina Bârgăoanu, membru în comisia europăană de combatere a fake news-ului, spune că fake news este o problemă în special pentru adolescenți, întrucât ei sunt mereu online. Astfel, dependența de mediul digital de face vulnerabili.

Credem în fake news pentru că avem nevoie de apartenență, *trebuie să credem în ceva*, iar fake news-ul îți dă un țel în viață și posibilitatea să te identifice și mai bine cu un grup social.

Un alt efect al fake news-ului care poate fi crucial în rândul tinerilor este polarizarea.

Florin Șerban spune că dezinformarea polarizează societatea, „adică te face să îi urăști pe ceilalți, să te distanțezi de cei care nu sunt ca tine”. Ceea ce, în rândul elevilor, duce la bullying-ul, marginalizarea sau chiar stigmatizarea.

În **concluzie** la demersul de mai sus, susțin cu certitudine că una din cauzele credibilității societății este LIPSA UNEI CULTURI MEDIA, prin urmare, educarea tinerii generații este o obligație morală a profesorilor de astăzi.

Recomandări ce ar facilita adaptarea actorilor educaționali la crizele pandemice și ar eficientiza procesul educațional la distanță în condiții de carantină:

- Trezirea curiozității și valorificarea inteligențelor multiple;
 - Educația continuă a cititorului//Educația media;
 - Consilierea și implicarea părinților;
 - Reglementarea timpului aflat în fața calculatoarelor;
 - Valorificarea bunelor practici din țară și de peste hotare;
 - Manifestarea deschiderii către o schimbare de calitate;
 - Revizuirea competențelor-cheie și dezvoltarea competențelor necesare generației Z;
 - Cultivarea și valorificarea inteligenței emoționale;
 - Formarea și dezvoltarea atitudinilor valorice.

COMBATEREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19

Victoria BEVZIUC

Doctor în științe politice, lector universitar
Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative
Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău, Republica Moldova

Ala MALÎ

Judecător Curtea de Apel Chișinău
Chișinău, Republica Moldova

Although the Republic of Moldova is currently one of the most affected countries in Europe by the coronavirus pandemic, Moldovans tend to believe in fake news about COVID-19.

Authorities need to support the work of the independent press, which is a crucial ally in the fight against coronavirus. Commenting on the authorities' intention to criminalize the disinformation press, we invoke several loopholes in the legislation, from the lack of a legal definition of the notion of fake news, to the lack of knowledge of prosecutors in both the media and the medical field.

Effective cooperation between the authorities and the mass-media would be a weapon in the fight against fake news. Pandemic disinformation must be punished and requires increased attention from the national authorities. We need to educate critical thinking citizens who can analyze and, at the same time, distinguish between fake and truthful news.

Keywords: *fake news, pandemic disinformation, national authorities, citizens.*

Organizația Mondială a Sănătății (OMS) vorbește deja despre o "infodemie" în legătură cu coronavirusul. Nu numai virusul se propagă în lumea întreagă, ci și o cantitate din ce în ce mai mare de informații. Cu toate acestea, multe informații sunt dezinformare pură și sunt folosite ca mijloc de exercitare a influenței politice.

Un raport al grupului operativ de comunicare strategică al Serviciului European de Acțiune Externă SEAE a identificat sute de cazuri de dezinformare în actuala criză. Numai între 22 ianuarie și 19 martie 2020 au existat 110 știri false de origine rusească despre coronavirus. Autorii și mesajele sunt întotdeauna aceleași și au o lungă tradiție în sistemul de influență rusă în străinătate.

Deși Republica Moldova este în prezent una dintre cele mai afectate țări europene de pandemia de coronavirus, moldovenii tind să creadă în știrile false legate de COVID-19, relevă un studiu realizat de către CBS-Axa la comanda Watchdog.md.

Pandemia de COVID-19 a provocat o serie de știri false și teorii ale conspirației, în care autorii acestora l-au implicat și pe miliardarul american Bill Gates, iar oamenii de rând sunt speriați că prin vaccinul contra virusului, care nici nu există deocamdată, li s-ar putea introduce un cip. Locuitorii Chișinăului, sunt de părerea că aceste informații false au scopul de a destabiliza societatea.

Potrivit unui studiu realizat de compania CBS Research la comanda Asociației WatchDog.md, gradul de percepție a falsurilor legate de COVID-19 ține foarte mult de responsabilitatea comunicării, eficiența și calitatea ei în această perioadă de criză, inclusiv din partea autorităților. Peste 31 la sută dintre participanții la sondaj au spus că nu cred că noul tip de coronavirus a fost creat într-un laborator. Iar afirmația că acest tip de coronavirus a fost creat de oamenii bogați pentru vaccinarea populației este împărtășită de peste 37 la sută dintre intervievați, pe când 34 la sută au afirmat că nu este adevărat. Potrivit reprezentanților Asociației WatchDog.md, aceste falsuri trebuie combătute urgent.

La cercetarea sociologică au participat 1.003 persoane care au peste 18 ani. Sondajul a fost realizat telefonic, în perioada 5-11 mai.

Astfel, cea mai acceptată știre falsă de către moldoveni, care trezește susținerea a peste 50% din cetățeni, este cea precum că virusul nu este mai periculos decât o gripă obișnuită și că a fost făcut intenționat, pentru a distruge economia.

Aproape 38% din cetățeni cred că virusul a fost creat de Bill Gates, iar aproape la fel de mulți spun că e creația unui laborator chinez. 28% cred că a fost creat de americani.

În plus, o treime din respondenți nu cred în existența coronavirusului și susțin că totul este o minciună.

12% din respondenți cred că virusul este răspândit prin antene 5G, iar aproape 30% susțin că oamenii pot fi infectați chiar în momentul testării.

O altă versiune falsă acceptată de o treime din moldoveni este că UE a eșuat în soluționarea crizei, în timp ce 27% spun că Bruxelles-ul nu a ajutat Italia pe timp de pandemie. Sondajul a fost realizat în perioada 5-11 mai, pe un eșantion de 1003 persoane și are o marjă de eroare de 3,1%.

În martie 2020 U-Report Moldova, un proiect dezvoltat de UNICEF și implementat de Consiliul Național al Tineretului din Moldova, a lansat o campanie #CyberHyiene, care are ca scop implicarea tinerilor în spulberarea miturilor și combaterea dezinformării despre COVID-19. În decurs de o lună, ambasadorii U-Report au postat în mod activ bloguri pe platformele de socializare, prezentând informații de încredere pe această temă. Campania a implicat mai mult de 8,000 persoane și a abordat subiecte precum: protecția personală, distanțarea, modalitățile de răspândire a virusului, zvonuri etc. În același timp, tinerii au fost invitați să se alăture campaniei #MoldovaStaAcasa, pentru a împărtăși cu colegii lor ce fac în timpul carantinei, cum petrec timpul, ce îi îngrijorează și sfaturi pentru a depăși frustrarea.

Campania Stop Fals monitorizează zilnic știrile false și diversele mituri legate de noul coronavirus distribuite de portaluri obscure și preluate fără discernământ de unele cu reputație onorabilă, darămite de utilizatori particulari de rețele sociale. Miturile vizează în special originile virusului, precum și remedii miraculoase împotriva acestuia, spune Lilia Zaharia: „Dacă ne referim la acele mesaje despre originea coronavirusului, mesaje pe care le transmit în mare parte portalurile. Toate aceste mituri induc panică și teamă printre oameni, iar cei care le redistribuie inclusiv pe rețelele de socializare fac un mare deserviciu întregii societății. Recomandarea specialiștilor este bine cunoscută – informarea din surse sigure, cum ar fi cele oficiale și instituțiile media cu credibilitatea probată.

Autoritățile trebuie să sprijine activitatea presei independente care este un aliat crucial în lupta împotriva coronavirusului. Comentând intenția autorităților de a pedepsi penal presa care dezinformează, invocăm mai multe lacune în legislație, de la lipsa unei definiții legale a noțiunii de știri false, și până la lipsa de cunoștințe a procurorilor atât în domeniul presei, cât și în cel medical, pentru a aplica cu promptitudine sancțiuni de ordin penal.

Cooperarea eficientă între autorități și mass-media ar fi o armă în combaterea știrilor false. Dezinformarea pe timp de pandemie trebuie să fie pedepsită și necesită atenție sporită din partea autorităților. Trebuie să educăm cetățeni cu gândire critică care pot analiza și totodată distinge dintre o știre falsă și una veridică.

FAKE-NEWS ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID-19 ÎN ROMÂNIA. POLITICILE OFCIALE ȘI IMPLICAREA SOCIETĂȚII CIVILE

Nicoleta Annemarie MUNTEANU

Lect.univ., dr.

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Facultatea de Științe Socio-Umane

Departamentul de Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate

Eugen STRĂUȚIU

Prof.univ., dr.

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Facultatea de Științe Socio-Umane

Departamentul de Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate

The spread of the new coronavirus has become an issue of global size, to which states and international organizations try to respond with similar tools, but in a little coordination. This global challenge overlaps others global problems which already seem to no longer support postponement: economic and social imbalance, environmental damage, respect of democratic rules and universal set of human rights. Between them, disinformation through the media (the "fake-news" phenomenon) has a rich tradition already, and it is a concern all over the world - both in terms of preventing and combating it. The emergence and global spread of COVID-19 has created the context for the quantitative and qualitative growth of the phenomenon and imposed a new urgency on the agenda of states, international organizations, media organizations, civil society and academia.

Keywords: *global challenge, fake news, state, international organization, media organization, civil society.*

Răspândirea noului coronavirus a creat o problemă globală, căreia statele și organizațiile internaționale încearcă să răspundă cu instrumente asemănătoare, dar prea puțin coordonat. Această provocare globală se suprapune peste alte câteva probleme globale care păreau deja că nu mai suportă amânare: dezechilibrele economice și sociale, afectarea mediului, respectarea regulilor democrației și a setului universal de drepturi ale omului. Între acestea, dezinformarea prin mijloacele media (fenomenul „fake-news”) are deja o bogată tradiție, și reprezintă o preocupare peste tot în lume – atât în vederea instrumentării prevenirii, cât și a combaterii. Apariția și răspândirea globală a COVID-19 a creat contextul pentru creșterea cantitativă și calitativă a

fenomenului, și a impus o nouă urgență pe agenda statelor, organizațiilor internaționale, organizațiilor de media, societății civile și mediului academic. Aceasta, în contextul în care nu există măcar o definiție unanim acceptată și acceptabilă a fenomenului.

În aceste condiții, uneori răspunsurile au fost bine orientate și cu efecte, dar altele au arătat disproporționate și mascate de interese politice partizane. Fiecare caz în parte merită o analiză aprofundată, care desigur se va face în viitorul apropiat.

Aici propunem o descriere sistematică, puțin angajată prin judecăți de valoare, asupra felului în care statul român și societatea românească au luat măsurile de prevenire și combatere a fake-news, luând distanța necesară față de necesitatea și eficiența acestora, până când vom avea suficiente elemente de analiză.

Cadrul legislativ care face referire la măsurile instituite pentru combaterea știrilor false pe teritoriul României, în contextul prevenirii răspândirii Covid-19 și realizării managementului consecințelor, pe durata stării de urgență se răgăsește în Decretul Președintelui României nr. 195/16 martie 2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României, intrare în vigoare la data de 16 martie 2020, publicat în Monitorul Oficial nr. 212, partea I [1]. Decretul prevede două categorii de măsuri: măsuri de primă urgență aplicabilitate directă și imediată și măsuri de primă urgență cu aplicabilitate gradată, în mai multe domenii de activitate: domeniul ordine publică, domeniul economic, domeniul sănătății, domeniul muncii și protecției sociale, domeniul justiției, domeniul comercial, domeniul afaceri externe și alte măsuri instituite prin acest decret. În cadrul acestei ultime categorii „instituțiile și autoritățile publice, precum și operatorii privați contribuie la campania de informare publică privind măsurile adoptate și activitățile desfășurate la nivel național. În situația propagării unor informații false în mass-media și în mediul on-line cu privire la evoluția COVID-19 și la măsurile de protecție și prevenire, instituțiile și autoritățile publice întreprind măsurile necesare pentru a informa în mod corect și obiectiv populația. Prelungirea stării de urgență, prin intermediul Decretului Președintelui României nr. 240/14 aprilie 2020 privind prelungirea stării de urgență pe teritoriul României, intrare în vigoare la data de 14 aprilie 2020, publicat în Monitorul Oficial nr. 311, partea I, păstrează măsurile menționate anterior [1].

Din perspectiva actorilor abilitați cu gestionarea informațiilor false în contextul pandemiei de COVID-19, *Grupul de Comunicare Strategică (GCS)* [2] a avut rolul de „a analiza publicațiile care difuzează în mod sistematic și deliberat informații false, ignorând apelul pentru o informare corectă și obiectivă” [3].

Grupul de Comunicare Strategică este compus din „ experți în comunicare ai următoarelor instituții: Guvernul României, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Apărării Naționale, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Transporturilor, Departamentul pentru Situații de Urgență, Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, Inspectoratul General al Poliției Române, Inspectoratul General al Jandarmeriei Române, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Serviciul de Telecomunicații Speciale. De asemenea, Grupul de Comunicare Strategică poate fi suplimentat cu specialiști de la alte instituții, în funcție de necesitate. Activitatea Grupului de Comunicare Strategică este structurată pe mai multe paliere, dintre care menționăm: informare publică și mass-media, monitorizare și analiză mass-media, producție grafică și on-line. Grupul de Comunicare Strategică a fost constituit în baza Hotărârii nr. 2 din 24.02.2020 a Comitetului Național pentru Situații Speciale de Urgență (CNSSU), document care instituie o serie de măsuri pentru creșterea capacității de intervenție în prevenirea și combaterea infecțiilor cu coronavirus” [2].

Referitor la activitatea de informare publică și mass-media, obiectivul este de a informa operativ presa și cetățenii din surse oficiale, evitându-se astfel dezinformarea și răspândirea de știri false. Grupul de Comunicare Strategică difuzează zilnic informări referitoare la evoluția cazurilor de persoane diagnosticate cu coronavirus, numărul celor vindecate, aflate în carantină sau monitorizate la domiciliu, precum și alte informații relevante legate de evoluția epidemiei și de măsurile luate. Informările actualizate sunt transmise pe canalele oficiale de comunicare ale instituțiilor din componența GCS, sub forma buletinelor de informare sau în format grafic, acesta din urmă realizat în cadrul palierului de producție grafică și on-line. Legat de atribuția de monitorizare și analiză mass-media, la nivelul Grupului de Comunicare Strategică se realizează analiza referitoare la publicațiile care difuzează în mod sistematic și deliberat informații false, ignorând apelul pentru o informare corectă și obiectivă.

În conformitate cu prevederile Art. 54 din Decretul de instituire a stării de urgență pe teritoriul României [1], dispoziția referitoare la eventuala blocare/dezactivare a unei publicații online, în cazul propagării unor campanii susținute de fake news, este emisă de Ministrul Afacerilor Interne, în baza analizei Grupului de Comunicare Strategică. Dispoziția Ministrului Afacerilor Interne este implementată prin decizie a Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații. Această reglementare nu privește instituțiile de presă recunoscute la nivelul opiniei publice, a căror identitate este cunoscută, și cu care autoritățile se află într-un raport de colaborare și dialog permanent. Acest instrument privește combaterea acțiunilor de dezinformare a căror scop este de a

induce panica, prin intermediul unor publicații fără identitate ori a unor publicații care în mod sistematic prezintă informații fără bază reală. Analiza se va realiza asupra fiecărui caz în parte și va fi în mod obligatoriu deschis un dialog prealabil cu reprezentanții publicației (dacă pot fi identificați) care ar putea face obiectul unei asemenea analize [4].

Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM) [5] reprezintă instituția publică responsabilă cu protejarea intereselor utilizatorilor de comunicații din România, prin promovarea concurenței pe piața de comunicații, administrarea resurselor limitate, încurajarea investițiilor eficiente în infrastructură și a inovației. ANCOM s-a format prin reunirea a două instituții cu experiență și expertiză în domeniul administrării și reglementării acestui sector: Inspectoratul General pentru Comunicații și Tehnologia Informației (IGCTI) și Autoritatea Națională de Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informației (ANRCTI). ANCOM pune în aplicare toate solicitările Ministerului Afacerilor Interne care intră în sfera sa de competență, respectiv măsurile de înlăturare sau limitare a accesului la conținutul știrilor false cu privire la evoluția COVID-19 și la măsurile de protecție și prevenire. Deciziile adresate furnizorilor de servicii de găzduire, respectiv furnizorilor de conținut sau, după caz, furnizorilor de rețele de comunicații electronice destinate publicului, pentru restricționarea accesului utilizatorilor la astfel de conținut, sunt comunicate prin afișarea pe pagina de internet a ANCOM și, suplimentar, transmise acestora prin mijloacele de comunicare electronică [6].

Consiliul Național al Audiovizualului CNA [7] reprezintă autoritatea națională de reglementare în domeniul programelor audiovizualului din România, având misiunea de a asigura un climat bazat pe libera exprimare și responsabilitatea față de public. Din perspectiva acestei instituții, în ceea ce privește asigurarea respectării de către furnizorii de servicii media audiovizuale a măsurilor dispuse de durata instituirii stării de urgență, sunt două aspecte care ne atrag atenția [8]: pe de o parte sunt obligații pentru instituțiile mass-media care se referă la:

- ✓ Difuzarea pe posturile de radio și de televiziune a decretului de instituire a stării de urgență, în cel mult două ore de la semnare și repetat în primele 24 de ore de la instituirea stării de urgență;
- ✓ Difuzarea integrală și cu prioritate a informațiilor și comunicatelor oficiale ale Comitetului Național pentru Situații Speciale de Urgență și ale celorlalte autorităților publice implicate în gestionarea stării de urgență;
- ✓ Instrucțiuni pentru televiziuni: informațiile emise oficial de autorități să aibă prioritate

- ✓ Aplicarea cu celeritate a măsurilor dispuse de Comitetul Național pentru Situații Speciale de Urgență, de Consiliul Național al Audiovizualului, precum și de alte autorități publice competente;
- ✓ Consiliul Național al Audiovizualului CNA

Pe de altă parte, sunt reguli de etică și deontologie profesională pentru instituțiile mass-media:

- ✓ Rigoare și acuratețe în redactarea și prezentarea știrilor, evitarea senzaționalului sau a infodemiei caracterizată de supraabundența de informații ce pot crea confuzie;
- ✓ Difuzarea de informații preluate din surse oficiale și surse de încredere, naționale și internaționale, astfel încât serviciile media audiovizuale să poată contribui la combaterea contaminării publicului cu fake news apărute pe rețelele de socializare; verificarea oricăror informații legate, direct sau indirect, de subiectul coronavirus;
- ✓ Verificarea oricăror informații legate, direct sau indirect de subiectul coronavirus;
- ✓ Respectarea regulilor deontologice și acordarea unei atenții speciale fiecărui mesaj diseminat, astfel încât să nu fie stimulată latura emoțională, panica și nesiguranța în rândul cetățenilor

Nevoia imperativă de a asigura o informare corectă și oportună în contextul epidemiologic cauzat de noul coronavirus, a condus la conceperea **unei liste a surselor de încredere pentru informare despre noul coronavirus**. În acest scop, constatăm aportul societății civile, concretizat într-un proiect [9] pro-bono de voluntarii Code for Romania [10], în cadrul Code for Romania Task Force, în parteneriat cu Guvernul României prin Autoritatea pentru Digitalizarea României și Departamentul pentru Situații de Urgență. Site-ul se numește <https://stirioficiale.ro> [11]. ”Din panică și/sau din lipsă de cunoștințe, utilizatori care au fie intenții bune, fie rele pot răspândi informații eronate în media online sau cea tradițională (presă scrisă, radio sau tv etc). În situații de urgență, acest lucru poate provoca luarea de acțiuni incorecte și poate duce la creșterea nivelului de teamă și de incertitudine în rândul populației.

Rețelele sociale pot contribui la propagarea informațiilor false ca urmare a faptului că oamenii nu cunosc canalele oficiale de informare și din lipsa protocoalelor de diseminare de informații provenite din grupurile media. Este de așteptat ca, în situații de criză, fenomenul diseminării de informații din surse neoficiale să se amplifice ca urmare a stării de panică a populației” [11], afirmă realizatorii platformei. Inițiatorii îndeamnă la informare doar din canalele media oficiale și la verificarea informațiilor pe care le citim utilizând google Chrome prin

extensia de browser pentru Foogle Chrome [12] sau extensia de browser Știri Oficiale pentru Firefox [13]. Ambele extensii au scopul de a ajuta la identificarea expresiilor legate de coronavirus și adaugă peste acestea un infobox cu surse oficiale de informare. De asemenea, extensiile de browser ajută la identificarea expresiilor cheie legate de COVID-19 (coronavirus) și adaugă peste acestea un infobox care trimite către sursele oficiale de informare. Evidențierea surselor oficiale ajută la diminuarea efectelor 'fake news' [14]. Principalele instituții care emit și gestionează informații oficiale, așa cum sunt prezentate pe site-ul menționat, sunt: Ministerul Sănătății, Centrul Național de Supraveghere și Control al Bolilor Transmisibile, parte a Institutului Național de Sănătate Public, Organizația Mondială a Sănătății Biroul pentru România, Harta interactivă Johns Hopkins.

Lista site-urilor blocate de Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații [15], au la bază decizii emise de această instituție, decizii care au produs efecte pe parcursul stării de urgență. Cele 21 de decizii regăsite pe site-ul ANCOM [15] prezintă site-urile care au fost închise, precum și informațiile care au fost considerate ca fiind false și care duc la dezinformarea sistematică a publicului (Anexa 1).

Poziția Avocatului Poporului

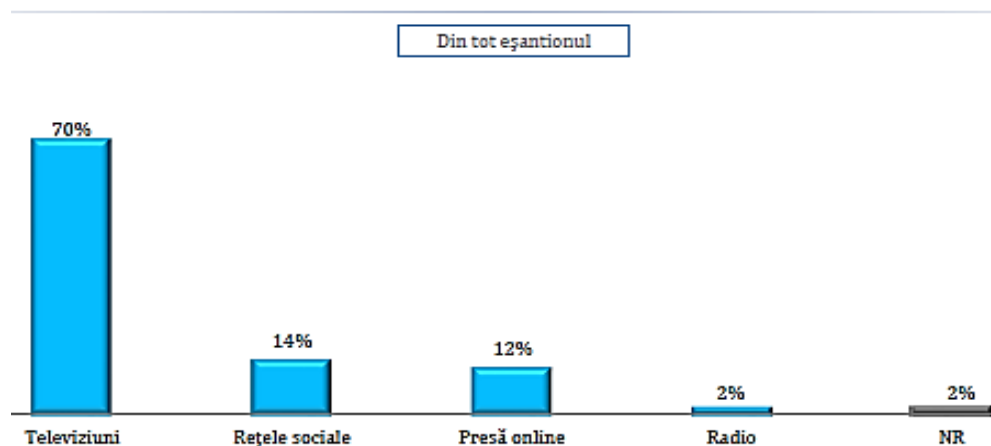
În contextul închiderii mai multor site-uri despre care s-a apreciat că difuzează știri false cu privire la evoluția epidemiei de SARS-CoV-2, cu potențial de a crea panică în rândul populației Avocatul Poporului a precizat că „nici decretul privind instituirea stării de urgență, nici cel privind prelungirea acestei măsuri nu menționează libertatea de exprimare între drepturile al căror exercițiu urmează a fi restricționat în această perioadă” [16]. Concret, Avocatul Poporului a solicitat Grupului de Comunicare Strategică să lămurească o serie de aspect [16]: precizarea procedurii de sesizare și cea prin care se monitorizează apariția știrilor false, în contextul actualei crize cauzate de epidemie și a cadrului legal aplicabil care detaliază aceste situații și care permite asemenea interpretări; precizări referitoare la perspectiva din care este analizată autenticitatea știrilor, credibilitatea surselor și care este regimul de evaluare al fundamentării științifice; precizări referitoare la modul de realizare a analizei, în raport de conținutul informațiilor, autenticitatea și exactitatea acestora, credibilitatea site-urilor care găzduiesc informația, credibilitatea surselor, scopul urmărit prin publicarea respectivului informații; precizări referitoare la intenția identificării și dezvoltării altor metode de avertizare a populației cu privire la știrile false, existente la nivelul Grupului de Comunicare Strategică.

Avocatul Poporului a considerat că solicitarea către GCS s-a impus în contextul în care Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa își exprimase îngrijorarea pentru Decretul privind instituirea stării de urgență în România și reiterase importanța liberei circulații a informațiilor și a dreptului presei de a relata despre pandemie și despre politicile guvernamentale: (...) aceste prevederi ale decretului de urgență reprezintă un risc la adresa muncii fără restricții a jurnaliștilor, o auto cenzură pentru actorii media care încearcă să informeze publicul și poate fi chiar contraproductivă (...), iar dacă autoritățile pun în dificultate fluxul de informații difuzat de instituțiile media și de jurnaliști independenți, nu fac decât să favorizeze o mai largă vizibilitate a dezinformărilor [17].

Statistici

În evaluarea situației informaționale referitoare la răspândirea știrilor false în România, în perioada pandemiei, am analizat anumite studii statistice, care au contribuit la emiterea unor concluzii. Astfel, la sfârșitul lunii martie, Centrul de Studii Socio Comportamentale a realizat un raport referitor la percepțiile publice referitoare la Covid-19, pe un eșantion de 950 de subiecți, prin interviuri telefonice. Un alt studiu pe care l-am analizat a fost realizat de Eurocomunicare în luna martie a anului 2020, analizând percepția publică în timpul pandemiei Covid-19.

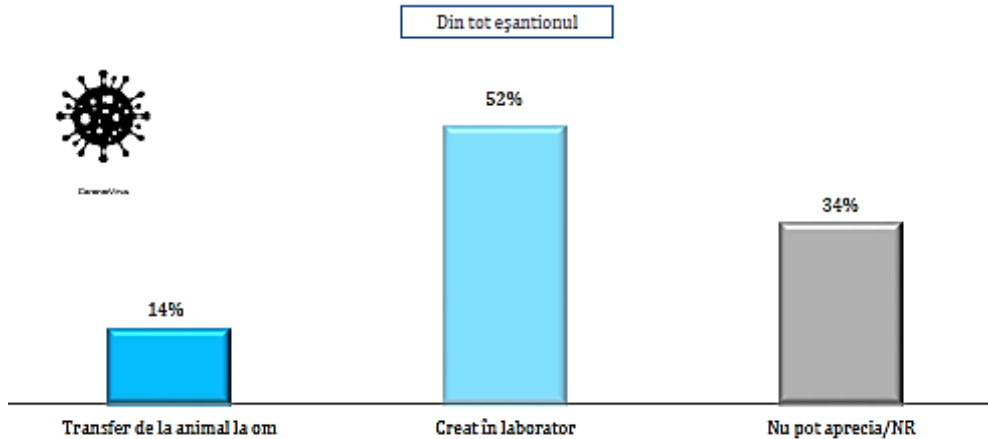
Dumneavoastră personal de unde vă luați informațiile legate de criza Covid 19?

Sursa: Centrul de Studii Socio Comportamentale, Avangarde, *Percepții publice referitoare la virusul Covid 19, Raport cercetare Național, martie 2020*,

https://drive.google.com/file/d/1Mtc8LWcEmy5cYPGQp_dvxEadU7H1x8Uw/view

Dumneavoastră personal credeți că acest virus a apărut prin transferul de la animal la om (varianta oficială) sau credeți că a fost creat în laborator?

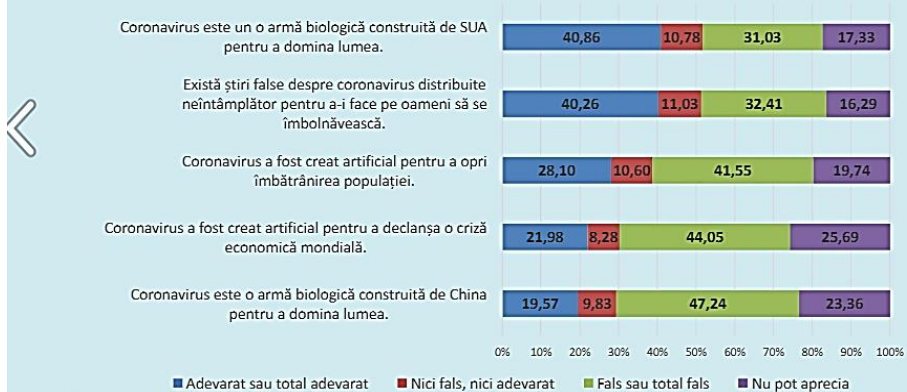

Sursa: Centrul de Studii Socio Comportamentale, Avangarde, *Percepții publice referitoare la virusul Covid 19, Raport cercetare Național, martie 2020*,

https://drive.google.com/file/d/1Mtc8LWcEmy5cYPGQp_dvxEadU7H1x8Uw/view

Teorii ale conspirației - general

Credința în teorii ale conspirației (%)

Euro
comunic@re
www.eurocomunicare.ro

Fig. 3 Distribuția răspunsurilor referitoare la credința în teoriile conspirației în rândul populației din România (după #Jurnaldeinfodemie – Percepția publică în contextul pandemiei Covid-19, 20-23 martie 2020)

Rezultate preliminare (6)

Încrederea în sursele de informare – predictorii:

- Credința în teorii ale conspirației
 - corelată negativ cu încrederea în sursele tradiționale (TV, radio, ziare); cu cât oamenii cred mai puțin teoriile conspirației, cu atât au mai multă încredere în media tradițională;
 - corelată pozitiv cu încrederea în informațiile care circulă în rețelele sociale și cu cele primite de la prieteni și familie; cu cât oamenii cred mai mult în teoria conspirației, cu atât au mai multă încredere în informația de pe rețelele sociale.
 - Două posibile explicații:
 1. faptul că aceste teorii circulă mai degrabă *below radar*, pe rețelele sociale și pe mesageriile instant (FB instant messaging sau Whatsapp) și
 2. credința în teoriile conspirației se amplifică prin discuțiile interpersonale (oamenii se alimentează unii pe alții).

Încrederea în sursele de informare – predictorii:

- Corelată pozitiv cu
 - consumul de știri pe subiectul coronavirus din sursa respectivă (TV, radio, ziare, rețele sociale, prieteni și familie);
 - nesiguranța cu privire la subiectul coronavirus;
 - nivelul personal de verificare a informațiilor (fact-checking); cu alte cuvinte, cu cât oamenii declară că fac mai multe acțiuni pentru a verifica autenticitatea știrilor, cu atât au mai multă încredere în sursele de informare.
- Corelată negativ cu
 - percepția cu privire la cantitatea de știri false pe subiectul coronavirus;
 - Din nou, percepția că circulă multe știri false scade încrederea; cu alte cuvinte, efectul bombardamentului real sau perceput cu știri false amplifică neîncrederea în sursele de informare, chiar în condițiile unei creșteri explozive a consumului media.

Rezultate preliminare (6)

Încrederea în sursele de informare – predictorii:

- Credința în teorii ale conspirației
 - corelată negativ cu încrederea în sursele tradiționale (TV, radio, ziare); cu cât oamenii cred mai puțin teoriile conspirației, cu atât au mai multă încredere în media tradițională;
 - corelată pozitiv cu încrederea în informațiile care circulă în rețelele sociale și cu cele primite de la prieteni și familie; cu cât oamenii cred mai mult în teoria conspirației, cu atât au mai multă încredere în informația de pe rețelele sociale.
 - Două posibile explicații:
 1. faptul că aceste teorii circulă mai degrabă *below radar*, pe rețelele sociale și pe mesageriile instant (FB instant messaging sau Whatsapp) și
 2. credința în teoriile conspirației se amplifică prin discuțiile interpersonale (oamenii se alimentează unii pe alții).

Încrederea în sursele de informare – predictorii:

- Corelată pozitiv cu
 - consumul de știri pe subiectul coronavirus din sursa respectivă (TV, radio, ziare, rețele sociale, prieteni și familie);
 - nesiguranța cu privire la subiectul coronavirus;
 - nivelul personal de verificare a informațiilor (fact-checking); cu alte cuvinte, cu cât oamenii declară că fac mai multe acțiuni pentru a verifica autenticitatea știrilor, cu atât au mai multă încredere în sursele de informare.
- Corelată negativ cu
 - percepția cu privire la cantitatea de știri false pe subiectul coronavirus;
 - Din nou, percepția că circulă multe știri false scade încrederea; cu alte cuvinte, efectul bombardamentului real sau perceput cu știri false amplifică neîncrederea în sursele de informare, chiar în condițiile unei creșteri explozive a consumului media.

Concluzii

Fenomenul știrilor fake-news pe timpul pandemiilor este indiscutabil. Este omniprezent și în condiții de stabilitate și predictibilitate socială; acum devine periculos pentru starea de spirit a populației și îndeplinirea sarcinilor autorităților publice. Timpul extrem de scurt la dispoziția autorităților pentru identificarea și restrângerea fenomenului fake-news predispune de superficialitate în fundamentarea deciziilor. Nu există condiții obiective pentru a măsura inducerea stării de panică sau crearea de curente de opinie destabilizatoare în plan social.

Problema poate fi rezolvată prin stabilirea unui cadru legislativ bine așezat, cu consultarea experților și societății civile, care să parcurgă toate etapele necesare procesului legislativ. Pe de altă parte, instituțiile/autoritățile/grupurile care vor intra în atribuții pe timpul crizei, trebuie să lucreze în mod constant la elaborarea procedurilor și să efectueze exerciții în condiții simulate.

Există un pericol real ca acuzațiile și măsurile de combatere a fake-news să fie îndreptate împotriva vocilor independente sau de opoziție politică. Sunt necesare instrumente teoretice și proceduri administrative care să facă diferența clară între opinie și fake-news. Ca instrument adițional: numele, calitatea și apartenența instituțională a membrilor autorităților care gestionează fenomenul fake-news pe timpul crizei pandemice, trebuie făcute publice. Abuzul în serviciu și alte infracțiuni în exercitarea atribuțiilor trebuie să poată fi sesizate la adresa instituției și la adresa funcționarilor, nominal;

Consolidarea sistematică a regulilor și a procedurilor democratice reprezintă o soluție și pentru prevenirea și combaterea fake-news. Educația în problema fake-news trebuie să devină componentă a culturii civice, în la vârsta școlară. Autonomia reală a Avocatului Poporului, Curții Constituționale și instanțelor judecătorești reprezintă supape de siguranță împotriva abuzurilor.

Anexa 1

ANCOM, Decizii ANCOM pentru implementarea prevederilor Decretului nr. 195 din 16 martie 2020 și Decretului nr. 240. din 14 aprilie 2020, https://www.ancom.ro/decizii-decret-stare-de-urgenta_6253

<https://danielvla.wordpress.com/>

- articolul cu titlul **Streinu Cercel și Nelu Tătaru au niște șefi, printre care și Michael J. Ryan, director în cadrul OMS: „Să mergem și să-i căutăm în familiile pe oamenii care ar putea fi bolnavi, să-i îndepărtăm, să-i izolăm...”**, disponibil la link-ul <https://danielvla.wordpress.com/2020/04/21/streinu-cercel-si-nelu-tataru-au-niste-sefi-printre-care-si-michael-j-ryan-director-in-cadrul-oms-sa-mergem-si-sa-cautam-in-familii-pe-oamenii-care-ar-putea-fi-bolnavi-sa-i-indepartam/> - Grupul de Comunicare Strategică precizând că „atât articolul, cât și unele comentarii ale cititorilor, sunt în măsură să genereze panică în rândul cetățenilor”.

- articolul cu titlul **NU VA VACCINAȚI CU NICI UN CHIP! Din 2005 pregăteau... Un vaccin provocat de un virus respirator, care (zic ei) SĂ INHIBE GENA RESPONSABILĂ CU CREDINȚA ÎN DUMNEZEU...**, publicat în data de 28 aprilie a.c., disponibil la link-ul <https://danielvla.wordpress.com/2020/04/28/nu-va-vaccinati-cu-nici-un-chip-din-2005-pregateau-un-vaccin-provocat-de-un-virus-respirator-care-sa-inhibe-gena-responsabila-cu-credinta-in-dumnezeu/> - prin intermediul căruia „se induce ipoteza unei conspirații cu privire la noul coronavirus, se induce ideea că pandemia face parte dintr-un plan care a început încă din anul 2005, iar prin vaccin ar fi suprimată o genă din creierul uman. Articolul are potențialul să creeze panică și să conducă la comportamente contradictorii în legătură cu potențialul vaccin care va fi creat împotriva noului coronavirus.” ; „Totodată, articolul este în măsură să slăbească încrederea în instituțiile de profil ale statului sau în anumite categorii profesionale, cum ar fi personalul medical.”.

<https://vremuritulburi.com/>

<https://veghepatriei.wordpress.com/>

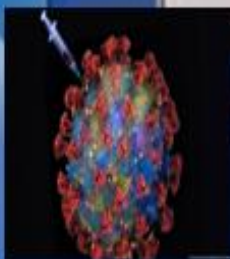
articolele de pe site-ul <https://veghepatriei.wordpress.com/> sunt bazate strict pe teorii ale conspirației, mărturiile ale așa-numitor ofițeri de informații ai serviciilor românești și străine, date total false, fiind clar că acest site găzduiește o campanie de dezinformare,

articolul cu titlul „**Marele Plan din Spatele Proiectului COVID-19**”, disponibil la link-ul <https://vremuritulburi.com/2020/03/19/marele-plan-din-spatele-proiectului-covid-19>, prezintă principalele scopuri ale pandemiei induse, respectiv reducerea populației și controlul mulțimilor prin instituirea unui mod nou de viață fără drepturi și libertăți, controlat de un nou guvern unic mondial menit să excludă Rusia și China din prim-planul geopolitic. Scenariile prezentate în articol nu au vreun fundament științific, nu prezintă surse ce pot fi verificate și au potențialul de a crea panică în

articolul „**Au dat mâna Putin și Trump împotriva Globaliștilor? Urmează sfârșitul puterii evreiești?**”, disponibil la link-ul <https://vremuritulburi.com/2020/04/15/au-dat-mana-putin-si-trump-impotriva-globalistilor-urmeaza-sfarsitul-puterii-evreiesti/> și articolul „**Cum minte Mass-Media despre Coronavirus**”, disponibil la link-ul <https://vremuritulburi.com/2020/04/15/cum-minte-mass-media-despre-coronavirus/> sunt redactate în același registru de propagare a unor informații false privind măsurile de protecție împotriva COVID-19,

<https://ortodox.info.ro/>

- articolul cu titlul „**Nu vă fie frică de AMENZI, sunt ilegale. Sunt doar pentru intimidare! După perioada de urgență ele vor fi anulate!**”, publicat în data de 25.04.2020, prin intermediul căruia, potrivit aprecierilor GCS, „se promovează ideea că cele peste 200.000 de amenzi au fost aplicate ilegal și vor fi anulate după ieșirea din starea de urgență. Populația este încurajată să circule fără declarația pe proprie răspundere necesară părăsirii domiciliului, întrucât în situația în care vor fi amenzați vor avea castig de cauză, chiar în instanță.” Totodată, în cadrul aceluiași articol, „Autorul articolului lansează ipoteza că nimeni de amenzi aplicate în România, mult mai mare decât în alte state europene, are ca singur scop crearea unei stări de temere în rândul cetățenilor, pentru a îi determina să rămână în case și a le distrage atenția, între timp implementându-se tehnologia 5G și fiind pregătit un vaccin obligatoriu pentru toată populația, care să conțină un nano-cip ce interacționează cu tehnologia menționată, fiind invocată existența unei intenții de manipulare la nivel mondial.”;

- articolul cu titlul „**STOCAREA DE INFORMAȚII SUB PIELĂ, CA UN TATUAJ INTERIOR, PRIN NANOCRIȘTALE INTRODUSE ÎMPREUNĂ CU UN VACCIN SE POATE FACE CHIAȚ ACUM!!!!**” disponibil la link-ul <https://ortodoxinfo.ro/2020/04/13/stocarea-de-informatii-sub-piele-ca-un-tatua-j-interior-prin-nanocristale-introduse-impreuna-cu-un-vaccin-se-poate-face-chiar-acum/>, semnat Paul Ghițu;

- articolul cu titlul „**AZI, „DECLARAȚIILE PE PROPRIA RĂSPUNDERE”, MĂINE „CERTIFICATELE IMUNITARE”, FĂRĂ DE CARE NU VOM PUTEA IEȘI DIN CASĂ NEVACCINAȚI**”, disponibil la link-ul [https://ortodoxinfo.ro/2020/04/09/miza-covid-19-certificatele-imunitare-fara-de-care-nu-vom-putea-iesi-din-casa-nevaccinati-acum-ne-obisnuiesc-cu-declaratiile-pe-propria-raspundere/](https://ortodoxinfo.ro/2020/04/09/miza-covid-19-certIFICATELE-IMUNITARE-FARA-DE-CARE-NU-VOM-PUTEA-IESI-DIN-CASA-NEVACCINATI-ACUM-NE-OBISNUIESC-CU-DECLARATIILE-PE-PROPIA-RASPUNDERE/);

- articolul cu titlul „**CRIZA CORONA – TOPOGANUL CĂTRE IDENTITATEA DIGITALĂ GLOBALĂ, CIPURI, TATUAJE DIGITALE ȘI CONTROLUL TOTAL**”, disponibil la link-ul <https://ortodoxinfo.ro/2020/04/07/criza-corona-topoganul-catre-identitatea-digitala-globala-cipuri-tatua-je-digitale-si-controlul-total/>;

<https://www.justitiarul.ro/>

- articolul cu titlul „**De ce nu se fac necropsii în pandemia Covid-19?**”, care, potrivit analizei GCS, „reia tema amplificării cu bună știință a autorităților a pericolului reprezentat de noul tip de coronavirus, cu scopul de a justifica limitarea drepturilor civile și de a amplifica profitul corporațiilor din domeniul medical.” fiind redat în acest sens următorul fragment din articol: „Nu se dorește a se preciza cauza reală a morții, deoarece nu se diferențiază între cei care au murit din cauza coronavirusului și cei care au murit din cauza altei patologii, dar au fost pozitivi la testare. În acest mod se exagerează gravitatea pandemiei, se justifică, pe de o parte, limitarea drepturilor civile (și implicit criza economico-socială indusă), iar pe de alta parte, se amplifică profitul corporațiilor din domeniul medical.”;

- articolul cu titlul „**Lupta cu tirania, am câștigat o bătălie!** (<http://www.justitiarul.ro/lupta-cu-tirania-am-castigat-o-batalie/>), publicat la data de 30 aprilie 2020, cu privire la care GCS a reținut că în cuprinsul acestuia „jurnalistul Marius Albin MARINESCU repostează, preluând un link al unui site din Republica Moldova [...], unul dintre articolele care a atras închiderea inițială a site-ului, dovedind nu doar că nu dorește să nu mai propage informațiile false, ci chiar promovând din nou aceleași informații pe care s-a angajat că le va elimina. Acest fapt dovedește reaua-credință a persoanei și arată dincolo de orice dubiu că solicitarea sa a avut scopul de a induce în eroare autoritățile”,

- În articolul intitulat „Grupul de Comunicare Strategică promovează eugenia lui SOROS prin FakeNews băgate în presa vândută deja către BigPharma”, semnat de către domnul Ninel Peia și publicat în 15 aprilie 2020, accesibil la următorul link <https://bpnews.ro/2020/04/15/grupul-de-comunicare-strategica-promoveaza-eugenia-lui-soros-prin-fakenews-bagate-in-presa-vanduta-deja-catre-bigpharma/#.XpcY0sgzaUk>, se enunță ideea că raportările zilnice ale Grupului de Comunicare Strategică având ca subiect numărul deceselor din România al pacienților depistați pozitiv cu noul Coronavirus, ar fi false. De asemenea, potrivit constatărilor din cadrul analizei efectuate de către Grupul de Comunicare Strategică, domnul Ninel Peia susține că, în buletinele de presă, Grupul de Comunicare Strategică specifică că decesele raportate ar avea drept cauză SARS-COV-2, astfel: „Cea mai oribilă dintre aceste fakenews este și cea mai preluată de întreaga presă este aceasta: **MORȚI DE COVID – 19. Zilnic, Grupul de Comunicare Strategică anunță morți peste morți care au decedat din cauza lui SARS COV2, neluând în seamă bolile de care sufereau deja sărmanii oameni: faze terminale, probleme cardiace, dependenți de dializă sau loviți de hepatita C. Aceste boli, deși citate, nu pot fi cauza morții, că așa vrea mușchii GCS.**”

- În articolul cu titlul „Vaccinarea – un experiment în masă” semnat de către domnul Ninel Peia, disponibil la adresa <https://bpnews.ro/2020/03/03/vaccinarea-obligatorie-dictatura-bigpharma-s-a-declansat/#.XpcVPMgzalUk>, se afirmă faptul că „actuala epidemie este o invenție a Industriei BigPharma care urmărește de fapt ascuns, respectiv vaccinarea obligatorie a tuturor cetățenilor”. Totodată, prin intermediul aceluiași articol autorul invocă existența unui proiect de lege în acest sens care ar fi pregătit în secret de Guvernul României, aspect care nu este atribuit nici unei surse, astfel: „Guvernul Orban lucrează la legea obligativității vaccinării. Noi, Nemul Românesc trebuie să ne opunem din răspuneri acestei decizii criminale care va fi impusă cu sârmă înarmați la ușă. Trebuie să ne strângem, să protestăm și, la nevoie să ne apărăm însăși integritatea fizică. Acum nu mai e de joacă, la nevoie, va trebui să ieșim la luptă cum au făcut-o mereu românii când li se pregătea stingera Neamului: cu furci, cu topoare, cu avem la mână! Cra crimele se apropie, să nu ne lăsăm duși ca mielii la tăiere! La luptă! La răsccoală! Apărați-vă copiii! Apărați-vă familia! Apărați România! Nemernicii cel vânduți au construit premisele unui genocid absolut!”

<https://genocid.ro/>

„Datorită faptelor descrise și a unor indicii din declarațiile oficiale care denotă colaborarea cu forțe străine în detrimentul interesului securității naționale, suntem îndreptățiți a afirma și susține că asistăm și suntem supuși la acte foarte grave de Înaltă Trădare, Trădare, Genocid, Infrațiuni contra umanității și Atentat la Securitatea Națională încercându-se să fim împiedicați să participăm legal la apărarea țării și la menținerea securității naționale, conform drepturilor și obligațiilor legale prevăzute prin Constituția României”;

„Se fac sau urmează a se face testări pentru „depistarea” Covid-19 cu teste neomologate și care au o probabilitate mare de a nu da rezultate corecte, conform opiniilor specialiștilor epidemiologi.”;

„Se urmărește testarea vaccinurilor pe populația României și impunerea vaccinării obligatorii, acestea fiind atentate la securitatea națională și asupra dreptului persoanelor de a dispune de ele însăși.”;

„Se face o așa zisă „dezinfecare” la nivel public cu substanțe iritante și toxice din grupele 1,2 și 4, sub denumirea de „HALAMID R”, CARE CONȚINE Tosylchloramide sodium SUBSTANȚĂ FOLOSITĂ ÎN UZUL VETERINAR și care poate ucide instantaneu sau provoacă boli mortale”;

„OPRIM GENOCIDUL ASUPRA POPORULUI ROMÂNII”;

„Știați că Fundația Rockefeller și Microsoft sunt parteneri de afaceri și au fabricat un vaccin care conține identitate digitală? WOW MINUNAT!!! Oile vor fi crotaliate! Țineți minte ce entuziasm a fost când s-au pus primele microcipuri la câini? Nu mai exista riscul să-ți pierzi câinele... Acum și ei sunt entuziasmați, oile vor fi undercontrol! Dar, poți încă face ceva: 1.Renușcă la zona de confort. 2.Folosește doar bani lichizi, fără transferuri online. 3. Semnează petiția pentru încetarea situației de urgență (dictatură militară). 4.Vezi genocid.ro

<https://r.news-romania24h.xyz/>

- articolul „*Oficial: Italia, Germania și Franța își închid definitiv hotarele pe doi ani de zile!...*”, disponibil la link-ul <http://r.news-romania24h.xyz/new/s-post.php?id=72>, scoate din context anumite informații și induce ideea că românii aflați în aceste momente în anumite state europene nu ar mai avea posibilitatea să revină în România pentru o perioadă lungă de timp, sugerând posibilitatea de „blocare” în statele respective, în urma consultării structurilor Ministerului Afacerilor Externe rezultând că articolul este distorsionat sau sunt interpretate greșit evoluțiile la nivelul Uniunii Europene;

- articolul „*Rusia vine în ajutor României! Armata rusă va lupta cu Coronavirusul în România...*”, disponibil la link-ul <http://r.news-romania24h.xyz/new/s-post.php?id=70&fbclid=IwAR2e79oAsSYcvGg->

<https://blacktopics.wordpress.com/>

- articolul „*Broșura – 3 – 4 – Coronavirusul e ȚAP ISPĂȘITOR pentru radițiile Antenelor 5G*”, disponibil la link-ul <https://blacktopics.wordpress.com/2020/03/29/brosura-3-4-coronavirusul-e-tap-ispasitor-pentru-radiatiile-antenelor-5g/> sugerează o conspirație mondială, coronavirusul fiind în acest scenariu doar „țap ispășitor”;

- articolul „*INTERVIU CE MERITĂ CITIT! COVID, MANIPULARE, GENOCID, 5G, NOUA ORDINE MONDIALĂ ȘI ALTELE*”, disponibil la link-ul <https://blacktopics.wordpress.com/2020/03/17/interviu-ce-merita-citit-covid-manipulare-genocid-5g-noua-ordine-mondiala-si-altele/> sugerează o conspirație, menită să creeze confuzie și panică în rândul cititorilor, creând legături între coronavirus, antene 5G sau război biologic;

- articolul „*5-RATE de pe bloc/ vor la oameni să dea foc!*”, disponibil la link-ul <https://blacktopics.wordpress.com/2020/04/09/5-rate-de-pe-bloc-vor-la-oameni->

<https://www.cohortaurbana.ro/>

COVID-19 a fost „creat în laborator pentru a fi folosit ca armă biologică”, respectiv că acest virus „este o armă biologică îndreptată în principal împotriva Chinei și Iranului, dar care a revenit împotriva creatorilor săi”, astfel cum rezultă din articolele:

- „Rusia este îngrijorată de proximitatea laboratoarelor biologice americane lângă granițele sale”, publicat la data de 30 martie a.c ,
- „SARS, Bioterrorism și mass-media”, publicat în 28 martie a.c.;
- „Cine se află în spatele pandemiei de Covid-19 puii.(puii vin acasă pentru friptură)”, publicat la data de 28 martie 2020

<http://breackingnews.xyz/>

„- 24 de ore pentru a părăsi Capitala:cetățenii care nu au viză de reședință în capitală trimiși acasă în carantină, publicat în data de 18.03.2020;

Italia a început experimentul pe oameni 50% din populație vor fi afectați cu covid-19, publicat în data de 17.03.2020,

Ultima oră! În capitală o ambulanță cu doi pacienți a fost incendiată de un grup de persoane, publicat în data de 16.03.2020;

Video!!! Un curier infectat de covid-19 a scuipat în pizza apoi a livrat-o clientului. Acum riscă ani grei după gratii..., publicat în data de 15.03.2020”

<https://bpnews.ro/>

Naționale, astfel: „Referitor la informațiile apărute în mediul online care afirmă că Polididul poate „ucide” coronavirusul, facem următoarele precizări: Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Medico-Militară „Cantacuzino” nu produce imunomodulatorul Polidid. Fabricarea acestuia a început în anul 1960, la filiala din Iași a Institutului Cantacuzino și s-a încheiat în anul 2010, când Agenția Națională a Medicamentului și Dispozitivelor Medicale a retras autorizația de fabricație deoarece circuitele de producție nu mai corespundeau regulilor de bună practică în fabricație stabilite la nivelul Uniunii Europene. De la preluarea Institutului „Cantacuzino” de către Ministerul Apărării Naționale, în anul 2018, specialiștii Institutului sunt implicați în diferite proiecte de cercetare care au ca scop, printre altele, realizarea de noi produse din categoria imunomodulatori”.

Coronavirus vs. Polidid

AKE NEWS

<https://stiridemoment.ro/>

1) „Se închid de luni Kaufland, Auchan, METRO, Carrefour și Lidl”, publicat în data de 15 martie 2020 (s-a constatat că titlul materialului nu are legătură cu ceea ce se prezintă în conținutul articolului, iar informațiile prezentate în titlul articolului au fost infirmate în mod oficial de reprezentanții companiilor în cauză, prin comunicatul dat publicității în data de 18 martie 2020 de Asociația Marilor Rețele Comerciale din România),

2) „Guvernul pregătește în secret o mega-operațiune de aducere în țară a unor români din mai multe țări”(s-a observat că în corpul știrii nu este citată nicio sursă oficială, informațiile fiind fără fundament, în condițiile în care, în realitate, demersurile întreprinse de autoritățile statului român au fost complet transparente și comunicate în timp real pe toate canalele de comunicare),

Precum și a următoarelor articole prin care sunt selectate și prelucrate trunchiat declarații ale politicianilor, medicilor și ale unor persoane fizice, pe care le titrează în formulări și exprimări alarmiste, menite să genereze panică în rândul cetățenilor:

3) „Dr. Cătălin Apostolescu (Matei Balș): Va veni momentul ca românii să stea în corturi militare, pat lângă pat. Și trebuie pregățiți psihologic”, publicat în data de 18 martie 2020,

4) „Medic bucureștean de la Terapie Intensivă: Nu știți ce se întâmplă cu adevărat în spitale! În primul rând, nu există teste! Nu testăm, nu raportăm!”, publicat în data de 17 martie 2020,

5) „UN medic spulberă mitul imunității la coronavirus, după infectare și vindecare: cine poate face boala din nou”, publicat în data de 17 martie 2020,

BIBLIOGRAFIE:

1. Decret semnat de Președintele României, domnul Klaus Iohannis, privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României, <https://www.presidency.ro/ro/media/comunicate-de-presa/decret-semnat-de-presedintele-romaniei-domnul-klaus-iohannis-privind-instituirea-starii-de-urgenta-pe-teritoriul-romaniei>,
2. Guvernul României, Comitetul Național pentru Situații Speciale de Urgență, Hotărâre nr.2 din 24.02.2020 privind aprobarea măsurilor necesare creșterii capacității de intervenție în prevenirea și combaterea infecțiilor cu noul Coronavirus, https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/20-03-11-04-48-19!.pdf
3. Calea Europeană, Coronavirus și dezinformarea online: Grupul de Comunicare Strategică va analiza publicațiile care difuzează sistematic și deliberat informații false, <https://www.caleaeuropeana.ro/coronavirus-si-dezinformarea-online-grupul-de-comunicare-strategica-va-analiza-publicatiile-care-difuzeaza-in-mod-sistematic-si-deliberat-informatii-false/>
4. Monitorul Apărării și Securității, Cine-i în spatele Grupului de Comunicare Strategică, <https://monitorulapararii.ro/cine-i-in-spatele-grupului-de-comunicare-strategica-1-29084>
5. Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații, https://www.ancom.ro/ancom_106
6. Decizii ANCOM pentru implementarea prevederilor Decretului nr. 195 din 16 martie 2020 și Decretului nr. 240 din 14 aprilie 2020, https://www.ancom.ro/decizii-decret-stare-de-urgenta_6253
7. Consiliul Național al Audiovizualului, <http://www.cna.ro>
8. CNA, Instrucțiunea nr.2 din 16 martie 2020 privind asigurarea respectării de către furnizorii de servicii media audiovizuale a măsurilor dispuse pe durata instituirii stării de urgență, http://www.cna.ro/IMG/pdf/INSTRUCTIUNEA_nr._2_din_16_martie_2020.pdf,
9. <https://stirioficiale.ro/informatii>
10. <https://code4.ro/ro/>
11. <https://stirioficiale.ro>
12. <https://chrome.google.com/webstore/detail/covid-19-stiri-oficiale/pdcpkplohipjhfdchpmgekifmcdbnha>
13. <https://addons.mozilla.org/en-US/firefox/addon/covid-19-stiri-oficiale/>
14. <https://chrome.google.com/webstore/detail/covid-19-stiri-oficiale/pdcpkplohipjhfdchpmgekifmcdbnha>
15. https://www.ancom.ro/decizii-decret-stare-de-urgenta_6253
16. Avocatul Poporului, Avocatul Poporului își exprimă îngrijorarea privind restrângerea libertății de exprimare și solicită Grupului de Comunicare

- Strategică clarificări referitoare la închiderea mai multor site-uri, <http://www.avp.ro/rec/doc20.pdf>,
17. OSCE, Covid-19: Governments must promote and protect access to and free flow of information during pandemic, say international media freedom experts, <https://www.osce.org/representative-on-freedom-of-media/448849>
 18. Centrul de Studii Socio Comportamentale, Avangarde, Percepții publice referitoare la virusul Covid 19, Raport cercetare Național, martie 2020, https://drive.google.com/file/d/1Mtc8LWcEmy5cYPGQp_dvxEadU7H1x8Uw/view,
 19. Eurocomunicare, Jurnal de infodemie. Percepția publică în contextul pandemiei Covid-19, <https://www.eurocomunicare.ro/jurnaldeinfodemie-cercetare-privind-perceptia-publica-in-contextul-pandemiei-covid-19/>

CORONAVIRUS GEOPOLITICS AND FIGHTING AGAINST ITS CONSEQUENCES – WHY GEORGIA IS SUCCESSFUL STORY

Vakhtang MAISAIA

PhD in politics and military politics

Professor, Caucasus International University (CIU)

Tbilisi, Georgia

O provocare masivă pentru societatea mondială sub formă de diseminare a epidemiei de virus schimbă nu numai mediul de securitate globală, ci și viața de zi cu zi a universului. Virusul etichetat ca COVID-19 apărut în provincia Wuhan din China, a stimulat valul global de pandemie, devenind un sistem politic internațional întunecat și a provocat zeci de mii de decese. Cu siguranță, COVID-19 este o armă biologică și, mai concret, este afiliată cu agentul bacteriologic de origine naturală împreună cu entități bacteriene. În conformitate cu prevederile de securitate internațională, aceasta constată o amenințare militară asimetrică.

Cuvinte-cheie: *pandemie, armă biologică, COVID-19, China, război hibrid.*

A massive challenge to world society in form of virus epidemic dissemination shifts not only global security environment but also daily life of the universe. The virus labeled as COVID-19 emerged in Wuhan province in China has stimulated global smite pandemic wave getting obscured international political system and caused more than 10 thousand death toll in number. Certainly the COVID-19 belongs to biological weapon and more concretely affiliated with bacteriological agent of natural origin together with bacteria entities. In accordance to international security provision it ascertains as asymmetrical military threat with trend-centric origin. Unfortunately namely the biological warfare and its agents regulation regime is very weak and plausible and only limited with a special Convention on Biological Diversity signed by 150 countries in 1992 and the Convention on the Prohibition of the Development, Production and Stockpiling of Bacteriological (Biological) and Toxin Weapons and on their Destruction signed in 1972. Since COVID-19 emerged in China, nearly 3,000 people have died and close to 90,000 have been infected (likely an undercount) across dozens of countries, with community transmission now reported in multiple locations in the United States. The pandemic revolution has been revealed completely unpreparedness all nations in the world, including the most developed nations of G7 group and the EU and NATO structures. The COVID-19 tsunami traced through all national borders and endangered everything on its path and destroyed

communities in one run. On February 26, “Corona” (COVID19) was reported in Georgia. An infected Georgian citizen was found to be in Iran. Just after this day, the people of Georgia learned the great importance of the Lugar Lab in our country. Unlike other countries we do not send tests abroad, we are able to conduct important research in our own country. The healthcare system is well-prepared to meet the virus that even the most powerful states in the world have to deal with. All state bodies united in the fight against of virus in Georgia. The doctors fight tirelessly for 24 hours in order to defeat the virus COVID19. On February 27, the Georgian society woke up in a completely different reality, the geographical area of the Corona virus is growing. Georgia has already appeared on the map of Corona. Despite of serious threat imposed on Georgia with introduction into the country emergency law and declared as “red zone” two regions: Marneuli and Gardabani ones and with more than 100 confirmed of virus diseased persons, anyway Georgia became as a “successful case-study” for fighting against the COVID-19 and despite of declaring emergency situation with elements of martial law elements (including enacting curfew since 9.00 p.m. till 6.00 a.m.) the application remarkable to the situation even due to case that no any militaries who are taking in force the strict measures in the “red zones” have not been diseased with COVID-19 virus. Why Georgia became such “successful story” relevantly compare with the same situation in Italy, France, the UK, and other European states could be considering the following patterns:

- 1) Georgia is small country with relatively small population and control the small size territory became more efficient and with high and thorough investigation of every cluster of the confirmed cases;
- 2) A complete shutdown and no internal and international travel measures have been conducted by the Georgian government as soon as first information on COVID-19 virus spread over. By large, the national security system orientation namely on prevention natural disorder and catastrophic scenarios rather than obviation of military symmetric challenges that was enacted due to taking into force new version of the Constitution of the country played also positive feedbacking. Currently, the main coordinator HQ on crisis management is in hands of the National Security Council formally led by the Prime-minister but de-facto led by the Minister of Internal Affairs who is simultaneously is being the Secretary to the Council. The structure has been operating sufficiently enough in time of declaration of emergency situation. In addition to credible contribution paved by the Defense Forces of Georgia perpetrated namely complete quarantine regime in the “Red Zones” and the whole Ministry of Defense staff successfully led by incumbent Defense

Minister Irakli Garibashvili. The Forces were well prepared for dealing with various scenarios of emergency and crisis management having a vast experience gained in NATO and EU-led peace-making and crisis management operations abroad;

- 3) A list of high-professional and well skills based crises public managers (medical high-level staff members) in the government of Georgia (mainly and having experienced with so-called “Civil Defense” oriented crisis management concept (mainly having proper biological defense segment of the concept) since the Soviet Union period also contributed in fighting successfully with the unknown threat. Moreover three biological research institutions and centers have been operating since the Soviet period of time, for instance, "Anti-Black Death Georgian Station", which is located in Tbilisi, which is now the "National Center for Disease Control and Public Health", where almost 70 years were working on dangerous pathogens and another agency such “Tabakhmela Biochemical Plant” as well as a bit later appeared Richard Lugar Center (see below);
- 4) The most adventurous premature for successful management case configured with endorsement since 2002 when proper agreement had been signed by the Defense Minister of Georgia and State Defense Secretary on operating so-called “Lugar Library” or the Richard Lugar Center for Public Health Research. The full name of the Agreement was "Cooperation in the field of prevention of the introduction of pathogenesis and experience related to biological weapons development". The Center was created due to by that time existence of Pankisi Gorge crisis with emergence jihadist warriors in the area and identification of biological toxin entities Ricin production manufactured by the local branch of Al-Qaida. One of the mission on prevention and further dissemination of the toxin aimed for running the Center. The Lugar Research Center is fully passed on Government of Georgia, and since 2018 the Government of Georgia provides full funding for Lugar Research Center and Laboratory Network. The Center played a key role as a diagnostic facility during the 2020 coronavirus pandemic in Georgia. Exactly the factor played and still playing vital role in monitoring and casting the COVID-19 virus in Georgia. The speed identification of the virus symptoms in 5 hours after the testing of possible victim with 95% result is credible instrument for successfully fighting with the asymmetric threat.

Certainly, these four above-mentioned factors are only few parameters preliminary identified as tool and achievement of the success case for Georgia at the stage.

At this stage, the question of what will happen after the Corona virus pandemic and what impact on the local (national), regional and global levels of development of political processes this unknown phenomenon will have. It is really important to predict and model the development of such scenarios, and to some extent, it is even necessary.

From a general point of view, the geopolitics of the virus, or the geopolitics of the corona virus, has already changed the overall lifestyle at all levels and the rhythm of each person's life. In this regard, four main characteristics can be distinguished, within which we can talk about the effect of its influence. These include:

- 1) Political model
- 2) Economic model
- 3) Social model
- 4) Psychological model

Based on these four characteristics, we can clarify the development scenario at the local (state) level. This can be discussed on the example of Georgia.

- 1) **Political model:** In this regard, it is expected that the situation will be complicated and certain political forces will turn the political situation in favor of their own interests, given the post-pandemic conditions. This will be facilitated by the holding of parliamentary elections and the attempt to artificially aggravate the situation;
- 2) **Economic model:** Of course, the post-pandemic can be followed by a rather large economic recession and the creation of a currency corridor, where Georgian lari (Georgian currency) fluctuations and rising unemployment will be inevitable, which will lead to the reformation of the economic system;
- 3) **Social model:** Within this component, the situation can become quite critical, and if serious social reforms will not be implemented, such as, for example, "shock therapy" steps in the field of social redistribution. The structure of the social market will change directly and priority will be given to more high-tech professions;
- 4) **Psychological model:** Here, it is defined a small "pandemic" of social psychosis and psychological disorder, which will be caused by the hidden negative psychological charges accumulated during the quarantine period and the need for its large-scale eruption. Attention should be paid to the approximate increasing process of the criminogenic situation, and to the

creating process of an aggressive environment overall, as it should be done in a short period of time.

As for the global level, the following parameters can be distinguished when describing the processes in the format of a futurological scenario with similar parameters (characteristics):

- **Political model:** The situation will inevitably affect the conditions of world order and a three-pole or tripolar order will be created, where the main center of geopolitical influence will be: China, the United States and Russia. It is possible to develop certain types of disintegration processes in certain types of regions and increase the risk of international terrorism. The importance of international organizations and the process of globalization may be temporarily weakened. Geopolitical relations between these three centers of influence will be strained;
- **Economic Model:** In the global economy of the post-pandemic, the scenario of "The Great Depression" and the process of energy security vulnerability will take place. It is possible, that the solid currencies can be weakened and at the same time, it can be the stimulation of high-tech innovations and projects developments. The conditions of the "North-South" economic order may change and take on a more geosocial orientation format;
- **Social Model:** In this regard, the post-pandemic situation will go further in terms of nationalism and may take on the tendency to present a civilizational phenomenon, which will be a novelty directly for reforming the parameters of ethnic and national identity. The phenomenon of global socialization can lead to a more integrated scenario at the expense of uniting different societies. It is possible that Samuel Huntington's theory of the "clash of civilizations" can be not so chimerical and mythical;
- **Psychological model:** Interesting events can be developed in this model, starting with psychological neurosis on a global scale and developing the same syndromes in all countries, and then even more social adaptation and the desire to unite within any specialized direction, for example, environmental protection. There will be a growing tendency to spread mythology and similar myths, such as "conspiracy theory", while strengthening the process of religious faith.

The scenarios are to be considering as future models how the COVID-19 influence on international and regional politics. However, the processes are being transformed into concrete mega-cognitive paradigm of resilience of the communities and human beings. Hence, a future geopolitical events whether international society is getting accustomed to realities with existence of COVID-19 and perceived as inherent condition of our way of life.

EXPERIENCE OF FIGHTING AGAINST FAKE NEWS ON COVID-19 IN ARMENIA

Kristine VOSKERCHYAN

President of “Future Bridges” Educational and Cultural Center (NGO)
Yerevan, Armenia

Autoritățile din Armenia se confruntă cu provocări similare altor state și depun toate eforturile pentru a lupta împotriva a două tipuri de știri false. Prima dintre ele este răspândirea dezinformării cu privire la Covid-19 și sănătatea oamenilor, iar cea de-a doua, de natură politică, pentru a discredita Guvernul.

Predispozițiile economice, sociale și psihologice cauzate de pandemia Covid-19 au devenit teren fertil pentru cei care încearcă să destabilizeze situația în Armenia.

Pentru a evita panica, agresiunea și pentru a combate informațiile false în timpul pandemiei COVID-19, un pachet de modificări la codurile penale și administrative a fost introdus în Armenia la 23 martie, în contextul luptei împotriva dezinformării legate de pandemia COVID-19.

Cuvinte-cheie: Armenia, Guvern, știri false, pandemie, măsuri restrictive.

Although the concept of “fake news” is not new, the emergence of online platforms such as Facebook, Twitter, Instagram, YouTube and other social networks, has prompted this phenomenon to become an urgent issue for all countries around the globe. The spread of false news is seen as a threat to the very foundations of democracy, where every individual has the right to receive accurate and transparent information from the mass media. The danger is in the fact that the public is losing faith in the mainstream and reputable media as well. Today, there are large segments of the population who are relying on the information they obtain from the above-mentioned websites, as their main source of news, without looking into other media outlets or verifying the identity of the individuals who are advancing their hidden agendas by spreading fake news and misinformation through these wide reaching platforms.

In light of this reality, the question arises as to how to combat the spread of false news and its negative consequences. There are two approaches to this issue.

- 1) The first point of view is that the struggle must be carried out by educating the people and raising their awareness.
- 2) The second option is to take legislative steps and resort to punitive measures.

In both cases, there are difficulties when we consider that the phenomenon knows no borders. It is possible to affect public opinion from anywhere in the world and spread false information to other countries, making the educational means and the application of legislative steps difficult to implement.

The authorities in Armenia are facing similar challenges, and making every effort to fight against two types of false news, the first one being the spread of misinformation about Covid-19 and the people's health, while the second one, political in nature, discrediting the government.

In light of the concerted efforts to create doubts in the public's mind about the pandemic, Health Minister Arsen Torosyan was forced to address the issue publicly, citing examples of false statements such as: "There is no such disease...We will not be touched...It is a global deception...Everything is a lie...It is going to get funding from abroad." Minister Torosyan added that similar comments that are posted on personal accounts, bounce to mass media news outlets.

The economic, social and psychological predicaments caused by the Covid-19 pandemic have become fertile ground for those who are seeking to destabilize the situation.

One of the most dangerous and destructive outcomes of pandemic is public panic – so called "INFODEMIC", caused by dissemination of fake news on Covid-19 among public.

To avoid panic, aggression and to combat false information during the COVID-19 pandemic a package of amendments to the criminal and administrative codes, was introduced in Armenia on March 23, in the context of the fighting against disinformation related to the COVID-19 pandemic.

During the current state of emergency in Armenia, any "organization that carries out journalistic activities" (the term includes electronic publications that are not considered part of the legacy media) would only be allowed to publish information, released by official sources, on the coronavirus crisis. The government explained that this restrictive step was necessary to avoid any aggression toward coronavirus patients or panic among the population. Journalists and editors have criticized this decision, stating that there is no precise definition of which messages may or may not cause panic.

The maximum fine for publications considered to have violated the restrictions during a state of emergency was stated at 300,000 drams (approximately \$600). A refusal to delete prohibited information within 24 hours will result in a fine of 500-1000 times the minimum wage (\$1,000-2,000).

Such restrictive measures taken by the government of Armenia caused strong aggression and complaint among Human rights organizations. The OSCE Representative on Freedom of the Media, Harlem Désir, expressed his concerns in a statement about a package of amendments to the criminal and administrative codes, who stated that the new law should not impede the work of journalists and their ability to report on the pandemic. “Publishing only information provided by the authorities was a very restrictive measure which would limit freedom of the media and access to information. The media has a crucial role to play in providing the public with important information and to counter ‘fake news’ on the pandemic,” the Representative added.

Two weeks later the new law was cancelled.

Another restrictive measure taken by the Armenian government with the main goal of effectively fighting against spread of Covid-19 was launching a new telephone tracking system, which caused outrage and discontent among different groups of Armenian society, mass media and human rights organizations, spreading fake information among public that Armenian government was tracking personal information of population for different purposes other than controlling pandemic situation.

One of the most effective steps taken by the Government of Armenia for fighting against fake news on Covid-19 was creation of a new unified information center at the press service of the government. The center holds daily press conferences to provide updates on the prevention of coronavirus spreading in the country,

The press conferences were held at 12.00, 16.00 and 20.00 Yerevan time and were aired live on Public TV Channel and the Government YouTube Channel.

A special subdivision COVID-19 was created in the official website of the Armenian government <https://www.gov.am/am/commandant-decisions/>

Another official info source on Covid-19 is www.moh.am www.ncdc.am

Despite of different efforts and steps undertaken by the Armenian government to fight against dissemination of fake news on Covid-19 in Armenia, disinformation and falsification of news and data on Covid-19 still remains unsolved.

Like many countries, Armenia has no concrete solution for combating false news in an effective and efficient manner. The only hope that remains is relying on the public’s awareness.

EXPERIENCE OF FIGHTING AGAINST FAKE NEWS ON COVID-19 IN POLAND

Dariusz JASZCZ

Program coordinator and founding member, “Dialogue of Opportunities” Initiative
Director, Agencja Marketingowa Lizard
Warsaw, Poland

Desperate times call for desperate measures. The epidemic of the new coronavirus has forced the world to take unprecedented action, which is slowly producing results.

Fighting another virus – disinformation and the subsequent panic – is much more difficult. A good example of effective fight against dissemination of fake news in Covid-19 was a new web application launched by the Polish Press Agency and the GovTech Polska Programme, Polish government’s technology agency, that allows citizens to ascertain the validity of reports about the COVID-19 pandemic, in an attempt to combat the spread of disinformation surrounding the disease. Under the so-called #FakeHunter project, the platform’s users are able to submit a coronavirus-related piece of information they wish to be verified by a team of experts.

According to the Polish news agency’s statement, the validity of the user-supplied information is assessed by community leaders and experts who need to send their verdict accompanied by their comments and relevant sources to the user within 24 hours. All assessments’ results are automatically being published on the online platform as well, the statement added.

Over 300 volunteers have joined the project, most of which have already been trained on how to assess the validity of online information and use the system correctly, the agency’s President of Board Wojciech Surmacz said.

Since the beginning of the COVID-19 outbreak, misleading information about the disease has risen with online platforms; therefore, governments undertake efforts to curb the spread of what the World Health Organization (WHO) has called an “infodemic.”

“During this time of crisis, societies are particularly vulnerable to such misinformation. False reports about the virus-inflicted COVID-19 disease are often repeated on social media and even by reputable news outlets,”the news agency said in a statement”.

Prime Minister of Poland, Mateusz Morawiecki has urged the country to rely on ‘proven sources of information’ for reliable news about the spread of coronavirus. Posting a video on FB, the Prime Minister said: “Responsibility, prevention and the fight against fake news are three key goals for today. “Once again, I am appealing to you to use proven sources of information and not to refrain from rumors!” The Prime Minister also hits back rumors that shops and whole cities will be closed as a safeguard against the disease.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Participanții la Masa Rotundă **“Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID-19”** constată că situația alarmantă la nivel internațional și național privind infecția cu COVID-19 a ajuns subiect al unor știri prin care sunt lansate campanii de alterare a conținutului informațiilor vehiculate în spațiul public (prin manipulare, dezinformare, tănuire sau falsificare a informației) cu scopul de a genera panică, tensiuni ori conflicte sociale, distribuite masiv în rețeaua globală Internet de către anumite site-uri informaționale anonime de tip „fake-news”. Administratorii acestora sunt interesați în proiectarea unor activități subversive în spațiul informațional, capabile, în perioada de criză, să afecteze securitatea informațională a Republicii Moldova.

Raportorii mesei rotunde au venit cu statistici reale, ce relevă influența știrilor false asupra comportamentului uman. Informațiile prezentate de participanți fac referire la dezinformarea în masă în perioada de pandemie care este acutizată de frica și incertitudinea oamenilor. Astfel, au fost analizate situații de caz din România, Franța, Olanda, Polonia, Georgia și Armenia. Raportorii au abordat experiența statelor în cauză în lupta cu dezinformarea și impactul știrilor false asupra societății.

Importanță deosebită a revenit analizei cooperării dintre autorități, societate civilă și mass-media în procesul de combatere eficientă a știrilor false. Comunicarea strategică între sectorul de securitate a Republicii Moldova, mediul științific și societatea civilă, urmează să țină cont și de specificul de activitate a unui serviciu special. Recomandările prezentate de experți sunt favorabile pentru o conlucrare de viitor în vederea constituirii unei platforme informaționale.

De către raportori s-a abordat și *problematika asigurării unui acord comun* a mediului guvernamental de securitate, științific și societatea civilă privind realizarea eficientă a măsurilor de combatere a știrilor false. Concluziile formulate pe parcursul acestei mese rotunde permit efectuarea unei expertize reale a lucrurilor în ceea ce privește dezinformarea în perioada de pandemie.

Lipsa comunicării eficiente între autorități și societatea civilă lasă o amprentă negativă asupra stării de spirit a cetățenilor, care, în situația existentă pot deveni stresați și dezorientați. Cooperarea slabă între aceste două verigi importante face dificilă perceperea corectă a evenimentelor de către consumatorul mediatic. În asemenea circumstanțe, opinia publică devine vulnerabilă în fața manipulărilor. Cetățenii constrânși de situație sunt expuși riscului de a

se contamina în egală proporție atât de COVID-19, cât și de afecțiuni neurologice iminente, acutizate de factorii existenți.

Mass-media poate fi sursa principală de răspândire a intoleranței în societate prin promovarea stereotipurilor și prejudecăților. În același timp, mass-media poate avea un rol important în educația pentru drepturile omului, în procesul de realizare a informării corecte a societății. Discursul de ură și instigare la discriminare este prezent nu doar în știrile false, din care motiv respectarea codului deontologic și dezvoltarea unui mecanism de monitorizare de către Consiliul Audiovizualului reprezintă câteva dintre soluțiile în vederea diminuării prezenței știrilor false. Mediul online care prin sine rămâne a fi un spațiu deschis pentru comunicare, prin companiile social-media deja contribuie la combaterea discursului de ură.

Concluziile expuse se referă la o divizare clară a atribuțiilor dintre factorii de decizie și mass-media, cadrul normativ flexibil și totodată riguros, exigent pentru publicarea știrilor, existența unui filtru bine determinat pentru delimitarea știrilor false de cele veridice, cooperarea și deschiderea autorităților pentru jurnaliști, indiferent de apartenența politică partinică, echidistanța în transmiterea știrilor în perioada pandemică.

Recomandări:

Fenomenul știrilor false poate fi diminuat cu suportul și prin efortul comun al instituțiilor statului, al mediului științific, al celui mediatic și al societății civile, orientat, pe de o parte, spre monitorizarea și reglementarea permanentă a spațiului informațional, iar, pe de altă parte, spre educarea și instruirea maselor în vederea formării culturii consumului de produse informaționale. Acest obiectiv poate fi realizat prin intermediul mai multor activități sociale, cele mai relevante, în opinia noastră, fiind:

- 1) campaniile sociale anti-știri false, organizate la nivel național, care să educe populația și să contribuie la formarea imunității sociale în raport cu acest fenomen negativ;
- 2) sesiunile periodice de dezbateri între mediul științific, sectorul guvernamental și cel neguvernamental, organizate cu scopul de a identifica cele mai noi și mai eficiente practici operaționale de identificare a știrilor false și de combatere a acestora.

Reieșind din cele expuse, este important a educa cetățenii și instituțiile mass-media în spiritul recunoașterii necesității de a se baza pe surse oficiale în cazul prezentării datelor recente despre epidemia de COVID-19.

În acest sens, este necesar a urma recomandările autorităților de sănătate publică din țara și să consulte site-urile relevante ale organizațiilor internaționale și ale UE: *European Centre for Disease prevention and Control* <https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic> și OMS <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>.

De asemenea, este necesar a manifesta prudență față de informația pe care o diseminează pe social-media, să nu distribuie conținut neverificat sau din surse dubioase.

Instituțiile publice cu competențe în domeniul securității informaționale, în parteneriat cu centrele media independente și societatea civilă trebuie să colaboreze la identificarea surselor de dezinformare și a știrilor false, să încurajeze și să promoveze sursele oficiale pentru informarea cetățenilor, precum și să penalizeze răspândirea știrilor false conform legislației în vigoare (ori să propună modificări în legislație). Conținutul știrilor, care se dovedește a fi fals sau înșelător, urmează a fi radiat, la fel ca și cel care ar putea dăuna sănătății sau integrității fizice a oamenilor, respectând totodată normele constituționale și drepturile omului la libera exprimare.

Elaborarea unui program coerent de dezvoltare și a unui plan operațional clar formulat împotriva dezinformării va favoriza încrederea în instituțiile statului și va consolida cooperarea interinstituțională prin creșterea gradului de conștientizare a populației cu privire la dezinformare și îmbunătățirea rezistenței societății față de știrile false și alte forme de manipulare informațională.

Elaborarea unui concept cu privire la lansarea și funcționarea unei platforme integrate de dezbateri între mediul științific, guvernamental și societatea civilă, privind măsuri necesare aplicabile combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale are nevoie de un suport pe termen lung din partea statului și o susținere financiară, inclusiv prin intermediul programelor și/sau proiectelor internaționale de care beneficiază Republica Moldova.

Această criză neordinară impune efectuarea unei instruirii pe măsură care ar oferi posibilitatea consolidării inițiativelor în examinarea părerilor răspândite despre combaterea știrilor false cu privire la evoluția COVID-19, precum și al măsurilor de protecție și prevenire a pandemiei, care, în mod evident, trebuie discutate cu mediul guvernamental, academic, sectorul de apărare etc.

Întrunirea reprezentanților instituțiilor publice, experților naționali și străini, ai mediului academic și societății civile, pentru un spectru extins de discipline, va oferi perspective specifice și va genera discuții la teme legate de crima cibernetică, la măsurile de protecție și prevenire a pandemiei și metodele de combatere a fenomenelor enunțate.

Membrii platformei urmează să dezvolte perspective strategice integrate și echilibrate asupra problemelor de securitate națională, regională și internațională. Fiecare din domeniile de cercetare menționate este esențial pentru perceperea corectă a mediului de securitate și oferă bazele necesare pentru analiza critică a politicilor naționale în acest sens.

Realizarea obiectivelor propuse poate fi obținută prin îmbinarea expertizei academice, a politicilor publice și militare în scopul lansării unei abordări dinamice, intelectuale, precum și a unor practici eficiente de cercetare a combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale.

REFLECȚII MEDIA TICE

<https://sis.md/ro/content/dezbateri-pe-subiectul-dezinform%C4%83rii-cu-participarea-expert%C5%A3ilor-na%C5%A3ionali-%C5%9Fi-interna%C5%A3ionali>

Serviciul de Informații și Securitate

al Republicii Moldova

[Despre SIS](#) [Activitatea](#) [Legislația](#) [Comunicarea](#) [Cariera](#) [Transparența](#) [Contacte](#)

Dezbateri pe subiectul dezinformării cu participarea experților naționali și internaționali

„Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19” a constituit tematica unui eveniment online, organizat de către Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”.

Prima platforma de dezbateri între mediul științific, guvernamental și societatea civilă, privind măsurile necesare aplicabile combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale, a întrunit zeci de experți naționali și internaționali.

Participanții au pus în discuție subiecte ce vizează pericolul știrilor false, criteriile de identificare și măsurile ce necesită a fi întreprinse pentru combaterea acestora. La fel, a fost prezentată experiența României, Franței, Olandei, Georgiei și Armeniei în combaterea acestui fenomen în condițiile pandemiei COVID-19, precum și expuse riscurile de securitate la adresa sănătății publice dar și asupra procesului educațional.

În cadrul dialogului a fost reliefat rolul și importanța serviciilor speciale în acest proces amplu și mecanismele de comunicare strategică între sectorul de securitate al Republicii Moldova, mediul științific și societatea civilă, ținând cont de specificul de activitate a unui serviciu de intelligence.

Experții s-au expus asupra conjugării efortului întregii societăți, în special al mediului guvernamental, academic și organizațiilor neguvernamentale în combaterea știrilor false. În acest context, a fost subliniată oportunitatea identificării posibilităților de asigurare a unei înțelegeri comune și elaborarea de recomandări pentru actorii implicați în procesul de combatere a dezinformării.

Masa rotundă „Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19” organizată împreună cu ICJPS

Pe data de 20 mai 2020 a avut loc masa rotundă „Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – COVID 19”, organizată de către Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei”, în parteneriat cu Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova și Asociația Promo-LEX.

Evenimentul s-a desfășurat online și a avut drept scop lansarea unei platforme de dezbateri între mediul științific, guvernamental și societatea civilă, privind măsurile necesare aplicabile combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale.

Participanții au pus în discuție subiecte ce vizează pericolul știrilor false, criteriile de identificare și măsurile ce necesită a fi întreprinse pentru combaterea acestora. La fel, a fost prezentată experiența României, Georgiei și Armeniei fiind expuse riscurile de securitate la adresa sănătății publice dar și asupra procesului educațional.

În cadrul dialogului a fost reliefat rolul și importanța serviciilor speciale în acest proces amplu și mecanismele de comunicare strategică între sectorul de securitate al Republicii Moldova, mediul științific și societatea civilă, ținând cont de specificul de activitate a serviciilor de intelligence.

Experții s-au expus asupra conjugării efortului întregii societăți, în special al mediului guvernamental, academic și organizațiilor neguvernamentale în combaterea știrilor false. În acest context, a fost subliniată oportunitatea identificării posibilităților de asigurare a unei înțelegeri comune și de elaborare a unor recomandări pentru actorii implicați în procesul de combatere a dezinformării.

CENTRE ICJPS

Cercetări Juridice

Cercetări Politice și Relații
Internaționale

Sociologie și Psihologie
Socială

Cercetări Strategice

CATEGORII

Doctorat

Editoriale

Evenimente

Manifestări științifice

Noutăți

Presă

Teze

<https://www.facebook.com/652227924822910/posts/3048306955214983/>

The image shows a Facebook post from the official page of the State University of Moldova. The post is dated 21 hours ago and features a blue header with the university's name and profile picture. The main text of the post describes an online round-table discussion held on May 20, 2020, titled "COMBATAREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE - COVID 19". The event was organized by the National Institute of Information and Security "Bogdan, Intemeietorul Moldovei" in partnership with the Institute of Legal, Political and Sociological Research, the Faculty of International Relations, Political and Administrative Sciences, the Faculty of Journalism and Communication Sciences, USM, and the Promo-LEX Association. The purpose of the event was to launch a unique platform for discussion between the scientific, governmental, and civil society, focusing on necessary measures to combat fake news in the context of the current pandemic situation. The post includes a map of the location at str. Alexei Mateevici, 60, Chișinău, and lists contact information for the organizing institution. The right sidebar of the Facebook interface shows community statistics, a location map, and a 'Transparentă privind Pagina' section.

<http://usm.md/?p=1051>

The banner features the logo of the State University of Moldova at the top left. Below the logo is a navigation menu with the following items: DESPRE, STUDII, CERCETARE, ORGANIZARE, INTERNATIONAL, STUDENTI, and RO: [flag icons]. The main part of the banner is a photograph of students in a classroom, with a young woman in the foreground looking down at her work. Overlaid on the photograph is the text: "MASA-ROTUNDĂ „COMBATAREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19”".

Tuesday, 26 May 2020 by Comment Closed

În condițiile pandemice actuale, promovarea știrilor false la subiectul expus reprezintă o reală provocare pentru securitatea informațională. Astfel, la 20 mai 2020, a fost organizată în format on-line masa-rotundă "COMBATAREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19".

Masa-rotundă a fost organizată sub egida **Institutului Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei"**, în parteneriat cu **Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, Asociația Promo-LEX**.

Scopul evenimentului a fost lansarea unei platforme unice de dezbateri între mediul științific, guvernamental și societatea civilă, privind măsurile necesare aplicabile combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale.

VOT **pentru** **lege.**

>> **PUNCT** **pe ură.**

Monitor Hate Speech Moldova
20 mai la 13:15 · 🌐

Irina Corobcenco, expertă Promo-LEX vorbește despre discursul de ură și instigare la discriminare în perioada pandemiei COVID19 în știrile false și cele reale.

Prezentarea este realizată în cadrul evenimentului "Combaterea știrilor false în condițiile provocărilor de securitate – covid 19", organizat astăzi, de către @Institutul Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei".

Partenerii evenimentului:
@Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice Și Administrative,
Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării
Promo-LEX

Comunitate Vezi tot

- Invită-ți prietenii să aprecieze această Pagină
- 1.477 persoane apreciază asta
- 1.502 persoane urmăresc asta
- Grigore Vasilescu și altor 25 de prieteni apreciază asta

Despre Vezi tot

- 022 450 024
- Trimite mesaj
- www.promolex.md
- Comunitate

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM

@FRISPAUSM

Acasă
Despre
Fotografii
Recenzii
Clipuri video
Evenimente

Postări

Comunitate

Creează o Pagină

👍 Îți place ▼ 📄 Urmărești ▼ ➦ Distribuie ...

📧 Trimite mesaj

Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM
21 mai la 20:57 · 🌐

În condițiile pandemice actuale, promovarea știrilor false la subiectul expus reprezintă o reală provocare pentru securitatea informațională. Astfel, la 20 mai 2020, a fost organizată în format online Masă-rotundă, "COMBATEREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19".

Masa-rotundă a fost organizată sub egida Institutului Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei", în parteneriat cu Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, USM, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM, Asociația Promo-LEX.

Scopul evenimentului a fost lansarea unei platforme unice de dezbateri între mediul științific, guvernamental și societatea civilă, privind măsuri necesare aplicabile combaterii știrilor false în contextul situației pandemice actuale. La eveniment au participat 15 experți/raportori din șase țări (Republica Moldova, România, Olanda, Polonia, Georgia, Armenia) printre care membri ai comunității academice și științifice de la Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative (9 participanți) și Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării (2 participanți) a Universității de Stat din Moldova; Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice; Universitatea de Studii Politice și Economice Europene "C. Stere"; Universitatea "Lucian Blaga, Sibiu, România; Universitatea Caucaziană, Georgia.

Deasemenea, au fost prezenți activ experți/reprezentanți ai societății civile precum Asociația Promo Lex, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale "Viitorul", Centrul Pro Marshall din Republica Moldova, Asociația Presei Independente, Fundația „Civitas And Publica” Franța/Olanda, "Dialogue of opportunities", Polonia, Centrul Centrul educațional și cultural "Future Bridges", Armenia, CENS, NAS, Armenia, precum și organizatorii evenimentului Institutul Național de Informații și Securitate și Reprezentantul Serviciului de Informații și Securitate.

FRISPA a fost reprezentată de Alexandru Solcan, Diana Hirbu-Bencheci, Natalia Putină, Tatiana Busuncian, Angela Colațchi, Rodica Svetlicinii, Victoria Bevziuc, Mariana Iațco, Turco Tatiana, Olga Burdila.

Experții și-au propus drept obiective principale analiza situației cu privire la măsurile întreprinse pentru combaterea știrilor false cu privire la evoluția COVID-19 și la măsurile de protecție și prevenire a pandemiei.

5.0 5 din 5 · Pe baza opiniei a 14 persoane

Comunitate Vezi tot

👤 Invită-ți prietenii să aprecieze această Pagină

👍 3.052 persoane apreciază asta

👍 3.191 persoane urmăresc asta

👤 Victoria Bevziuc și alți 103 prieteni apreciază asta sau au adăugat o vizită

👤 1.778 de vizite

Despre Vezi tot

str. Alexe Mateevici, nr. 60 (1,74 km)
MD-2009 Chișinău

Obține indicații

📞 022 242 901

✉️ Trimite mesaj

🌐 frispa.usm.md

📖 Universitate

💰 Interval de prețuri \$\$\$\$

🕒 Se deschide mâine
🔴 Închis acum

✎ Sugerează editări

Transparență privind Pagina Vezi mai mult

Facultatea de Jurnalism si Stiinte ale Comunicarii @jurnalism.usm

Acasă

- Despre
- Fotografii
- Evenimente
- Recenzii
- Clipuri video
- Postări
- Comunitate

Crează o Pagină

Îmi place Urmărește Distribuie ...

Facultatea de Jurnalism si Stiinte ale Comunicarii 40 minute

În condițiile pandemice actuale, promovarea știrilor false la subiectul expus reprezintă o reală provocare pentru securitatea informațională. Astfel, la 20 mai 2020, a fost organizată în format online Masă-rotundă, "COMBATEREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19". Masa-rotundă a fost organizată sub egida Institutului Național de Informații și Securitate "Bogdan, Întemeietorul Moldovei", în parteneriat cu Institutul de Cercetări Juridice, Poliț... Vezi mai mult

4

Îmi place Comentează Distribuie

Trimite mesaj

Transparență privind Pagina Vezi mai mult

Facebook afișează informații care să te ajute să înțelegi mai bine scopul acestei Pagini. Vezi acțiunile realizate de către persoanele care administrează și postează conținut.

Pagină creată - 17 iulie 2015

- Pagini similare
- Consiliul Studențil...** Lui Img Usm îi place ... **Îmi place**
Organizație de tineret
 - USM - Facultatea ...** Irinei Sili îi place asta **Îmi place**
Universitate
 - ULIM - Universitat...** Angelei Iurcu îi place ... **Îmi place**
Universitate

Română · Русский · English (US) · Español · Português (Brasil) +

Confidențialitate · Condiții de utilizare · Publicitate · Opțiuni > · Module cookie · Mai mult · Facebook © 2020

MASA ROTUNDĂ “COMBATEREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19” ÎN IMAGINI

Promo - LEX
Promovarea democrației și a dreptății

COMBATEREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE - COVID 19

20 mai 2020

Organizator:

Institutul Național de Informații și Securitate
”Bogdan, Întemeietorul Moldovei”

Parteneri:

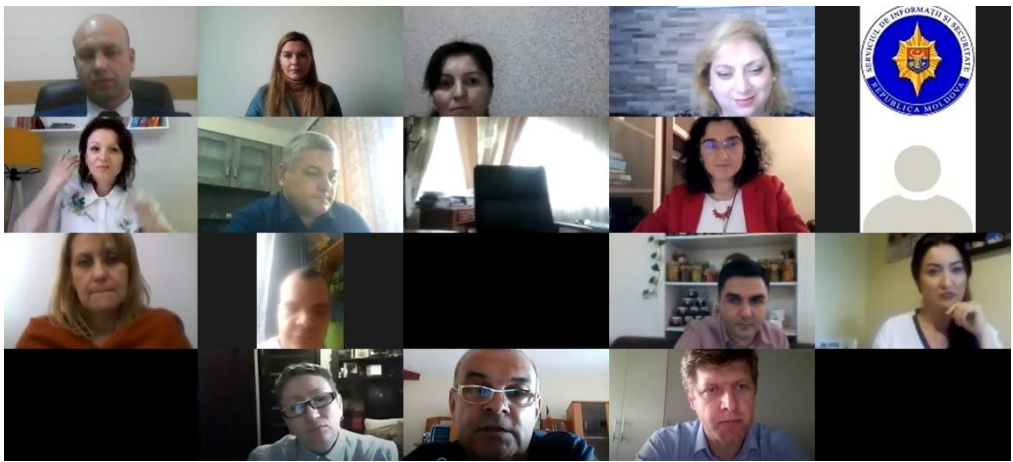
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și
Sociologice

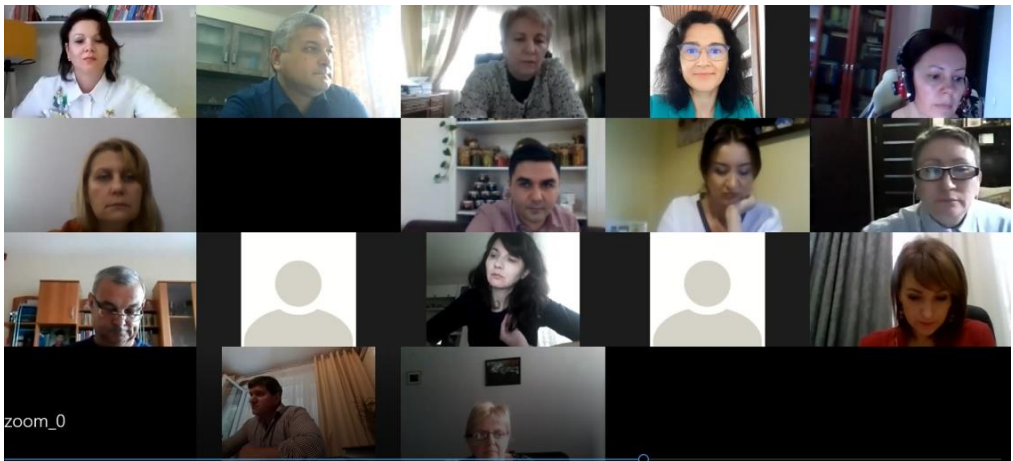
Facultatea Relații Internaționale, Științe
Politice și Administrative, USM

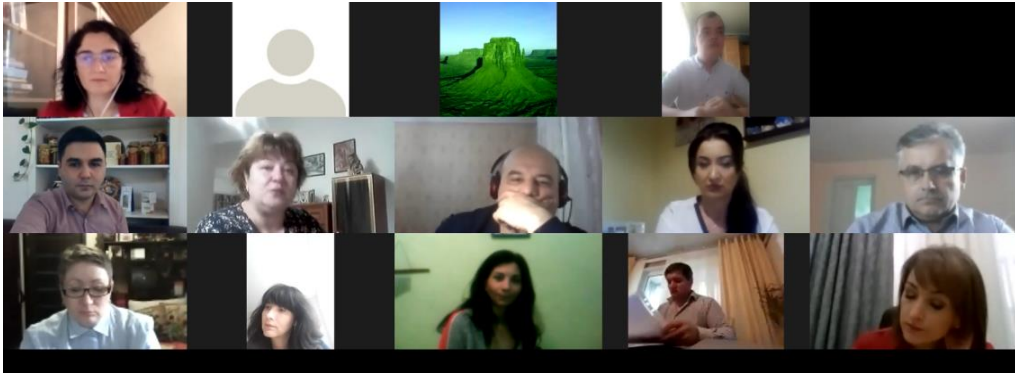
Facultatea Jurnalism și Științe ale
Comunicării, USM

Asociația Promo-LEX

Print Slide Show - [Prezentare Masa rotundă Securitate] - Microsoft PowerPoint (Product Activation Failed)

Dezinformarea și miturile COVID 19 – cum le recunoaștem și le abordăm

Natalia PUTINĂ, Universitatea de Stat din Moldova,
Facultatea Relații Internaționale, Științe Poliției și Administrative

Masă-rotundă
“COMBATEREA ȘTIRILOR FALSE ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR DE SECURITATE – COVID 19”
 20 mai 2020

Print Slide Show - [Prezentare Masa rotundă Securitate] - Microsoft PowerPoint (Product Activation Failed)

S-a aflat tratamentul împotriva COVID-19? - De ce nu se vrea cunoașterea lui

SĂNĂTATE 18-25 10.03.2020 [Da, primesc un link scurt](#)

Tema: Coronavirus în România, Moldova și în lume (867) 5411 9 0

Specialiștii au aflat că un medicament banal, administrat intravenos, poate trata coronavirusul. De ce medicii și specialiștii care susțin acest tratament sunt discreditați sau cenzurați.

BUCUREȘTI, 10 mart – Sputnik, Doina Crainic. Administrarea intravenoasă a vitaminei C este deja folosită în China împotriva coronavirusului COVID-19. Este nevoie însă de o cantitate mare, administrată intravenoasă deoarece, în acest caz, efectele sunt de zece ori mai puternice, potrivit experților din China.

Editorul ediției chineze OMNS, Dr. Richard Chen, reporter din China

SC Garomont Studio SRL
 Str. Ion Creangă, 1, bl. I. Tel.: 022 508 616;
 E-mail: garomont@promovare.md, garomont_print@promovare.md